

NATO AND EU ENLARGEMENT: THE CASE OF THE BALTIC STATES

INTERNATIONAL CONFERENCE ORGANIZED BY
THE KONRAD ADENAUER FOUNDATION AND
THE LATVIAN INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

December 9, 1995 Reiterna nams, Riga

KONRĀDA ADENAUERA FONDA UN
LATVIJAS ĀRPOLITIKAS INSTITŪTA
RĪKOTĀ STARPTAUTISKĀ KONFERENCE

LĀI

ES UN NATO PAPLAŠINĀŠANA- BALTIJAS VALSTU IESPĒJAS UN PERSPEKTĪVA

1995. gada 9. decembris Rīga, Reiterna nams

CONFERENCE PROCEEDINGS / KONFERENCES MATERIĀLI
RĪGA, 1996

Redaktori: Paulis Apinis, Atis Lejiņš
Tulkotājs: Kārlis Streips
Mākslinieks: Bruno Mellis

Translation: Kārlis Streips
Cover design: Bruno Mellis

Apinis P., Lejiņš A., eds. – EU and NATO Enlargement –
The Case of the Baltic States / Eiropas Savienības un NATO
paplašināšana – Baltijas valstu iespējas un perspektīva. – Rīga:
Konrad Adenauer Stiftung, Latvian Institute of International
Affairs, 1996. – 214pp. (Conference proceedings)

ISBN 9984-9161-0-3

© Konrad Adenauer Stiftung,
Latvian Institute of International Affairs

TABLE OF CONTENTS

GREETINGS	5
Mr. Paulis APINIS , Representative of the Konrad Adenauer Stiftung in the Baltic States	5
Mr. Atis LEJIŅŠ , Director, Latvian Institute of International Affairs	7
Māris GAILIS , Prime Minister and Minister of Defense, Republic of Latvia	9
PRESENTATIONS	13
Robert E. HUNTER , U.S. Ambassador to NATO	13
Dr. Sergey KARAGANOV , Deputy Director, Institute of Europe, Russia	28
Mr. Per CARLSEN , Deputy Permanent Undersecretary of State for Defense (International Affairs), Denmark	39
Dr. Karl-Heinz KAMP , Director, Research Department, Konrad Adenauer Stiftung, Germany	47
COMMENTS	56
Prof. Antoni KAMINSKI , Director, Institute of Political Science, Soros Foundation, Poland	56
Dr. Bo HULDT , Director, Swedish Institute of International Affairs	61
Mr. Eitvydas BAJARUNAS , Director, Multilateral Relations Division, Ministry of Foreign Affairs, Lithuania	67
ROUND TABLE DISCUSSIONS	72

FOREWORD

These are the proceedings of the second international conference organized by the Konrad Adenauer Foundation and the Latvian Institute of International Affairs on Baltic security. The first conference in 1994 dealt with the Baltic States “on their way to the European Union”; the theme of the second conference was devoted to the twin major issues confronting Europe and the trans-Atlantic community in 1995 and the years to come – EU and NATO enlargement. In 1995 the “die was cast” for enlargement leaving the policy makers and parliaments in the West to design the means and the final shape of Europe’s unification.

But how will this work for the Baltic states? Three small countries straddling the faultline between the East and the West? They achieved – and lost – independence in the two wars that devastated Europe in this century. The Second World War only ended in the Baltic States in 1991 when they, once again, became members of the international community of nations.

It is only natural that all three Baltic states, in order to “secure the irreversibility of restored independence” desire to join the EU and NATO, but the success of this policy does not depend on the skill and effectiveness of the Baltic elite in building-up their states (after being occupied by the Soviet Union for almost fifty years) according to the Western democratic model; Baltic EU and NATO membership is hostage to a complex web of factors also in the West and in West-East relations.

These factors are defined and examined by the speakers and commentators participating in this international conference and further elaborated in the round-table discussion that followed.

Mr. Robert E. Hunter, the U.S. Ambassador to NATO, defines the fundamental principles and conditions of NATO enlargement and America’s role in Europe. Mainly, how to extend the European Civil Space to include Central and Eastern Europe while at the same time engaging Russia to play a constructive role in European security.

Dr. Sergey Karaganov, Deputy Director of the Institute of Europe, Russian Academy of Sciences and member of the President’s Council, presents the Russian point of view. This is not “anti-NATO”, rather an argument why NATO should not enlarge – “at least in the foreseeable future.” He has no objections to the Baltic states joining the EU.

Mr. Per Carlsen, the Danish Deputy Undersecretary of State for Defense, describes the Danish contribution to security in the Baltic sea area, including military aid to the Baltic states. He also outlines a strategy for enlargement involving the enhancement of Partnership for Peace with the view of strengthening Poland’s and the Baltic States’ prospects for NATO membership.

Dr. Karl Heinz Kamp, Director of the Konrad-Adenauer Foundations’s Research Department, analyzes various scenarios open to NATO enlargement: expand NATO by only one country or admit three of the Visegrad states – Poland, the Czech Republic and Hungary; admit no one country and instead provide for a guarantee of NATO membership to many Eastern European countries – membership would be made conditional if a particular state would actually be threatened; and, finally, coupling NATO enlargement to the enlargement of the EU, i.e. parallel enlargement.

Whatever path NATO will choose it seems that the Baltic states will play a significant role in the enlargement process even if they are not admitted in the initial stage of enlargement. They – just as the CFE treaty, post-IFOR Bosnia, the democratic process in Russia, Chechnya – are parts of the whole fitting into the puzzle that will make up the whole European security landscape at the end of this century and the beginning of the next. How the legitimate aspirations of the Baltic states to secure a lasting peace and integral place in the new security order will be met by the EU and NATO is, as pointed out in a RAND study, “the most delicate question facing the Alliance”.¹

The aim of this volume is to bring the papers and deliberations of this conference in 1995 to a wider circle of people involved and interested in Baltic security. It is a contribution to the literature that will certainly grow on the Baltic states as both EU and NATO enlargement develops.

Atis Lejins

Director

Latvian Institute
of International Affairs

Paulis Apinis

Representative of the Konrad
Adenauer Stiftung in the
Baltic States

¹ Ronald D. Asmus and Robert C. Nurick, “NATO Enlargement and the Baltic States”, *Survival*, vol. 38, no.2, Summer 1996.

Mr. Paulis APINIS

Representative of the Konrad Adenauer Stiftung in the Baltic States

Ladies and gentlemen!

I am pleased to welcome you to this seminar on the security of the Baltic states and on their integration into the international environment. I am pleased that the Latvian Institute of International Affairs is managing this meeting together with us. The Konrad-Adenauer Foundation has focused its activity on relations with the countries of Central and Eastern Europe. Several seminars have been held on matters involving the security process. Today the states of the Baltic region again represent a bi-directional link between Russia in the East and Central Europe in the West, between Scandinavia in the North and Central Europe in the South. This position involves many geographical opportunities, but also many problems.

Estonia, Latvia and Lithuania have been a substantial part of Europe. Since regaining independence, they have become objects of Russian and European foreign and security policy. In last year's conference, Professor Brzezinski spoke about the importance of U.S. foreign policy in the Baltic states. He said:

“If we have that kind of historical vision and that kind of leadership, I think we'll have a larger, more secure Europe, a Europe in which even the small democracies of the Baltic states will feel secure.”

Karl Bildt said at the same conference that the nations of the European Union must face the facts of the new European situation and must take the necessary steps to contribute to the

stability of Northwestern Europe. The positive political developments in the Baltic states should be a sign of possible peaceful development in Russia. The Baltic states have chosen their way to Europe. They are members in the NATO "Partnership for Peace" program. Latvia and Estonia have already applied for full membership in the European Union. Perhaps Lithuania will follow in a few weeks. Germany will support this integration process. The Konrad-Adenauer Foundation will continue to initiate and support conferences of this type. We are glad that we have found in Latvia a partner like the Latvian Institute of International Affairs, which helps us to develop and support the new integration process. The Konrad-Adenauer Foundation will continue to organize conferences on security issues over the next year, not only in Riga, but also in Tallinn and Vilnius.

Thank you.

Mr. Atis LEJIŅŠ

Director, Latvian Institute of International Affairs

Mr. Prime Minister, Excellencies, ladies and gentlemen!

I am pleased to welcome you to the second seminar on Baltic and European security organized by the Latvian Institute of International Affairs and the Konrad-Adenauer Foundation. The first seminar, last year in December, was devoted to the Baltic states and the European Union. Now, after the document on NATO enlargement has been adopted formally in Brussels, we must expand our view to the security situation in Europe at the end of 1995 to include the twin questions of EU and NATO enlargement and to ask what this means for the security of the Baltic states.

These are paramount issues which challenge the post-Cold War security order in the Trans-Atlantic community, as well as the newly independent states of Central and Eastern Europe and Russia.

We have gathered today in Riga. This is a place where the West and the East have met, for better or for worse, for a thousand years. Today we will discuss whether at the beginning of the next millennium, this meeting will be for the better. Surely it is possible to lay the foundations for a Europe that is free and at peace with itself.

A very distinguished group of speakers have gathered here to present their views and to discuss the issues which are on our agenda. We also will be glad to hear your views, and we hoped that you will pose questions to the speakers after the round table discussion. Allow me to present the seminar speakers and a slightly revised program.

Mr. Māris Gailis, the Latvian prime minister and defense minister, will greet you and present Latvia's view on the subject matter of the seminar. He will be followed by H.E. Robert E. Hunter, the American Ambassador to NATO. We are very fortunate to have Mr. Hunter here today. Despite the ongoing implementation of the Dayton peace accords, he has found time to come to Riga. We in the Baltic states are keenly aware that peace in Bosnia–Herzegovina also enhances stability and security in our countries. You can be assured, Mr. Ambassador, that we stand by you in your demanding task.

We are also fortunate that Dr. Sergey Karaganov, deputy director of the Institute of Europe of the Russian Academy of Sciences and chairman of the Foreign Policy and Defense Council, could come to Riga on the eve of Russia's second free elections.

Dr. Karaganov will be followed by Mr. Per Carlsen, the deputy permanent undersecretary of state for defense of Denmark. Denmark is a Nordic state which is also a member of NATO and the EU, and which is actively engaged in Baltic security, especially in terms of training Baltic peacekeepers. I am glad to say that this is Mr. Carlsen's fourth visit to Latvia this year.

The presentations will be concluded by Dr. Karl–Heinz Kamp, head of the Research Department of the Konrad–Adenauer Foundation. Cooperation between the Latvian Institute of International Affairs and the Konrad–Adenauer Foundation in arranging seminars on European security is a public service which, we hope, will contribute to a better understanding of the security challenges which face all of us.

Thank you.

Mr. Māris GAILIS

Prime Minister of the Republic of Latvia

Honorable guests:

It is very pleasing to me that the seminars devoted to the security of the Baltic countries which are organized by the Latvian Institute of International Affairs and the Konrad–Adenauer Foundation have begun to become a tradition. It is a great pleasure to welcome among the participants of the seminar the Ambassador of the United States of America to NATO, H.E. Robert Hunter, and to emphasize the decisive role which the leader of the Atlantic Alliance – the USA – has played in the elaboration and implementation of the peace agreement of Dayton. Latvia hopes to be able to participate in solving this most acute security problem in modern Europe. Despite the fact that our peacekeeping forces are only at the stage of development, we are ready to contribute to the peace–establishing operation in Bosnia in so far as we are able to do so.

The Nordic countries, especially Denmark, have played a great role in the creation of the Baltic peacekeeping battalion and in the development of the peace–maintaining capabilities of the Baltic countries. I am pleased that among the participants of the seminar I can welcome Mr. Per Carlsen, the deputy undersecretary of state for defense of Denmark.

This seminar is taking place just a few days after the ministerial–level session of the NATO Council at Brussels and a few days before the summit meeting of the European Union at Madrid. These undertakings are of great significance in the

development of the new European security architecture. The meeting of the ministers of foreign affairs and defense in Brussels can, without any exaggeration, be called historic. The decision to commence the biggest peace establishing operation in the post-war history of Europe has given new testimony to the fact that NATO is the most serious and reliable organization among those which are promoting peace and stability on our continent.

The decision by France to renew its participation in the military wing of NATO will strengthen Trans-Atlantic solidarity and will make the actions of the alliance more effective. We can note with deep satisfaction that the ministers of NATO have once again affirmed the principal decision of the alliance to enlarge the circle of member states and have elaborated the elements of the widening process in the year 1996. As NATO partner state which is aiming for full and equal participation in NATO, we will continue to participate in the intensive individual, bilateral and multilateral consultations with NATO which, on the one hand, will allow us to learn more precisely what participation in the alliance will mean for us and, on the other hand, will allow us to speak of the contribution which Latvia can make to the alliance and to the common security of the entire North Atlantic territory. We hope that these consultations will lead to the opening of accession talks between Latvia and NATO.

Looking ahead to the upcoming summit of the European Union, we note with great interest that the conviction is growing among the member states of the European Union, as well as the EU Commission, that it is necessary to specify a schedule for the widening of the European Union, stating the time at which accession talks with candidate states will begin.

A great role in this process has been played by the principal and consistent position of the German government. We are fully aware that Chancellor Kohl is one of the most resolute advocates of Central Europe and the Baltic states in terms of the widening of the European Union, and it is my particular pleasure to congratulate among the organizers and participants of this seminar the representatives of the Adenauer Fund which has friendly relations with Chancellor Kohl's party, the Christian Democratic Union of Germany.

A basic element of the security policy of our country is the maintenance of a friendly relationship with our neighboring countries to the East. Without the involvement of Russia and other Eastern European countries in the development of the European security system, such a system would not be of any real significance. In this context, it is very important that today we will be able to share our contemplations with a member of the council of the Russian president, Sergey Karaganov. We know him to be one of the most serious and constructive planners of Russian foreign policy strategy.

The only constant factor in Latvian foreign policy is geography. Our country has been fated to be situated on the crossroads between the East and the West. During this century, Latvia has survived many difficult trials and the collisions of the interests of the great powers. Two different worlds have always come into contact in Latvia: Northern democracy and Eastern authoritarianism, Western constitutionalism and Eastern despotism, the market economy and socialist thriftlessness, Protestant rationalism and Byzantine mysticism, the inheritance of German culture and Slavonic tradition. Now, as a new year

approaches, we no longer wish to be situated in the vortex of collisions between two inconsistent worlds. We seek to be part of the western world, to be its gate to the East. We are sure that we also can be friendly partners of our eastern neighbors on their way to the West.

I hope that today's discussion will allow us to understand more clearly those factors which determine the development of our continent and to discover the elements which we must promote jointly in order that the return of the three Baltic states to Europe might be full-fledged. Without this process, Europe will not, in fact, be Europe.

Thank you.

Robert E. HUNTER

U.S. Ambassador to NATO

I very much appreciate that the prime minister was here, despite what he called the political "cooking". True to the history of German engagement in this city, I can refer to Bismarck, who said that the making of sausage and of a nation's laws both involve processes that are better not seen in the open. I wish you very well. In fact, democracy is a messy business, but a very important business that involves many people and many institutions for many long days and many long nights.

I'm delighted to be here in Riga, in Latvia, on such an occasion, to be in a country that, I'm proud to say, along with your sister republics of Estonia and Lithuania, my country has recognized as independent and integral states now for more than 70 years – in our judgment, without interruption.

I also wish to say it's an honor to be here with my brother ambassador, Larry Napper, who serves our country so ably here in Latvia. If any of you know the western greeting card company Hallmark, I can steal their slogan: We care enough about this country to send our very best. And it's an honor to be here with him.

It's also an honor to be here with the Latvian Institute of International Affairs, which is doing such good work to help with the process of engaging this country in the outside world and engaging people such as yourselves in the important work of thinking through precisely the role that Latvia can play in the future. It is also an honor to be here under the sponsorship of the Konrad-Adenauer Stiftung, which I've been privileged to be with on many occasions.

Let me just underscore the role of the German foundations which we in the United States copied when we created the National Endowment for Democracy. What you at Konrad-Adenauer have done here and elsewhere is an example to all of us. As Latvia rejoins its place as a free and democratic country, creating such an institution to help others could be of great benefit.

I also salute you on your topic: linking the European Union's expansion conceptually, if not in time, to the enlargement of NATO. This is truly a western country, as are all three Baltic states, taking your rightful place within the West. As we look at that process, it is not just one institution that is going to be critical. It's going to be the combination of institutions. So what happens with the European Union and what happens with NATO are all about the same thing, about freedom, about democracy, about developing a market economy, and yes, about security. We must consider them together. Seeing how the efforts of the Union and the efforts of NATO reinforce one another is exactly appropriate.

As the prime minister said, this has been a very important week at NATO. We have not only chosen a new secretary general – Mr. Javier Solana of Spain – who we think will do an outstanding job. We have also begun with the initial deployments into Bosnia, the first out-of-area deployment of NATO ground forces in its history. And we are doing it with lots of other countries. It's not just all the 16 NATO allies that are involved in this true moment of history; it is also a number of other countries as well, including the Russians. We have, as my foreign minister, Mr. Christopher, said, perhaps for the first time, certainly in

modern history, maybe in all of European history, a case in which all the European states are engaged on one side, and none are on the other. In fact, there is a broader collection of European states, of which I count my nation as one, engaged in this effort than every before in history. This is truly a great moment, along with further decisions that we have taken to engage NATO in this part of the world.

We went through a good deal of soul-searching at NATO after the end of the Cold War. Many people said that this institution that was created for a central purpose – which was successful – should then come to an end. Others, who were more farsighted, could see that the problem of building security in the Continent had not ended with the end of the Cold War, with the victory by all the peoples of Europe, from one end to the other, a common victory; rather, they saw that the effort of building a lasting security had just begun. I am pleased that, a few short years after the Cold War ended, we are now in a circumstances where it has been determined that, in building a lasting security for all the nations of Europe, NATO not only has some role to play, it has a decisive role for the future.

At NATO, we have settled upon our new architecture. The period of designing is done. The period of making it happen is very much upon us. We have, among other things, four grand purposes for the Western Alliance, for the NATO Alliance. Let me just go through the briefly, because they help to illustrate how all of it connects together.

In the first place, my country, the United States, is here in Europe to stay. We are a European country now, and we will be in the future, because it is in our interest to be here. In terms of

democratic institutions, in terms of economics, yes, and in terms of security as well. This is what we would call in my country a “settled historic question”. We will not revert to 1919 or even to 1946, when we left the Continent momentarily, but we are here to stay.

Let me illustrate something that many Americans may not recall. Except for our own Civil War, 130 years ago, my country has expended more blood and more treasure keeping Europe free and independent than anything else we have done in our history. We understand the sense of purpose for the future that derives from that fact.

We express our security engagement in Europe through NATO. Yes, we are prepared to continue leading the great Western Alliance. This is also a bipartisan commitment. It is not something limited just to President Clinton, or just to this particular Congress, but to every president and every political party. It is striking, for example, that there was a major statement of purpose in regard to American troops going to Bosnia that appeared in the newspapers this week that included a wide variety of the American elite of both political parties.

The second grand purpose of NATO is to preserve in the western part of this continent what was achieved in the last 50 years. This was not just enabling the European Union to do its business so well, and to recognize its permanent future. It was also to do something, essentially on the part of the peoples of Western Europe, that probably has no precedent in all of history. The 15 nations of the European Union have done nothing less than abolish war in their relations with one another. It is today unthinkable, for example, that Germany and France would go to war with one

another. And yet that concept wreaked so much havoc in this century as to dwarf other centuries in human history.

Part of NATO’s business is to help make sure that what has been achieved in Western Europe – what I, being from Brussels where we have a name for everything, call the “European Civil Space”. This is the idea that there is a better way than the balance of power, there is a better way than threats and intimidation, there is a better way than the pursuit of security on a national basis. This idea is now sunk deeply into the cultures of the 15 in the European Union and, yes, the United States and Canada on the other side of the Atlantic. Preserving the realization of this idea and helping to extend it is part of NATO’s mandate, pushing the European Civil Space into Central Europe, of which this country is clearly a part.

The third grand purpose for NATO derives from our understanding that the security that we have across the Atlantic and that we have in Western Europe cannot be complete, nor can it endure, unless there is also security here. People here must have a chance, if they will seize it, to build upon what has been gained through the end of the Cold War and the new opportunities to create their own place within the West and to gain their own sense of security within the West. We at NATO have accepted this mission as part of our fundamental mandate. Yes, we have, in that sense, already enlarged. Since the creation of the North Atlantic Cooperation Council some four years ago, we are here as NATO. And we are also here as our individual countries, where the bilateral effort, again symbolized by what our friends at the Konrad-Adenauer Stiftung are doing, is as important as what is done on a collective basis. And NATO’s

engagement here is part of our fundamental purpose because of our own fundamental commitments in security.

But there's also a fourth purpose for NATO. Let us not neglect that. That's the future of Russia. Russia is a country going through a deep and challenging and yet uncertain experiment. Yet the success of that experiment to try to build a democracy, to try to build a free society, to try to build a market economy, is critical to us in the West, as well. Part of the purpose of NATO is, to the extent that we can assist that process, we shall do it. To the extent to which we can help Russia be engaged in the outside world, playing a constructive part in European security, we will do it. This is because we see that that development – that hopeful development, spoken of in these terms by President Bush and then President Clinton, and by President Yeltsin – may prove to be the most important development now and in the future. We're going to work positively, to the extent that we can make a contribution.

Now, NATO enlargement, NATO engagement, is obviously central to our propositions. Not only the engagement and enlargement we have had, beginning in 1991, not only the formal membership, which is coming, but also in our day-to-day engagement with countries such as this and in your sister countries throughout Central Europe.

We have determined that there are five great questions that have to be answered on the road to NATO enlargement. I list them not in any necessary order, because all five of them are significant.

One thing one must understand about NATO is that we are not a paper treaty. We do not do the 1930s. We have never defaulted on a commitment we have made, and we are not about

to default on any commitments that we make. That is essential to the NATO Alliance, and that applies, incidentally, also to all of our engagements in Bosnia so far, and it will apply to our engagement in Bosnia in the next year.

To make a commitment to a new member of NATO is not just something done by the heads of government, or the foreign minister. It is something also done by the parliaments and, as a result, the peoples of our 16 countries. We want to be sure that when – not if or whether, but when – we take in new members, that all 16 parliaments will say “yes”. That includes the United States Senate by a two-thirds vote, a treaty commitment. When we make that commitment in the United States to take in new countries, we're going to mean it, and we're going to demonstrate that we mean it.

The second requirement – the second big question – is to ensure that countries we take into NATO take their own security very, very seriously. And that is security in the broadest sense. Not only is it important that countries be producers and not just consumers of military security, but also they must be committed to democratic principles and a market economy, to the clear civilian control of the military and to the proper, appropriate role for the military in civil society.

It is going to be critical that the countries that wish to join NATO engage with NATO precisely in those areas that will enable them to be true NATO allies and not just aspirants who wish to join and have the commitment, but who are not prepared to make the effort to make that real.

The third requirement is even more difficult. We will, of course, not just have one moment of accession; it is a continuing

process and it is open-ended – no country that belongs to Partnership for Peace has been excluded from the possibility of NATO membership. We have taken no such decision. We have made no decisions about who will join NATO. But, obviously, no matter how many countries we take into NATO on the first day, there will be some who do not join on that day, and perhaps some who will never join. We do not want the process of bringing any country into NATO thereby to push any other country away. We reject the concepts of “grey zone”, of “buffer state”, or of the old balance of power or spheres of influence. This security, if it’s going to work at all, has to increase the security of every country and diminish it for none to be meaningful, truly, in an historic sense.

This leads to the fourth proposition: to engage in NATO enlargement without, thereby, drawing a new line of division through the Continent. We have had our fill of such lines of division. NATO enlargement is directed against no country. It is designed to diminish the security of no country. And it is critical, we believe, as we bring any country or countries in, not thereby to proclaim a new division of the Continent. We do not need it, and we do not believe any other country needs it.

Finally, we want, if possible, to do this in a way that will not undercut the efforts of democrats, of people striving to build free societies in their own countries, wherever that may occur. Yes, let me be clear, we are striving, in our own efforts, so that enlargement will not simply undercut the process of democratization in Russia. We believe we can enlarge without that happening, and we’re going to pursue it.

Now, to accomplish the broad objectives, to answer these

five particular questions, NATO has embarked on three great efforts. Each one is historic in its own right, and together, they constitute a radical departure in the history of European security. They are all being pursued in parallel, but they are not dependent upon one another. They can reinforce, but they are not interdependent. I will give them, again, in no necessary order because they all go on at the same time.

Number one is Partnership for Peace. PFP, as we call it, is little-known outside of the professional community in the West, but it has already proved, in the two short years since it was proclaimed and begun, to be perhaps the most important strategic innovation at NATO in the last several decades. I’m pleased to say that Latvia, along with your two sister republics, is very deeply engaged in Partnership for Peace and is working very hard at it. That, in my judgment, is very wise, whether your interest is imply to be a good partner, or whether your interest is someday to be a member of NATO itself. Members of the Partnership sign the Framework Document. They work out individual partnership programs with us. They send people to NATO headquarters, and, yes, Latvia has someone within the NATO building. They send people to the Partnership Coordination Cell down at SHAPE. Latvia has someone there, too. They adopt common NATO standards. We have already released 500 of the 1,224 Standard NATO Agreements to partners, and we will release the rest. PFP means training with NATO. It means exercising. And I’m pleased to see that Latvia did send a platoon to Ft. Polk, Louisiana, last summer. In fact, there was a unique distinction, I’m told, about the Latvian soldiers: they were the only unit in Louisiana, which has a

weather pattern a little bit different from what you have here today, in which none of the soldiers collapsed from the heat. Maybe, given the weather you have here now, the heat was simply a welcome difference.

So PFP is important. And now many of the partners are coming with NATO down to Bosnia in the Peace Implementation Force. We hope that sometime next year it will prove possible for forces from this region to join, as well. I had the privilege this morning of visiting the training area for BALTBAT, the Baltic Peacekeeping Battalion, in which Latvians had trained to be ready to go to Croatia until events rendered that impossible. I'm confident that what we see in BALTBAT now is going to be a major part of joining the West and of being able to participate directly in Bosnia, as well.

Partnership for Peace is thus a necessary road to being engaged in NATO, but it is also something else. Indeed, it has two grand purposes. First, it is the training ground to be a NATO ally. If we took any country into NATO today, there would be a time for transition. But we've reversed the process. Partnership for Peace provides the transition, and then, for some, comes membership. But at the same time, for those countries that do not join NATO, at least not on the first day, membership in Partnership for Peace can provide a permanent association with NATO and deep engagement. In fact, our ambition, with those countries that take this very seriously, is to make the difference between being a fully engaged partner and being an ally as small as possible. We see PFP as helping to answer the question about how we can take in a few countries without reducing the sense of security for the others.

NATO's second grand effort is NATO–Russia relations. Our friends in Central Europe understand that part of building a relationship between them and NATO is also for NATO to build a direct relationship with Russia. No one has argued this more cogently than has Vaclav Havel of the Czech Republic. "I want my country to be in NATO," he has said, "but I want that to be a NATO that has a close, productive relationship with Russia, as well." There should not have to be a choice between the security for one and the security for all, and that includes Russia's engagement.

I'm pleased to say that Russia is a member of Partnership for peace. It has negotiated its individual partnership program with NATO. We have also created, between NATO and Russia, a relationship that goes beyond PFP – a special relationship – of consultation and cooperation in areas where Russia has unique qualities to bear. We are also, today, at a very important historic moment – finalizing the arrangements for Russia to be engaged in the Implementation Force in Bosnia. We have organized this in a way that Russia is fully engaged, yet can preserve for itself its full dignity in the process.

I witnessed a remarkable moment in my office on the 8th of November, three weeks ago. This is the heart of NATO headquarters, which was once the center of Cold War confrontation. We had a discussion of military and political leaders, over the maps, over the military arrangements, over the deployments, over NATO military activity. And here was General Joulwan, the Supreme Allied Commander, Europe, in his American uniform, and here was Colonel–General Shevtsov of the Russian military. Here was the American Secretary of

Defense, Mr. Perry, who was recently here in Latvia, and next to him was the Russian Minister of Defense, Mr. Grachev. And they all signed a chart that laid out Russian participation in IFOR, alongside and as part of the American division that will be in Bosnia.

Now, this is not just Russia's participation in Bosnia, where it has its own particular interests. If this works – and we believe it will work – it will have a tremendous impact all across Europe. It will show that the idea of drawing Russia productively into the outside world and into European security can, indeed, work. Everybody wins and nobody loses.

Now, the heart of the matter: NATO enlargement.

Two years ago at the summit in January 1994, the NATO allies committed themselves to take in new members. Every ministerial since then has repeated that commitment. A year ago the ministers tasked the alliance to study the “how” and the “why” of enlargement. This study was very important for two purposes. Number one, within the alliance we need to know that, when we take in new allies, we will be just as strong and purposeful as before. Number two, we want to indicate to countries that aspire to be allies exactly what it means to be an ally: “Here are your rights, and here are your responsibilities”. We are not saying, “If you do these things, you will become an ally, but if and when you do become an ally, this is what it means”. That document is here at this conference and is available to you. It is very comprehensive in terms of the precise expectations of being a NATO member. It is, in effect, the “owner's manual” for NATO.

This study was briefed to partners at NATO headquarters

on the 28th of September, with all the then 26 Partners for Peace present. We have subsequently had briefings in capitals, including here, by NATO teams, and including Moscow, while three countries – Finland, Sweden and Austria – had a subsequent briefing at NATO headquarters. The NATO foreign ministers met last week and decided to carry on into a major second phase beyond the “how” and “why” of enlargement, leading to decisions about who will join and when precisely that will happen.

We understand that if we're going to answer those five questions which I listed, we have to answer them right, to get NATO enlargement right when it happens. Those partners who wish to do so in the next year will enter into very deep, precise dialogues with NATO about what it means to be a NATO ally, what has to be done, and how to make this happen.

Second, we in the alliance will go through the further adaptation needed so that a larger alliance can be just as effective as it is now. Third, we're going to make Partnership for Peace even more meaningful than before.

This is a serious program of work that's going to take us most, if not all, of 1996, but it will ensure that, when we get to the moment of taking in new members, each one of our parliaments will say “yes”. Each ally will understand the commitment that we are making, reciprocally with one another.

We are confident that these efforts will be mutually reinforcing, so that we will not have to make the kind of critical historic choice between one goal and another goal which at times in the terrible history of this continent has led to so much damage and to so much difficulty. Thus we will be working on the

Partnership for Peace so intensely on a multilateral and bilateral basis, we will be working very purposefully on the NATO–Russian relationship, demonstrating to Russia, not just in words but in deeds, that NATO is not directed against any country and has no enemy except instability and insecurity in Central Europe. We will try demonstrating to Russia that the security NATO can provide in this part of Europe will serve Russian interests, as well, by reducing its own historic sense of vulnerability from the West.

And then we will be working on NATO enlargement, which is proceeding at its given pace – without being speeded up, without being slowed down – with nobody outside NATO having any say in the timing, in the pace, in who we take in. We listened to everyone and we take counsel, but we at NATO – the 16 – make the decisions.

This strategy has a chance if we all work at it, as I know people here are working at it, in order to be true to the requirement imposed upon this generation by the end of the Cold War. Twenty years from now, all of us sitting in this room will be judged by an exacting standard: whether we used the time right now to build something that worked for Europe, including the Trans–Atlantic dimension, that worked for the future, or whether we failed in that effort. We will be held accountable, and I’m confident that this time, at this point in this century, we’re finally going to make it.

I have to end by recalling again that I’m in a country today with a long and great history, a proud history, and a proud tradition of retaining its integrity and independence, with traditions which can be fulfilled even more in the years ahead

than they ever have been in the past. The best words I think I can use to express this, as cited by the U.S. Ambassador, are those of Rudolfs Blaumanis: “Mans zelts ir mana tauta, mans gods ir viņas gods” (My gold is my nation, my glory is her glory).

Dr. Sergey KARAGANOV*Deputy Director, Institute of Europe (Russia)*

It is indeed a great pleasure and delight to be here, and I am especially glad that the Latvian Institute of International Relations is becoming a true focal point of intellectual and political discourse between East and West and within the Baltic area. Congratulations on the second conference. I am sure that the third conference, if it becomes possible, will be even more interesting.

I will start with explaining some of the ideas which we have about NATO, which probably will seem somewhat contradictory to the words of my friend, Bob Hunter. However, I will start with some reminiscences. Some seven years ago I was the first Russian who was given the opportunity to gain a brief look at NATO's military plans. I had spent, or rather misspent many years before that in trying to learn about NATO's military strategy. I had come to the conclusion that NATO could not be a threat to Russia, not only because it was an alliance of democratic nations, but also because it could not fight or even participate in an aggressive war. This was a very pleasant judgment for a Russian, but a sad judgment for military analysts, because long before the end of the Cold War I began to recognize that I had misspent several years. When in 1986 or 1987 I was briefed on NATO strategy, I saw that I had been right. That is why NATO enlargement should not been seen as a possible threat against Russia. And we are told that it is not a threat, we respond: Of course it is not a threat. Nevertheless, it is a problem.

We have been doing a lot of analytical work for the last

several years on all of the "why's", "when's", "how's" and "what's" of NATO enlargement with respect to Russia. We came to a very definite conclusion that there will be very little positive influence, if only in the sense that some of our East Central European neighbors will begin to feel a bit more at ease psychologically. But there are quite a few negative effects which this step would have on Russian domestic affairs.

But first I wish to explain the first issue – why we in Russia have fought against the enlargement of NATO at least in the foreseeable future. In the foreseeable future, at least in the next year, enlargement could become a serious threat not to Russia, but to European security. And this deals directly with the Baltic issue.

The Baltic states, unlike Poland, the Czech Republic and Hungary, are on Russia's border. If something happens in Russia, you will feel insecure. I would understand that. I would feel insecure myself if something were to happen in Russia.

So it will be absolutely understandable and forgivable if at the moment when NATO expands to take in the three Central European Countries, you will be banging on the NATO door even harder than you are doing now. I wish to speak with you in a frank and friendly manner. Russia, irrespective of its political system, would object very roughly and firmly against this. We would consider this to be a strategic competition for the strategic faith of the Baltics. Do we need that? In Russia – no. Do you need that? You must decide that for yourselves. But it is very clear that European security will lose. I believe that if this fact is understood at NATO headquarters, the Baltic states will have absolutely no chance to become members of NATO.

I will nevertheless understand you if you will try to get into NATO, and there will be some sympathetic voices in the West. There are people in the West who feel that Russia and any other country has a right to be a member of any alliance. And there will be people who will support you, just as there are people, by the way, who support Russian membership in NATO. But this would create a very serious problem, one which I want to avoid.

A very serious issue will be the battle over the strategic fate of Ukraine. Ukraine will be on NATO's border. It will be going through a crisis even longer than Russia due to the economic circumstances of the country and some of the political conditions. Do we need further complication of the situation? We do not. There are other considerations which we are analyzing with respect to the possibility of NATO enlargement.

Russia, meaning the former Soviet Union, had one major geo-strategic victory at the end of the Cold War. There was created a 1,500-kilometer zone of countries which are de facto neutral and which are militarily weak. There are people in Russia who are afraid of NATO and the West and who therefore want very much to control this zone. And there are people in the West, as we all know, who are still willing to have a common purpose and a common goal with these Russians. That is a threat. These people on both sides are my personal friends. I used to be one of them. I don't want these people, my friends, to come closer to each other than they do at this type of conference. Because they are one of the small but serious threats against European security. Let them age and retire, and then we'll enlarge whatever we want.

This is not a joke. We are all still sharing the fear and

misperceptions of the Cold War. We could call for new thinking, for doing away with the vestiges of the spheres of influence. But we must understand that we are hostages, not only to the Cold War, but to our European history. It is our European history, which we have been sharing with you for almost a millennium. And we are now hearing that it is not correct to assume that any alliance in which we do not participate could become if not a threat, then at least a political challenge.

This is a matter of very sophisticated analysis, but whenever I am confronted with this, I always ask in return – what would our American friends do or think if Canada suddenly became a member of the European Union. It is a profoundly friendly state to America. I must say that this is a difficult question.

Russia to a very great extent lost its bid to build a common European security system. This has been a long-term goal of Russian policy and strategy. We are concerned with China and the possibility that one day it will become more powerful than it is now, so we must belong to a common European security system. That was our strategic bid at the time when we were all members of the same country. This is still a strategic bid of Russia. Unfortunately, due to circumstances and to decisions which were or were not taken in the previous decade, we see that the result of our hopes is an organization which has deficiencies that preclude it from becoming Europe's security structure. Under such circumstances, NATO expansion would mean that the European security system is built without us, at least for some time. It would also create the feeling of being locked out, of not being a participant. Perhaps this is an idiosyncrasy, but my

country is living through a very difficult psychological period. I do not want any additional idiosyncrasies, even those in which I do not share.

There is another most serious problem. That is a possible shift of Russian public opinion into a very unconstructive mood. Bob Hunter mentioned the fact that NATO wants to avoid undermining democrats, democracy and capitalism in Russia. But the problem is that Russia's democrats and liberals will also feel betrayed if NATO were to enlarge without consideration of Russia's interests. Would it be right or wrong for us to let our leaders act the way Mikhail Gorbachev did when he agreed to the unification of Germany while receiving only unwritten commitments? Gorbachev made a serious mistake not asking for written commitments that NATO would not enlarge.

In the more recent past, when we were negotiating with East Central Europeans on the issue of new treaties with these countries, I remember that some of our diplomats were insisting that no membership in any alliance should be a part of the treaties. But we were told both by our East Central European partners and by our Western partners – and this is a matter of public record – that we should not preclude the enlargement of the European Union but that NATO expansion would be out of the question. So I am afraid that there might be a shift in public opinion in Russia. This will not only mean the strengthening of the Zhirinovskiy or the Communists. All of Russia will become a more difficult partner.

I must say that the only people in Russia who secretly or openly support NATO enlargement are Zhirinovskiy and the Communists, because they know that this would strengthen their

positions. The fight against NATO is led by the capitalists and liberals in Russia. I will be absolutely frank with you – those who want to enlarge NATO quickly have very strange interests in Russia, but Russia, of course, is a country which needs help.

I could go on talking about this for quite some time. There are some other major reasons why we do not support enlargement, but it all comes down to one major issue, and that is what will be Russia's position if NATO is enlarged in the coming years. Russia would necessarily become a revisionist country striving to undermine the status quo. That would be a bad future for Europe and also, I think, for Russia. As a European, I believe that we will succeed, but I believe that we should avoid such a challenge and such a choice. As a proper European and a proper Russian, I do not wish to be pushed in the direction in which some of my compatriots are already pushing us – that is, the creation of a collective defense treaty among some or all of the countries of the former Soviet Union. This would recreate some kind of a divided Europe, and moreover at a time when we are not threatened and when we should not need to pay for unreliable and weak partners, as was the case during the Warsaw Pact.

I want to avoid this kind of a challenge. I am also afraid that the mere fact that NATO is discussing the issue of enlargement is killing cooperation between NATO and Russia. I know this because I have been privy to most of these discussions. I know it because I am one of the members of the Russian elite who are working toward practical military cooperation between Western Europe and Russia. I know how hard it is to make any decision on this matter. Of course, we signed up for PFP because

President Clinton asked Mr. Yeltsin to do this, and Mr. Yeltsin decided to do it as a favor. But PFP is basically just a nice thing. We must not fool ourselves about this, because Russia is waiting for a decision on a much more serious question.

Unfortunately we have already lost three or four years after the end of the Cold War in terms of building a really close cooperative strategic relationship between Russia and NATO. We have had, of course, all kinds of exchanges and niceties, but it is only in these last few months that we have started to build something which is essential and which may last. But at the same time I will say very frankly that although we have made a decision to go to Bosnia together with our friends and colleagues from America, a secondary reason for this decision is to see to it that NATO refrain from a decision on enlargement at least for the next year. Without this, I think Russia's troops won't stay there for more than a week. That would be unfortunate for Bosnia, for Europe, for Russia and for NATO. I don't want to be put into that kind of a position. I want to avoid these kinds of alternatives.

What is the way out? Well, first of all, we need a window of opportunity. We must seek to build up a really strong and cooperative relationship between Russia and NATO. For several years we have done nothing. Now we are starting to do something real, but we must continue to seek the window of opportunity. Secondly, if we talk about NATO expansion, then we must put it into the context of a broader European security system. We are basically lacking a concept of this – a grand concept of a new European security system which would correspond to the demands of the 21st century. We are simply doing the same that we used to do – we are enlarging the

organizations which we already know. NATO is a very useful organization, especially these days. Russia understands this. We really understand that NATO is no longer a military threat, but unfortunately we have not used this opportunity to build a truly cooperative relationship. I am not here to give you an outline of a possible European security system, but we need some fresh thinking. We are present at the creation, but unlike our predecessors – people like Truman, Winston Churchill to some extent, and even Joseph Stalin, people who worked for good or for ill – we are not thinking in grand terms. We are working as bureaucrats, not as politicians.

In the mean time, this debate about NATO enlargement has pushed aside in issue which in my view is very important. Let me be absolutely frank about this. We all remember what was offered to our Central European friends from Poland, Hungary and what was then Czechoslovakia at the end of the Cold War. They were offered rapid enlargement of the European Union. I remember very well that in many instances the European Community was proposing timetables which suggested that three or four countries might become members by the year 1999 or 2000. Now nobody is talking about this in concrete terms. What happened? Basically, after watching and assessing the cost of the reunification of Germany, many people in Western Europe have decided that it is too costly to take these countries in immediately. So NATO was offered as an alternative which perhaps is cheaper. But is that really an alternative to stabilization and prosperity? There is no instability in East Central Europe at this time. It is not possible that the threat of World War III might emanate from East Central Europe.

World War II emerged from Berlin and Moscow, not from Warsaw, Prague or Budapest. The real desires of these peoples and true stability might be ensured by the speedy enlargement of the European Union. This is where Russia's real interests lie. We support that.

This is not to say that speedy enlargement of the European Union and, possibly, the Western European Union, would not create problems. It would, but for the very simple reason that we would still be outside. But the pluses would far outweigh the minuses, because we would have true prosperity close to our borders in countries with which we already have very close relationships and where we could succeed in economic terms much more easily because of the large number of Russian speakers and because we are used to mutual cooperation. Right now these countries are not very useful partners, because basically they are very limited markets. But that would change very quickly if they were to become members of the European Union or even if they were to develop very close ties to the EU.

What about concurrence between the enlargement of the EU and the WEU and the enlargement of NATO? This idea is widely shared in Europe and the United States. People say that NATO should enlarge because the European Union will enlarge anyway, and we must not break the indivisible link among the Western European Union, the European Union and NATO.

If these three organizations were to enlarge simultaneously, I think Russia would not be able to and would not dare to say no. Russia would understand that there is logic in such an enlargement. But if the issue is expanding NATO instead of other organizations, and that is being considered now, then

that is not in our interests. Of course, you Central Europeans must decide for yourselves what is in your interests.

Even more, we must say that Russia needs time not only to develop strategic, military and security-based relationships with NATO, but also to develop Russia itself. If we manage to get out of the crisis (and that could begin next year, or in 1997 or 1998), then there will be a very different psychological and political mood in our country. NATO enlargement would no longer be seen as a challenge, as a sign of non-respect of our interests. Right now we have our idiosyncrasies. We would heal or maybe even cure them.

And now – directly to the issue of the Baltic states and the enlargement of the European Union and NATO. I spoke of NATO at the beginning of my remarks. With respect to the European Union, we are really interested in seeing your three countries become members. There are many reasons for this. I have already mentioned some.

Prosperity on our borders means prosperity for us. That may remind you that Russian capital is already here and that much more capital would be ready to come here if it were to become clear that your countries will become members of the European Union. Because that would mean that you would provide a certain economic gateway into the European Union. Right now you have problems with capital from Russia, but I would prefer to have that capital come here instead of other places such as Britain, Germany and even the United States, where it is being housed now.

We are also very interested in secure access to the ports of Latvia and the other Baltic states, but in order to have such access, we must have an understanding of where and how you

are planning to go and how you are developing. You and the other Baltic states have very few natural resources, but you have one fundamental resource – your transportation system and your access to ports. You can take advantage of this resource, but we must understand how you are planning to develop. I don't know what will happen over the next two or three years in Russia, but I still believe that Russia is developing along capitalist lines and will continue to do so, becoming much more realistic and much more economically minded. I can assure you that if we have an interest in the Baltic states, our policies will change even more rapidly than has been the case recently.

But even without that, I must say that we are on a very positive road. The problems of the rights of minorities have been solved. We have noticed this with great satisfaction. It has happened with the help of international organizations and occasionally with pressure from other countries, and also because of the work of democrats and human rights activists in these countries. The situation with minorities is still not quite satisfactory for some of my compatriots, but it is certainly moving in the right direction. As these problems get solved, attitudes in Russia with respect to a relationship with your country and other countries in the Baltic area are becoming better and better. We must use this opportunity. When you make achievements in building up democracy and establishing a real country in Latvia, you have ever less reason to be fearful of Russian influence in the negative sense of this word. We could have a good start. But if we hear that the European Union is ready to take you in, it will be more than just a start.

Thank you for your attention.

Mr. Per CARLSEN

Deputy Permanent Undersecretary of State for Defence (International Affairs), Denmark

I will try to deal with a few things which have not been discussed. These mainly involve the issues of the Baltic region where we are – the region in which the interests of Denmark mostly lie.

Looking at this region, one must go back only five or six years and think about the development which has taken place between the countries of the region since then. Now there are four, five, six – I don't know how many planes going from Copenhagen to all three Baltic states. You have boats going, and so on.

Seven years ago, when I was here, you had to take a plane to Moscow and a train or a plane back if you wanted to get here. We are now, little by little, growing together again, as we were together 50 years ago, and that's what I will try to discuss when I get to the matter I am dealing with – our defense cooperation. But at the same time when you look to our organizations – and certainly Ambassador Hunter touched upon this also – our organizations are adapting to the new situation.

If you look back again to the summit of London in 1990, the summit of Rome in 1991, the establishment of the North Atlantic Cooperation Council – all of this meant that NATO was adapting. NATO was, as the ambassador said, a very closed and a very secret club. When I came to NATO in 1988 in the Danish delegation, I had to send a letter to them in advance to get into the club, to be able to get past the guards. Now everyone is

running back and forth, you see Russian generals and Baltic generals running around, and it's very hard to find a room or a table because of all the newcomers to the club. But we also developed a new strategy in 1991, and we've been working on that strategy. We've been doing peacekeeping as one of the elements of the strategy, doing peacekeeping together, training peacekeepers together. Now there is also the Partnership for Peace program which emerged in 1994 to provide opportunities to train and exercise together. That is what we are actually doing. We are not talking about it, we are doing it. One of the things I would also like to discuss when we get to the business of what we are doing is the defense and review process. We are actually planning together in the same way that NATO has been doing for 40 or 45 years – how to train together, how to exercise together – so that we can do the job most effectively, as we are going to do in Bosnia in the coming year.

A special issue, which I would like to deal with from a Danish perspective is cooperation which was begun three years ago on the basis of Partnership for Peace. My defense minister, who would have liked to be here today but could not, decided that our small country could not deal with everyone, with Tadjikistan, Uzbekistan and so on. So we decided to concentrate on the countries around the Baltics. We started by seeing Minister Grachev in the spring of 1993. We wanted to reach agreement with Russia, especially with respect to St. Petersburg and the Kaliningrad region. We felt that this would be necessary if we were to create stability in our region, and we worked on that for quite a while. In the meantime, we concluded an agreement with Poland in the autumn of 1993. This is a

friendship agreement which involves programs of cooperation. In the first year we had 20 such programs, in the second year we had 40, and we have just signed the 1996 program of cooperation between our two countries. It has 60 programs of cooperation, involving exercise and training, but also dealing with the issue of how to provide for defense in a democracy, how to make a defense agreement, how to develop yearly budgets, etc. That is exactly what the ambassador talked about. These are issues which are involved in making the defense programs of these countries compatible to those of NATO.

In the spring of 1993 we went to make agreements with Latvia, Lithuania and Estonia. These are three different agreements, but they are all framework agreements. We develop annual programs on the basis of these. Again, we started with 20 programs in the first year. For the 1996 programs, we have doubled to have 40 items dealing with the Navy, the Air Force and with ground forces. When we sit down together to negotiate, we now have something to point to – real, important and qualitative programs in which our Baltic friends set the priorities. They ask us to support them in doing this or that, and that's how we are working.

Finally in the autumn of 1994, we reached agreement with Russia on bilateral cooperation. There were some problems, because we wanted especially to deal with St. Petersburg and Kaliningrad, while our friends wanted us to deal with all of Russia. So we reached a compromise. We had general discussions in Moscow, and we have special cooperation with the two regions of St. Petersburg and Kaliningrad.

Unfortunately, our program came to an end in January of

this year because of the events in Chechnya. Our politicians in Copenhagen told us that we could not go on having a military program with Russia at the same time as the events in Chechnya were going on, so we stopped the program. In September of this year we reopened the program on a restricted basis, and we are now dealing with next year's program in Russia.

Recalling what Mr. Karaganov said, there is a problem in that Russia only wants to have four items on the program. We are told that this is because of a lack of resources, but I believe, as Mr. Karaganov said, that it also has something to do with the Russian view of PFP at this time. I would like to come back and discuss this further in the round table period.

In addition to our bilateral agreements with the countries around the Baltics, we are also talking about multilateral cooperation. This started when we were in Poland to sign our program with them. The Polish minister of defense at that time said to us, "Well, we are close to the big neighbor, and you are very close to the big neighbor; shouldn't we do something together to free ourselves?" Actually, he was talking about Germany. In Poland there were some historic feelings about German soldiers on Polish soil, there were some problems with the 4+2 agreement which led to German troops in eastern Germany. So we responded by organizing the first Danish-German-Polish joint exercise, because we did not have any problem with that. Since then we have moved on, and we have now had four meetings of the Danish, German and Polish ministers of defense, and we have moved toward establishing a trilateral program of 20 items. Most of these are exercises for next year, but we also have started now to train peacekeeping

forces together with Germany. For constitutional reasons, this is something new for our German friends, but it is very good that we can do this together, and we will, in all likelihood, be together with a Polish unit, the Nordics and the Americans in the northern part of Bosnia. I believe that we will have a lot of training together.

With respect to the three Baltic states, the idea came up to establish the Baltic peacekeeping battalion. At first the idea was for the three Baltic states to cooperate in a special military program. That was a good idea. There had been no long tradition of Baltic operation in that area. We took it back to a meeting of Nordic defense ministers, and they certainly supported the Baltic states doing that.

And again, on the basis of long tradition and for political reasons, there was a bit of thinking about whether it was a good idea for the Nordic states to do this, but finally we agreed in April of last year to invite the Baltic states to send people to the Nordic peacekeeping schools. The Nordic countries have a long tradition of doing peacekeeping training together, so why not invite the Baltic states to these schools? But then, little by little, the idea came up to create a broader framework for supporting the Baltic states. Now we have established a group of countries which are supportive of the Baltic peacekeeping battalion and, certainly, the three Baltic states. These are the Nordic countries and what we call the five other countries, the word "other" being very important in this combination. These five countries are Germany, the United Kingdom, the United States, France and the Netherlands.

Every third month, a steering committee meets in

Copenhagen to discuss this process and to talk about how to support the Baltic states in establishing this peacekeeping battalion. It is very practical work. I can tell you that, as I have participated in the meetings. We asked, how can we do this training? The Brits said that they could do the language training, and that's helpful, since training will take place in English and, when the Balts join us, they will speak English. We said that we could do the peacekeeping training. The other countries offered other types of assistance.

Not everything has gone smoothly. For example, there was a shortage of blank ammunition, so we asked Poland whether it could help us with that, and Poland is now also supporting the Baltic battalion. We are at this moment asking Ukraine to join us in providing ammunition for the Baltic battalion.

I can sum up the idea behind this very practical work in several aims. First of all, we are producing more peacekeepers. The UN has been asking for them around the world, NATO is asking for people to join in IFOR. We will have new contributors to the peacekeeping process.

This is certainly also a way of making the military structures of the three Baltic states more accustomed to western styles of training and to proceeding together with us. I think it is very important that this involves integrating into western structures. We have already seen, as was mentioned previously, Baltic platoons joining in PFP exercises in Denmark, in the United States and elsewhere.

Perhaps the most important point is that the Baltic states are now working together. There are meetings of defense ministers, chiefs of staff, other ministers who are involved in the

peacekeeping process. Slowly we are developing links, and the situation is changing from the beginning, when the Brits and the Nordic people came around to say, "Well, we want to show you how we make a peacekeeping battalion". Now we have the Baltic states coming to our meetings and asking for our support in taking the next steps. They are asking us for our faith, and the Nordic and western countries can then discuss whether they can help, whether they can afford each project, etc. That's exactly the way this project should be going.

The final aim, I think, is cooperative security. We are doing something together, and it is not threatening anybody in the region. We are doing something to work together and draw closer to each other. You are probably aware of the fact that there are many other projects upcoming – about Baltic air surveillance, Baltic naval cooperation, and others. I think we should use the same mode of cooperation among the Baltic, Nordic and western states. I can mention that we certainly invited the Russians to our Baltic air surveillance meeting in Copenhagen, and we are also open for representatives from St. Petersburg and Kaliningrad to come and see what we are doing.

As the ambassador mentioned, we already had platoons in Croatia, and as the prime minister said, we are open to having a Latvian platoon go with us to Bosnia. That is certainly a decision that has to be taken by the Latvian government and parliament, but we will be ready to support you with training if you take the decision.

As I said, we have had to stop our program with Russia for the moment, but we hope to see it renewed, because we want to be involved in peacekeeping together with the Russians. I know

that this will be the case in IFOR. In the future we want universal rules of peacekeeping. We don't want NATO peacekeepers in one part of the world and CIS peacekeepers in another, so we want to join together in peacekeeping training.

Finally, let me say on the NATO expansion issue that I support most of what has been said by Mr. Hunter. We should not create dividing lines by opening up NATO, and on the other hand, we should not recreate the old dividing lines which existed in Europe. In Paris in 1991 our leader said that all countries should be free to choose their alliance. We should not forget that. Everybody signed that document in Paris in 1991, and we support the idea of a Europe whole and free, not the re-establishment of spheres of influence. Thank you.

Dr. Karl-Heinz KAMP

Director, Research Department, Konrad-Adenauer Foundation, Germany

Thank you very much for giving me the chance to address such a distinguished audience on the perspectives for NATO enlargement in the years to come. Such a focus on the imaginable options is of particular importance because the topic is still wide open. Contrary to the expectations of those in some NATO capitals, who have been overly optimistic about NATO's readiness to expand eastward, there still hasn't been any decisions on whom to include and how quickly. Hence, we only have a few fixed points to determine the guessing on options and scenarios:

- One is NATO's Enlargement Study, which was completed and published in September of this year. As you may know, Latvia was briefed on the key findings of that study by NATO officials in October. The paper contains a very careful and moderate wording on the enlargement issue, simply because there still isn't a sufficient consensus in NATO on the "who's" and "when's" of NATO enlargement, particularly because some fundamental questions have yet to be answered.
- The second key factor is the fact that Russia's opposition to any kind of enlargement has proved to be more fundamental and resolute than had been expected by some proponents of a rapid expansion of NATO.
- Third, we have a fixed schedule of fundamental events in international politics. Because there will be presidential elections in Russia and the U.S. soon, any concrete decision on particular candidates is rather unlikely until 1997.

In light of these determining scenarios, what are the options and the likely scenarios?

If one takes a look at the comments of the international press on NATO enlargement, one still finds many so-called “do-or-die” editorials. Given the existing options, such press articles are misleading, because they raise the impression of a broad spectrum of possible avenues, ranging from doing nothing, which would mean no enlargement at all, to changing the character of NATO into a new OSCE by taking in as many countries as possible. In reality, the range of options is much smaller, because the two extremes – the right and left of the spectrum – no longer exist. To do nothing is no longer an option, because NATO has promised too much and has raised expectations in Eastern Europe which cannot be dismissed. Therefore, there will be an enlargement decision, irrespective of whether its critics, particularly from the Russian side, like it or not. To take all applicants into NATO is not a viable option either, because this is not acceptable within the alliance. Hence, the range of realistic options with regard to NATO enlargement can be reduced to three principal groups of solutions. I will briefly discuss some of the pros and cons of these three possibilities.

First, we have the group of minimalist solutions, which would mean expanding NATO but minimizing the potentially negative implications of such a step. Two concrete scenarios are imaginable. The first is to expand NATO by only one country. This is an option which has strong supporters at NATO headquarters in Brussels. By taking such a step, NATO could prove its ability to expand to the East while simultaneously

reducing the problems and potentially detrimental consequences, particularly with respect to Russia, to a minimum. However, the main obstacle would be choosing the candidate. Poland might be selected because of its strategic importance and because of its lobby in some of the NATO countries. Hungary might be favored, because its courage finally opened the Iron Curtain. The Czech Republic might have its supporters, because it would contribute relatively few difficulties to the alliance due to the fact that it has hardly any ethnic tensions on its soil. Hence it would be a tricky enterprise to justify why particular candidates would not be chosen.

The second scenario would be even more minimalist. It provides for a guarantee of NATO membership to many Eastern European countries, but only in case of a concrete military threat to these countries. This would mean something like a conditional membership, depending on strategic circumstances in Eastern Europe. NATO enlargement would be formally triggered if some criteria were met by Russia (the only power that could have a significant capability of power projection). Possible criteria could be non-compliance with arms control agreements, redeployment of military forces into western regions, interruption of nuclear reductions or a return to political and military imperialism.

Such a solution would have its attractions, because it would overcome one of the major deficiencies of the present enlargement policy – the promise to export security and stability to countries, particularly the Visegrad four, which don't have much of a security problem while leaving others, such as the Baltic countries, feeling neglected. In addition, such an option

would mean a guaranteed perspective of NATO for those countries which need it badly, while NATO itself would not be placed under any time pressure. Of course, this type of offer could also be made to the Baltic countries. The political and economic stabilization of these “conditional members” would be granted by a rapid inclusion into the EU. Furthermore, NATO could gain significant influence on the internal development of Russia by obtaining a means to encourage Russia to conduct benign policies.

However, the disadvantages of such an option are also obvious. Countries, especially the Visegrad four, might regard such a step as some sort of cheating. Even more important is the question of credibility. It is highly doubtful whether NATO would really extend membership to threatened countries in times of political tension or even military crisis. Such a step would be highly escalatory, and past experience shows that in times of crisis, NATO tends to pursue a strategy of de-escalation instead of choosing to pour oil upon the fire.

Opposite to these minimalist options we can identify the maximum solution which some in the Clinton Administration and the German Ministry of Defense are proposing: bringing at least the Visegrad countries into NATO as quickly as possible. On the pro side, this scenario would ideally meet the expectations of the Visegrad four and would put NATO in the driver's seat of actively creating a European security order. In addition, it would perfectly make use of the perceived “window of opportunity”. On the debit side, however, it would put enormous pressure on NATO at a time when consensus within the alliance on fundamental issues is all the more difficult to

achieve. In addition, Russia would be particularly annoyed by such a step. One might argue that Russia is presently weak and has hardly any real leverage on NATO. Nevertheless, we face global security challenges, such as non-proliferation and nuclear safety, which can be tackled only with the help of a cooperative Russia. We must also keep in mind that the “loose nukes” question is of particular importance to the United States.

A third set of options can be described as a pragmatic or integrative approach. This means, by and large, the coupling of the enlargement of NATO and the enlargement of the EU as is described in NATO's enlargement study. Since domestic stability and prosperity in the Eastern European countries require access to Western European markets, EU membership, at least at the present time, is even more important for Eastern European countries. In this sense, parallel enlargement seems to be the King's Road. In addition, because EU enlargement is a time-consuming process, NATO would gain additional leeway to shape and manage its expansion to the East. The NATO membership question would much more be an evolutionary process than an ultimate decision. However, even these types of options are not free from pitfalls, since we do not know whether it is time alone that will remove all objections against a quick membership decision. Maybe 10 years from now we will still face the same objections from the Russians and the same reluctance on the NATO side. In addition, an expansion of the EU would require substantial reform of the Union in terms of cutting subsidies for steel, coal and the farming sector. Many Eastern Europeans doubt whether the EU members are really able to undertake these politically costly reforms that quickly.

I don't wish to speculate on which of the three aforementioned options is the most likely. My point is that none of these scenarios is without drawbacks and pitfalls. This is not, however, always carefully reflected. Instead, some proponents of NATO enlargement still raise the expectation of a painless solution, one which is acceptable for all parties. This usually culminates in a demand for the rapid expansion of NATO, not excluding anyone and not alienating the Russians. This won't work. Please do not misunderstand: I am not arguing that an expansion of NATO is impossible or premature just because there are unanswered questions. But these potential drawbacks need to be included in the ongoing deliberations on the "how" and "when" of expanding NATO to the East. Just to varnish these problems with a publicly undisputed but nevertheless cloudy statement of "exporting stability" might mean ending up with a credit-card approach: expand now, pay later. The most unpleasant outcome would be one in which a concrete decision to expand by one or more countries does not get past the ratification hurdle in some NATO parliaments. This is far from unlikely. For instance, with respect to the United States, experience has shown that Congress is well able to cancel the decisions of the Administration if senators and congressmen begin to discover the implications of an issue. As you remember, Congress failed to ratify the START II treaty in the early 1980s, ignoring the potential consequences to the East-West climate. This might happen with respect to NATO enlargement if U.S. congressmen were suddenly to discover that the costs of a particular enlargement scenario would exceed the benefits accrued by U.S. security interests. Others might be discouraged

by neo-communist tendencies in some membership candidates. This holds true not only of the U.S. Congress, but also of other NATO parliaments.

Nevertheless, in going beyond all of the arguments on the pros and cons of expanding NATO, one should keep in mind that the membership problem is only part of a much larger issue – no less than the future of NATO. We should focus our energy much more on that question. What type of NATO do we want, and what would be the purpose of a NATO with 20 or more members? What will be NATO's future task if Russia succeeds in transforming to democratic, cooperative and reliable structures, as we all hope?

Over the past five years we have seen a variety of concepts to overcome NATO's identity crisis. Some of these have made it to the implementation stage. First there was the concept of "interlocking institutions" – something that rather quickly proved to be impracticable for a number of reasons. Second, there was the "mandate idea", which involved NATO accepting mandates from the United Nations or the OSCE. The Bosnian case, however, has long revealed the shortcomings of this suggestion. What would happen if NATO were to get a mandate and the NATO members were less than keen on fulfilling the bidding?

As a new source of relief for NATO's identity problems, prominent voices are now recommending the duty of "projecting stability" to the East. In that sense, NATO expansion is said to have a self-serving effect for the alliance. The question, however, is whether an approach of projecting stability would be sufficient to keep up the cohesion of the alliance and to guarantee

the continuous support of its members. This is not so much a problem for those members of the alliance who have a strong stake in Central and Eastern Europe, Germany among them. But with respect to the United States, the situation looks much different. There is an increasing number of Americans regard Eastern Europe and more or less important, but not vital to American interests. If the same Americans can see virtually no immediate threat to Western Europe, a question arises: What is NATO good for, and what is the rationale for a still costly American presence in Europe?

Here we are not talking about the simple isolationism of "Joe Sixpack" in Iowa. More and more, this has become an issue of cost-benefit analysis in prominent political circles. To put it bluntly: a NATO that takes care of a region which is not threatened and which exports stability to a region which is not of predominant importance is scarcely worth U.S. taxpayer money.

All this is not to say that the approach of projecting stability is flawed, but it is by far not a panacea for a NATO which is struggling to find new missions. A growing number of Americans is arguing that NATO must take on additional tasks which provide a sufficient payoff in terms of America's global interests. A NATO able to deal with security problems in, say, the Gulf region, might get much more credit in the U.S. than the present type of alliance. As an aside, I can hardly imagine that Senator Lugar, when he created his famous saying of NATO "going out-of-area or out of business", was thinking only of Eastern Europe as NATO's "out-of-area" region.

Hardly anybody in Europe has yet fully realized the possible implications of this upcoming trend in the United

States. But it may well be that the necessity of shaping NATO for global security responsibilities will become a key issue in the process of re-defining the Trans-Atlantic partnership. This may turn out to be a much more painstaking debate than the present controversy on NATO expansion. It is likely that the Europeans themselves will be divided on that issue. Some Europeans have a stake in the Mediterranean and might, therefore, appreciate a multi-directional approach at NATO. Others are likely to object to any concept that raises the impression of a NATO integrated into America's global strategy. In any case, extending NATO's tasks in any direction will require a significant extension of NATO resources, something which runs quite contradictory to the budgetary trends in most allied capitals.

Hence, the question of NATO enlargement may be one step in a broader process of an evolving alliance, but it is by far not a panacea for NATO's identity crisis, nor a replacement for the evolution itself.

COMMENTS

Prof. Antoni KAMINSKI

*Director, Institute of Political Science, Soros Foundation,
Poland*

Mr. chairman, your excellencies, ladies and gentlemen. Let me first express my gratitude for this invitation from the Konrad-Adenauer Foundation and my enjoyment at seeing this beautiful place, which impresses me with its dynamics and energy.

Is it simple to comment on these presentations? I was asked to replace the minister, who could not come, as I understand it, because of some political cooking. I am not an official person, so what I am representing here are my own views and not those of the Polish government.

I have attended more conferences on NATO enlargement than I can remember, and I think we are a point where have reached paralysis by analysis. Everything or most of the things that could have been said on the subject have been said. All the pros and cons are known, although I did listen with some interest to Mr. Kamp and discovered some freshness in his presentation. I would like to return to a point which seems basic to me.

What were the reasons after 1989 and 1991 that we were attracted to membership in the European Union and then in NATO? Perhaps I have to correct Dr. Karaganov. The point about our obligation not to join any military or defense alliance was pressed upon the Polish, Czech and Hungarian negotiators by Ambassador Kvicinsky. This was not accepted by our negotiators and finally, when the Soviet Union disintegrated, the

matter was dropped. The truth is, however, that in 1990 some Polish officials made statement about the neutrality of Poland. By 1991 it was very clear that Poland was interested in joining NATO. Of course, when we signed a treaty of friendship with Russia, when President Walesa and President Yeltsin signed this treaty in 1993, President Yeltsin expressed his acceptance of the idea of NATO enlargement.

What is attractive for the Baltic states – Latvia, Lithuania and Estonia – as well as for Poland and Hungary about joining NATO? I think the general idea is a constructive idea, and it's not fear of aggression, but I do think that if NATO membership were to mean an increased probability of aggression against Latvia, then Latvia would not be interested in joining this organization. I think aggression or the threat of aggression does not enter our assessment of the problem. The problem is that we want to integrate with the West, and the West is not, for us, any specific system of powers. The West is a certain system of values.

All of our countries have experienced a lot of tragedy and suffering during this century. Perhaps the time has now come that we can think about our future in a more optimistic way. Part of this optimism can be produced for us only by the prospect of living in a democratic society with a responsible government, paying our own debts and taking responsibility for our own actions. I think part of a very demoralizing factor in the past was the fact that our politicians were privately explaining that they did this or that because they were told by Moscow to do so. There was a whole hierarchy of irresponsibility. Every official could explain his actions by pointing to the upper floor. The highest floor was Moscow.

If we talk about the market economy, the rule of law, respect for minority rights and human rights, and finally obtaining a possibility to participate in solving the problems of the continent, then the story is the one told by Mr. Carlsen about the Baltic Battalion. It is a story about the Baltic states participating in finding solutions to the problems of these countries.

So I see that the interest of this country in joining NATO is a constructive idea. It is the idea of joining a certain civilization, and this is probably the most important aspect. This idea is not directed against anybody. Here our view corresponds with the view presented here by Ambassador Hunter.

Of course, we also realize that the problem is very complicated. It is complicated for technical reasons and for political reasons. I listened with great interest and sympathy to the arguments which were presented here by Dr. Karaganov. At the same time, at one point it occurred to me that here we have a face which fronts for a very different back yard. Behind Dr. Karaganov, there are certain politicians. I'm not talking about nationalists, I'm talking about people who once considered themselves democrats, or perhaps still do, and who have certain ideas about the world order which to my mind are not quite acceptable. Ambassador Hunter said that the idea of spheres of influence is not part of the NATO approach to the European order, and yet we constantly hear claims that Russia has the right to possess its own sphere of influence, we hear this talk about the "near abroad", and recently we have heard that Poland is now considered part of the "middle abroad". This shows that there are scientists who are working on developing the "theory of the abroad" in Russia.

And, of course, when several years ago I heard for the first time about the problems with the minority rights of Russians in Latvia and Estonia, I saw that perhaps 20% of these claims were correct and 80% were not. We have been through this. Poland had terrible problems with Weimar Germany, which used the problem of the German minority to paralyze all Polish activities in the League of Nations. Of course, Poland's record on minority issues was not very good at that time, but the German minority was an exception. The same problem with Germany was faced by Czechoslovakia before World War II, in the 1930s. Of course, this question can be used very effectively to subvert the diplomatic efforts of other countries, and I think it has been used this way in this case. Especially when you look at the allegiance of the Russian minority in Grozny during the attack on that city by the troops of General Grachev, who himself spoke up very strongly about the situation of the Russian minority. I think the Russians in Grozny at that time would have paid any price to be in the Baltic states or in any other place.

There is a paradox which I, as an unofficial person, wish to mention here. Even as Russia opposes the enlargement of NATO, we are witnessing the enlargement of the Russian military space. Dr. Karaganov spoke here of the great advantages which the disintegration of the Soviet Union brought to Russia – this zone of independent and weakly armed states. But now these weakly armed states are becoming, more and more, part of the Russian military space. Look at Georgia; there, Russia is moving its troops to the borders of NATO in the Caucasus. Now there is an agreement between Russia and Belarus that the troops which were going to be removed from Belarus next year will stay there

for 25 more years. The military power of Russia and Belarus is being reconstructed and effectively reinforced. I am not talking about these developments with fear. It don't think Russia is going to wage war. But I am mentioning the facts about this enlargement which occurred at the same time as we were hearing words of opposition against NATO enlargement. I think this is a double standard, and I would like to hear at least some response to this remark.

I hope that we can solve the problem of Russian opposition to the enlargement of NATO, which is not directed against Russia. I think that the enlargement of NATO would probably change the very nature of this organization. It would facilitate changes and political stabilization in Russia, and it would bring respect for international law in that country. It would also certainly change the relationship between Russia and NATO.

I understand that there is currently a prevailing opinion to the effect that the enlargement of NATO should be accompanied by a treaty between NATO and Russia which would guarantee the security of Ukraine. This has not been mentioned by Dr. Karaganov, but I would like to hear his opinion about the prospect of such a special relationship between Russia and NATO, one which is connected to the enlargement of this organization.

I will perhaps finish on that so as not to take time from the other commentators. Thank you very much.

Dr. Bo HULDT

Director, Swedish Institute of International Affairs

Thank you, Mr. Chairman! It is a great pleasure to be here. I would like to thank Atis Lejiņš for having invited me and to have the opportunity to greet a fellow member of the Royal Swedish Academy of War Studies.

The work of the commentator is not as easy as that of the speakers, because the speakers come to say what they have planned to say, while the commentator must devote some consideration to what the speakers have said. Originally I planned to say what I wanted anyway, but then I decided that I would have to pay some consideration to the speakers. The result is that my manuscript now is marked up in red and blue, and it is probably of more use to Egyptologists than to me. Nevertheless I will see what I can get out of it.

Let me first say that I represent no one but myself. The comments will be mine and are not to be attributed to any Nordic government.

Decisions about NATO enlargement are not, of course, for Sweden to take. This is for the very simple reason that we are not members of NATO. That does not mean, however, that we are not interested. Our security will clearly be affected by whatever is the result of the NATO expansion discussions. The official Swedish line, since about a week ago, I believe, is that Swedish security would also improve through an expansion of NATO. This is a new statement, but it is the official line now. Like NATO, as Robert Hunter has told us, Sweden believes that an expansion or extension of NATO should have as its aim greater

security for all Europeans. We would not like to exclude anyone, to submit Sergey Karaganov and whoever is behind him to exclusion and alienation.

Personally, I would like to add two other conditions which I feel are important. The first, which I don't consider to be self-evident, although I suspect that Bob [Hunter] may do, is that an extension of NATO should also serve to strengthen the United States commitment to Europe. If a widening – and there are differing views on this in the U.S., certainly – if a widening could in the longer term undermine the U.S. engagement in Europe, then it is not a very good idea. I would like to have that on the record.

The second condition is that an expansion of NATO should in no way prevent the enlargement of the European Union, that is, the integration of Europe as an entity. Here I would like to add to what Sergey Karaganov said – that we need to enlarge our concept of Europe, that we must think constructively and in a new way about the future. In theory I certainly agree, but when it comes to practical terms, then we have discussed these matters with your [meaning S. Karaganov's – ed.] colleagues and have asked – what is this wonderful thing? How do we formulate this in terms which are greater than just a vague idea about the development of the OSCE? I fail to see this formula on the horizon, although that, of course, must not prevent researchers like us from trying to find this thing.

Of course we all say that there is a need to look at European security problems anew, that is, to take us out of the Cold War framework. This is still very difficult for us, not least for the Swedes, I think. They are still very much conditioned by

the our thinking about the Cold War and our neutrality.

The institutions of the Cold War now have either disappeared or have taken on the characteristics of processes rather than fixed structures. That is to say that NATO today is not the NATO of 1949, 1950, 1967 or 1989. We all know this, but the alliance still has its characteristics of deterrence and dialogue. Let us be realists and recognize that this is still the case.

In NATO, just as in the European Union, the the development of the organization will be influenced by the attitudes and interests of member countries in the post-Cold War period. There are certainly uncertainties about where we are heading. NATO is now sailing the waters of "Limboland", somewhere between collective defense for some and collective security for all. I agree with the previous speaker, Mr. Kamp, that there are uncertainties about where we are heading, and I also agree with Bob Hunter that we now have a third chance in Europe to redesign the future which must not be lost. Yes, I agree. But I still feel that the thinking in all of these organizations is not quite clear about where we are going. Perhaps this is unavoidable.

For two decades we have been seeking to build confidence through the CSCE and then the OSCE, and it is obvious that we still have quite a long way to go. The key relationship, of course, is between Russia and the rest of Europe. The history of the bad old days of the Cold War suggest, at least to me, that NATO provided the Western Europeans with the much-needed confidence which enabled them to rebuild their war-broken economies. The sort of message that we are now hearing from the former Soviet allies is the question, "Why should we now be

denied the same sort of reassurance?" That is a very valid question. At the same time, however, our basic assumption is that the situation has changed, that the Cold War really has ended.

This makes it possible, or at least easier for me to reject Sergey Karaganov's statement that the Baltic states and other countries in Central and Eastern Europe which find themselves in exposed strategic positions must avoid exposing themselves further through entering some sort of alliance or arrangement with the West. The truth is that if crisis should erupt, you will be the first to be overrun. This is a traditional argument which small countries always hear from larger ones: stay out of danger. But that is very difficult if your geo-strategic position is what it is. Again I say, the basic fact is that we are now in a different kind of game.

I think my Danish colleague, Mr. Carlsen, made an excellent observation when he said that the issue is not a question of establishing new borders in Europe but that at the same time we must be very careful not to re-establish the old borders. I think that is a very basic observation. What does this mean with respect to NATO enlargement? My assumption, and I suppose that I agree with Robert Hunter on this one, is that NATO has now made so many commitments and there is so much credibility at stake that there certainly will be enlargement. But this is going to be a slow process. I think we can be grateful to Mr. Kamp for the clear inventory which he made of the specific cases. It is clear that there will be difficulties and problems, that it will not be a fast process.

Shifting again to the European Union, I can point out that

expansion of the EU to include the Baltic states is, according to Sweden's official policy – and it is one which I support warmly – that this is a pre-requisite for establishing stability in Northern Europe. At the same time, however, there will be enormous practical difficulties, and one must be aware of this. We recently had a conference in Stockholm which was attended by several Polish government ministers, including the minister of finance, the former ministers of trade and social affairs. One of these representatives at one point tilted his head toward the audience and said: "Do you Swedes really realize the cost which will be incurred if you ahead with the widening of the European Union? Your taxpayers are perhaps not in revolt as are the taxpayers in France, but still, will they be willing to pay the bill for this?" And it was quite educating to look at the Swedes who were present and to see them looking at one another to see whether their neighbor might be willing to pay for the widening of the European Union. I fear that very few were prepared to do so.

So there will be great practical difficulties involved in this, which of course in no way should suggest that the process should not be undertaken. The Nordic position on this matter has always been that the Baltic states are in the same basic position as are the Central Europeans and should be treated accordingly with respect to the expansion of the EU.

Permit me to conclude on a regional note. The Nordic countries recognize, and I think that this is well understood here today, that they have a particular responsibility in terms of confidence-building and stability in this region. I think it is sufficiently clear that this does not mean the restructuring the

empires of the Danish medieval kings or of the great Gustavus Adolphus. Rather, the aim is to integrate the region fully in a democratic Europe in a larger context. Some today will remind us of the situation as it was 50 years ago. I say that we are now in a totally different position. The Nordic countries – Sweden, Denmark and Finland – are now members of the European Union. I think this makes a very substantial difference. Thank you.

Mr. Eitvydas BAJARUNAS

Director, Multilateral Relations Division, Ministry of Foreign Affairs, Lithuania

I will also start by repeating the words of Mr. Kaminski. He complained that he was chosen at the last moment. So was I, and it is really a very big challenge to respond to the commentators. I would also agree that it would be much easier to make a clear presentation on our intentions about joining NATO. This would involve a collection of articles and speeches by the president, etc. It's really, as I said, very challenging to make comments on the issue. I would agree with 90% of what has been said. Nevertheless, I would like to make a few points which in my opinion are very important. I can't stand the disadvantage of speaking last, and I also have the disadvantage of being an official. I would like to stress, however, that these are my personal observations.

When we speak about NATO enlargement, of course, it is very difficult to add anything new – to add something new to what was said by the commentators or even to what was said in the NATO enlargement study. This study was very important, and this has been said by our officials, because it will finally put paid to all of the rumors and interpretations in the various NATO countries about how NATO enlargement is being supported, why it is being supported, etc. The NATO enlargement study represents the views of the 16 NATO nations.

All of our further actions will be based on this study, in which it was stated that the study was the beginning of the next step in the process of NATO enlargement. I have also had the

advantage of attending several conferences on NATO enlargement. One of the issues which is clearly arising is the Russian factor in NATO enlargement. It is not important where in the world a conference on the security of NATO enlargement may occur. You will always find that the Russian factor is one of the basic elements of any presentation. I will make no exception and also will begin with the Russian factor.

In Lithuania, I believe that we are contributing, as far as we are capable, to the ability of our Eastern neighbors, especially Russia, to become true democratic states. I would not say that this is the main goal of our foreign policy, but you will find throughout our foreign policy that there are no provocations against Russia.

This is the way in which we understand the role and significance of Russia. Furthermore, it is not only geography which relates us; we are living in the same security space. This is why we should and why it is in our interests to use various instruments to – and this may be a bit too ambitious – to help Russia to become integrated into the West as much as possible. Let us think of the example of the Stability Pact. It has also been our position from the very beginning of the Baltic Round Table that Russia should be involved in its activities. There are other areas of possibility, and the discussion should be maintained in the same spirit.

When I talk of our positive attitude toward Russia, however, I do not mean to suggest that we are not concerned about aggressive Russian statements. Especially in the autumn of this year, these have been very easy to find, and we are very much concerned that they are threatening us and that they are

posing a real test for the western countries. I feel that it is a real test to see how the western countries will react. What I have to say about this may sound very strange, but even the threat against the Baltic states is in some respects a positive element. It represents some kind of recognition that Russia is accepting the idea of Central European admission to NATO. I think this is a step which we can congratulate, but nevertheless, in the various conferences which are devoted to NATO enlargement, we still hear talk of the Russian factor. It is a very challenging task for the NATO planners – the 16 countries, their parliaments and their politicians. It is very challenging them to find a Russian role. But in my opinion, the Russian factor in NATO enlargement is an artificial one. These are two separate issues, albeit very much related. The process of democratization and market reform in Russia is a very positive thing, and it will have influence on the security situation in Europe. But NATO enlargement is not an element in solving the Russian problem. NATO enlargement has to do only with strengthening the security situation in Europe.

Many western countries claim to have good relations with Russia. We, too, have very good relations with Russia. But if this will be made into a pre-condition for our membership in NATO, then it will be very easy for Russia to create problems, because we have so many interactions in the economy and in other areas. Russians, as Professor Karaganov mentioned, have particular interest in the Baltic ports. It would be very easy for them to find problems and to demonstrate to the West that there are problems.

We might also speak of the fact that several speakers today have spoken of parallelism between NATO enlargement and EU enlargement. Professor Karaganov presented this as some kind

of alternative. Mr. Kamp presented it as a possible scenario. I feel that these processes are already interrelated. This is very clearly stated in the NATO enlargement study. I can't quote the words exactly, but it was very clearly stated that NATO will have to devote special attention to those countries which have a prospect of joining the European Union and which have signed European Agreements.

This is a very natural relationship. By stating this, in my opinion, NATO has already defined a zone of prospective enlargement. This is a zone which is not artificial, which is not related to the Cold War thinking of strategic calculations or such myths as "grey zones".

A second step which I think would strengthen this parallelism between EU and NATO enlargement would be to extend parallel invitations for countries to start negotiations. By doing this, NATO would solve the very painful question of which countries have the earliest hope of admission.

The third point, and one with which I would like to end my presentation, is the question of what relates the Baltic states and what makes them different. I know that the Visegrad countries are trying to avoid this designation, because they find that this is an artificial designation which could create disadvantages to the individual countries in becoming members of the EU or NATO. I think that western countries should also recognize that there are three different countries in the Baltic states. They are very much related in terms of the history of this century, but they are different countries. These differences are a strength, not a weakness. The differences do not preclude our Estonian colleagues from cooperating more extensively with Finland nor

do they hamper Lithuania in cooperating more deeply and increasingly deeply with Poland. I think this is very important and has not been stressed here. The three Baltic states are too often treated as a single area.

And finally, it is very difficult to comment on what was said by the presenters, but I will end with the idea with which I started. That is that our relationship with Russia, no matter if it is influenced by recent history, is not a drawback for our integration with the West. Dr. Karaganov mentioned that after the collapse of the Soviet Union, Russia found itself surrounded by small countries. Will anything change if at least some of these countries end up integrated in EU and NATO? Russia will then be surrounded by peaceful and democratic countries. One very popular argument against NATO enlargement is that then NATO would have a border with Russia. The fact is that NATO is already bordering Russia. That is in the far North, and there are few more peaceful borders in present-day Russia than is the border between Russia and Norway. Perhaps I will finish with that controversial note. Thank you very much.

ROUND TABLE DISCUSSIONS

Mr. Streips: If we are to get into the round table discussion now, I would first of all like to thank all of the participants for what I found to be very intriguing remarks. A number of issues were raised which we can, I think, explore more deeply during the round table discussion. Perhaps some of the earlier speakers have something to say about some of what the later speakers had to say. I think that first of all we might note that our colleague from Estonia represents the one Baltic state which has not had voice yet. Let us open with his comments.

Simmu Tiik (the representative from Estonia): Just a few points, perhaps. I would like to start by referring to the comments about the presentations. I remember one point made by our Swedish colleague about the enormous cost of integrating the Central European and Baltic states into the European Union. I have some doubts. Are the costs really so enormous? Quite recently, when we presented our wish to become a full member to Brussels, we declared that we don't want to be a member of the European Union because we want to get the money of Swedish or French or any other taxpayers. We want to be members of the European Union because we belong to Europe, and it is absolutely natural to belong to the European Union. It is just our place. What we need is not aid, but trade. This was declared by our former prime minister in 1993. We don't like the idea of being just consumers; we want to contribute as much as we can, both in the European Union and in the PFP program. We like to be able to help in solving the situation in Bosnia. We are ready to send our platoon to Bosnia to be integrated in the Nordic battalion, the American division and so

on. If you are really talking about cost, I think you have to look at the matter on a country-by-country basis. It is somehow hard to compare, for example, Estonia and Poland – a country which is many times larger than Estonia with a much, much larger political culture. Each question must be treated separately.

I would also like to say something to colleague Karaganov. It is indeed possible that he likes having a buffer zone between Russia and Western Europe. For our part we can say that we really do like the fact that such a large country, such a big buffer zone, separates the Estonian border and the Great Wall of China. Thank you very much.

Mr. Streips: I, too, would like to start with Dr. Karaganov and begin with an issue which Professor Kaminski raised. Is it not in fact the case that Russia is pursuing a two-track policy of sorts by on the one hand vigorously opposing the expansion of NATO to the East while at the same time fairly obviously working to establish a military bloc of its own within the context of the CIS, pursuing military adventures in Chechnya and elsewhere, seeking to renegotiate settled issues such as the CFE treaty, and so forth and so on. Is there a double standard?

Mr. Karaganov: First of all, Mr. Kaminski, thank you very much for telling me that I have a pleasant face. I would have been more content if you had been a young lady, but thank you. The idea is that there is an ugly face behind this pleasant face. Perhaps it is Mr. Grachev who has this ugly face. But Grachev is one of the most courageous and constructive of Russian politicians. He has been able to sign a treaty which places Russian troops under American control. If Grachev is bad, then who is good for you?

Second, as to the two-track approach, there are strange things. Belarus and Russia and reconstructing their militaries with some kind of money, but I do not know of a single case where anything has been restructured. We have returned our troops to Georgia, correct, but they have never been moved out. We have legal grounds to return our troops there, and we have returned some of the troops which were there before.

As to the broader issue, there are some people in Russia who want to recreate not only the Tashkent treaty not just as a security arrangement but as a defense treaty. Thank God, most of our military people are not willing to do that, because they understand what the cost would be. Russians are currently counting money more than at any point in our history. We are poor, but not so poor that we need merger at any price. The Russians do not wish to be pushed, whether by NATO enlargement or by talk of NATO enlargement, in the direction where people who need our country would be the ones interested in some kind of collective security with Russia and the other countries of the CIS. What if they were to gain the upper hand? I don't think they could, because there is no money, but I believe that they should be kept at bay by not enlarging NATO. With respect to whether there are other faces behind me, behind Grachev and the others ... there are some, of course, and some are quite ugly. Thank you.

Mr. Streips: Dr. Kaminski, have you anything to add?

Dr. Kaminski: Well, when I spoke of the ugly face of General Grachev, what I had in mind was the whole adventure in Chechnya. As the defense minister, he can probably take decisions on this. I don't know if such decisions are made by the

defense ministry or by the government in Russia. On the other hand, the fact is that that the troops which were going to be removed from Belarus are going to stay there, and this means that we'll have Russian soldiers on the Polish frontier. This is an effective enlargement of the Russian military space. Thank you very much.

Mr. Huld: Let me say something about the costs. This is not only a question of money; it obviously also involves the restructuring of societies so that they can be compatible with the European Union. I think there are considerable costs involved, and I am sure that they vary from one country to another. There is, as we all know, this monstrosity which is called the Common Agricultural Policy. I think this is going to create enormous difficulties in some countries, including Romania, Bulgaria, Hungary and some others which are up for European Union membership. You said that it's not a question of aid, but a question of trade. The question of trade may also be one of considerable difficulty. I am sure that all kinds of costs will be country-specific, yes. But I also think that generally there is an underestimation or an inadequate recognition among the countries of the costs which will be involved for themselves and for other countries. I am not saying that it is impossible, but I am saying that it will involve a very considerable process of change in the various countries, as well as a process of reapportioning the burden within the European Union. Given the relative lack of speed with which the Union is presently moving, this will take time.

Mr. Streips: Ambassador Hunter, I would like to turn the same question to the issue of NATO enlargement. In your remarks you listed some of the issues which countries need to

consider as they move closer to NATO membership, but you did not particularly address the issue of being prepared to join NATO as a true contributor. If we heard about the problems which are engendered by such a relatively elementary issue as ammunition for non-compatible weapons in training exercises, there can certainly be no talk in the immediate future of the Baltic countries or, indeed, of some of the Central European countries of being anywhere near compatible to NATO standards in terms of forming common defense alliances. Isn't that true?

Ambassador Hunter: Well, as I mentioned, one of the considerations we Americans have in NATO in deciding on the whole issue of enlargement is looking for countries which are prepared to be producers as well as consumers of security. This relates not so much to the issue of whether the country that joins NATO would instantaneously be a country able to engage in foreign military activities. We had Spain in 1982, there were a number of countries which joined before they were able to do many of the things that NATO does or even to step toward the Military Committee. While Spain is participating fully in Bosnia, it is not an integrated partner of the structure. The issue relates as much as anything to convincing our parliaments that as we make a commitment to these countries, we know that they take their security seriously, and they are prepared to make their contribution to common security within the alliance and are prepared to make commitments to other allies, as well. When it comes to the Article 5 commitment, namely, the commitment to defend one another, it is conceivable that countries that join NATO might be called on to defend some existing members more than the existing members might be called on to defend

other members against external threats. This should be thought out very carefully, particularly when we go to the United States Senate to say that we want to give these guarantees. This does not mean that a country has to be fully integrated at the time we decide to enlarge. But it does mean that they have to be moving in the right direction, that they have shown a firm willingness to do so and that the process of intent followed by activity will be the standard. The issue will not be whether the country has already completed the process. I am glad you put your finger on this, because it shows that at least one clear criterion for membership is going to be very deep engagement in Partnership for Peace. Any country that is not prepared to play its full role in the partnership should probably not think about joining NATO. We haven't said that formally, but I think it would not be wise.

Let me also say, since I raised the question of joining, that Bo Hultdt raised a very important point about American engagement. We are engaged here – we the Americans – for a combination of reasons. One of these is something that should not be underestimated. It is American character and American history, which show a commitment to democracies, to many countries that share these deepest of values. The American people historically have not fought over the amounts of power. They fight for the things that matter and can fight for them. It was striking, for example, that in the Second World War our battles in Europe took precedent over the war in Asia, even though it was an Asian power that attacked the United States first. Even with regard to the Persian Gulf war, when there was a very strong and compelling concern about oil, the thing that

captured the imagination of the average American was twofold: one – defense against aggression as a concept, and two – the comparison that was made between Saddam Hussein and Adolph Hitler. The average American could understand precisely what was engaged in these issues which went beyond strategic interests. At the same time, however, strategic interests were very important in what we did three times in this century. We came here in 1917 when the war had been going on for three years. We came in 1941 – actually, by the time we got in it was late in 1942 and the war had been going on for three years. And we got in early in the Cold War. Now we want to make sure that there will be no new Cold War, that there will be no new division of Europe, no new threat. We will do what we can through a complex of activities to give any country in Europe, including Russia, the incentive to do things differently so that we do not have any real emergencies, so that we must not struggle against the same difficulties which we faced three other times. It may be difficult for some people to comprehend where we're coming from. I should have stated more clearly earlier that the freedom and independence of this country and its sister republics is critically important for the United States. We are not about to stand still for another 51 year period of the violation of the independence of Latvia and its two sister republics.

Dr. Kamp: I would like to add two points to the question of who is “in” and who is “out”, for two reasons. First of all, the question of the “who’s” is looming in all debates on the question of NATO enlargement. Secondly, the three Baltic countries have received signals from the NATO states that they will not be chosen in the first step.

First of all, with respect to determining the “who”. The enlargement debate has taken place for some time at least partly under a moral roof. That means that some people felt in a way that Eastern Europeans deserve to be taken into NATO because they had been held hostage for so many years. That's understandable, but it is very problematic, because it is very difficult to choose. You have to point out, for instance, that three of the Visegrad countries deserve it more than the fourth. Do the Baltic states deserve it less?

A second approach to determining the “who”, to determining the candidates, would be a strategic approach, a national security policy approach. This would make the process of choosing much easier for NATO, but it would be painful for those who are not chosen. We must remember that many in Europe feel that membership equals security and non-membership equals non-security. I feel that this is not the case, and we should not forget the basic lessons of the Cold War: you can create circumstances in which countries which are not members of NATO are very safe, and everybody knows it. The country knows it, and the potential aggressor knows it as well. We have a representative here of one country which lived under these conditions – Sweden. Sweden had a tacit agreement or a tacit understanding that it belongs to the West, whatever that means. Sweden also did all of the hardware work to make sure that in the case of war it could become the 17th NATO member state just by switching a couple of buttons. For those who remain outside of NATO, this means that they can very much create circumstances through the PFP to make it clear to their own public and to any aggressor that they are “in”, even though for

political or many other reasons they are formally “out”.

Mr. Carlsen: I wanted to come in on a couple of the issues which have been raised. The first was the cost issue. At NATO we have also had a cost discussion. To be frank, even with the American ambassador sitting next to me, there are conservatives at NATO, both civilian and military, who say that this is going to be very costly and that because of the cost issue, NATO will not enlarge for a very long time. The good thing, certainly, is that it's not the old NATO which is going to enlarge. We don't have to build the old command structures and bases and all that, because we don't have the threat against NATO. We can build a lighter NATO, and that means that it will not be so costly.

But I agree very much on the second point about this cost issue. Even if we look at the small peacekeeping actions with which we are dealing now, we must go to our parliaments to fund these peacekeeping actions. The Danes have had 1,500 people in Croatia for quite some time under the UN, and from time to time we get refunds from NATO – a couple of years later, but we get the refunds. Now we have a new situation with the NATO peacekeeping forces, and we had different discussions with our parliament to get our 800 people to Bosnia. I know about the same discussion in the Polish parliament to get the people going, and I know about the discussions which are coming in the Baltic states about having only a platoon going. It's going to be very costly, and it shows what it takes, actually, to do only peacekeeping, as is the case in Bosnia.

The second question I would like to deal with is the question about enlargement and America. Again, I think I would take issue and say that I can find some Americans who are

thinking more about the situation in America than the situation in Europe. By luckily, they are not only thinking about the old NATO. They don't see why they should care so much more about the security of Denmark than the security of Poland, democratic Poland, or the security of the democratic Baltic states. So it's a question of solving that enlargement issue, whether we should keep NATO going the way it should be going. I see it a bit the other way around from Bo Huldt's view. Normally when a Dane and a Swede are together, we try to disagree.

The third issue to get the discussion going is with my German colleague. Germany is our other neighbor. We always try to tease them if we can. Mr. Kamp said something about American interest or lack of interest in Central and Eastern Europe. But isn't it true that in Germany there is also a tendency among some politicians to speak only about the Visegrad countries and forget about the democratic Baltic states? There I heard some of them talking about the Baltic states in terms of saying that the Nordic states can take care of the Baltic states, somebody can take care of the Mediterranean states, and Germany should only really care about its neighbors to the East. I have also heard some Americans, including highly esteemed people such as Mr. Kissinger and others, who hold the same view. That's not going to work. Regionalism is okay, but only if you have it within a framework like the PFP, with NATO behind it. We can do the work that we are doing now with the Partnership for Peace and with the Baltic battalion, but the Nordic countries cannot do it alone.

My fourth point – I only had three, but my fourth point is

a point of order. Shouldn't we break a bit and also give a chance for questions from the audience? They have been very patient listening. Some are falling asleep, others have left already. Shouldn't we have the possibility of hearing some questions now?

Mr. Streips: We can as soon as I get through my last question, because I'm at the podium. Ambassador Hunter has asked for the floor, but I would like to continue with what the minister said. Indeed, in most countries of the NATO alliance, there is certainly no unanimity of opinion concerning expansion to the East, and America is no exception. And with respect to the commitment to democracy, it seems to me that even for America, the respect for democracy is subsumed under strategic interests. You're right that in the case of the Persian Gulf there were parallels drawn between Saddam Hussein and Adolph Hitler. I do not, however, recall anyone drawing parallels between Kuwait and Denmark.

Ambassador Hunter: Well, I'm delighted if the NATO debate can bring the Danes and the Swedes together. Just a couple of points. One, I think I didn't answer properly Bo Huldt's point about whether the expansion question in the United States is going to help or hurt our commitment to Europe. I think it's going to help, because it relates directly to two things. First, the security question for the future in terms of keeping us from having to repeat what we did three times. Getting France closer to the alliance is nice, but it doesn't answer that question in particular. What happens in other countries in this part of the world is very germane. Second, it is part of redeeming pledges that were made over the course of 40 years in regard to helping countries, now

that they have an opportunity at democracy, to be able to consolidate. So I think that this NATO casting its concerns toward Central Europe is going to be helpful in terms of building support in the United States for continuing. I can't prove that, but it is my belief. I also want to associate myself with what Mr. Kamp said about being in NATO or not in NATO. If you join NATO, you are not necessarily secure, except against the one particular type of threat which invokes Article 5. You can join NATO and end up with an authoritarian regime, and nobody is going to be happy living in that country. Or you can not join NATO but really do the things in Partnership with Peace and then find over the course of time that that has done the trick. That is what it's all about, and frankly, joining NATO without doing everything that's involved with Partnership for Peace is backwards. That's what I argued earlier. I don't encourage anybody to try to join NATO unless they are doing these other things, precisely for the reasons which Mr. Kamp raised. I also noticed that he talked about Sweden having been the 17th nation of NATO and got away with it.

Dr. Kamp: That was so that you wouldn't have to do it this time.

Ambassador Hunter: I have said that in the past, and I got in deep trouble because the Swedes were not willing to own up to it. But it illustrates the point that you were making.

Mr. Streips: Thank you, Ambassador. Indeed I think we can also entertain comments or questions from the floor. I would only like to say that there are microphones between some of the seats, and if you are going to speak, you must take some of those microphones and stand up. That is not because we will not hear you, but because the translators need to

be able to hear you, and that will happen only through the microphone. While people are thinking of questions, go ahead, sir.

Mr. Karaganov: Of course I'm not against questions from the audience, but just a few very small comments on the need to enlarge and the issue of NATO members and non-members. Even taking into consideration the comments which I made before about my personal view of the consequences, I am not so narrow minded as to say that it is an issue of do or die. This is not the case. You already mentioned that it is not true that we have been left outside. We are very much involved in cooperation with various countries. The colleagues who are sitting here at this table, our Baltic colleagues, our Polish colleagues, Swedish, American, especially Danish colleagues – they know that we are cooperation very much, so we are in the process. I think this is very important, taking into account that we want to be in the process. Again expressing my personal view, I think that it would be a very damaging situation if our country was told “no”. That would, I would say, badly influence the development our democratic reforms, or even our trust in the West as a whole. So it's being in the process without fostering or pushing any immediate need to be in the alliance. It seems to me that that is the approach to take to be in the process.

Mr. Streips: Yes, sir.

Dr. Kamp: Maybe a short comment. It's not the case that you'll wake up one morning and decide, “Well, from now on I'll be secure”. That is not the case. What we are interested in is real security, and it requires real commitment. It takes some time, and it takes a lot of work. And I agree fully that it is a process, and

the paper is not the most important thing. The most important thing is to be really integrated, to have real commitments, to have real focus, to be a partner yourself. There is no one-way street. It has to be a two-way street.

Mr. Streips: Please take the microphone.

Mr. Freudenstein: Thank you very much. I'm Roland Freudenstein. I'm the representative of the Konrad-Adenauer Foundation in Warsaw and so a colleague of Mr. Apinis. Thanks again for inviting me here, and the invitation shall be returned.

There are three things which I find wrong with the debate so far, and I'd like to point them out. One, there is a myth which has remained unchallenged so far to the effect that NATO enlargement weakens Russia's democrats. Enlargement hasn't even happened yet, and there is a lot of skepticism about it in the West, but we already have seen a constant weakening of Russia's democrats over the last couple of years. In fact, looking at the policy of Mr. Yeltsin, as well as Mr. Kozyrev, I fail to recognize what they stood for two or three years ago. You also quote a lot of opinion polls which say that in fact the Russian population is totally disinterested in questions about NATO enlargement or non-enlargement. In fact I would understand them, because they have a lot of other things to care about such as jobs, the economy, inflation, where to buy goods and so on. In fact I do believe that the problem of NATO enlargement, the psychological problem of NATO enlargement for Russia is a problem of the political class which has painted itself into a corner intellectually by reaffirming to itself that NATO enlargement is dangerous and will be bad for the democrats. That's one thing.

Second, there is a very important reason, maybe the most

important reason for NATO enlargement, the most important reason to my mind, which hasn't really come up so far, and that is the following idea. For about 200 years, and not only during the time of the Cold War, a number of countries between Tallinn and Tirana have had something of a second-class status as far as sovereignty and security were concerned. In modern 20th century terms, they had diminished sovereignty and very limited security. They were the playground for the superpowers of the respective era. There were territories to be fought over, occupied and, sometimes, annexed. I think the year 1989 gave us the chance of the century to do away with this kind of two-class system in European security. Russia can take care of its security. It can definitely take care of its psychological security. But these countries, these deeply European countries, have a claim to finally get into the business class for everyone, the business class of European security. I believe that NATO enlargement, as well as EU enlargement, are the only instruments to bring that about, and that wouldn't solve all of their problems. They would still have lots of internal factors of instability. But it would do away with a two-class system in European security.

The third point is that we can all show one another how difficult and how complex and how hard to bring about these two enlargement processes are. There are a lot of difficulties, there are a lot of hardships involved, there is even cost involved, although not, I believe, as much as some people claim. But instead of assuring each other how difficult all this is, why don't we turn around to our national audiences, our parliaments and our populations and convince them that these are necessary steps? I think it's no good repeating over and over how difficult

things are going to be. If we are convinced that this is the right thing, then we'd better turn around and convince the skeptics. This is something to do for those who are here from Russia. They might turn around and try to tell their political class that NATO enlargement is in fact not dangerous for Russia. It is also something for those of us from NATO and the European Union. Thanks very much.

Mr. Streips: Thank you. Ambassador?

Ambassador Hunter: Thank you for the originality of your three points. Your second point, the idea of doing away with the two-class system of security – that was one of the reasons behind the cooperation council, behind Partnership for Peace and, of course, behind enlargement. These countries have a right to security and a right not to be at the mercy of a larger system. Whether or not it's a myth that NATO enlargement is somehow related to Russian democrats – I'm intrigued by your idea that this may be the case, but I can't judge that. I don't live in Russia. One thing is that if enlargement of NATO helps to provide security for Europe, if enlargement of the European Union helps to provide prosperity, that has to benefit anybody in Russia who's trying to have a positive future for their country. That's one thing of which we're trying to convince people: NATO enlargement will provide Russia with security, as well. That is something, frankly, which they have not been able to provide for themselves in Central Europe, as we saw over the last 50 years. The last part is the most difficult. I don't want to try to convince our parliaments. Sitting in NATO as the American ambassador, I've got problems with that. It's not any of the things we've talked about. It's making sure we can build public support in all

16 countries to do the thing we have to do to have a secure future in the Europe of the indefinite future. That's our biggest challenge right now, beyond any of the arguments, and I'm glad you've put your finger on it.

Mr. Streips: I would like to add to that and pose a question to Professor Karaganov. Yes, for 200 years there has been a subsumation of security between Tallinn and Tirana. If you look at the area between Tallinn and Kaunas, it has been at the hands of one specific country. It has been at the hands of the political system which has at one time or another governed Russia. I find it intriguing to hear people, including several speakers here today, say that NATO membership for the Baltic countries is not a question of defense against a possible security problem from the East, that it is a question of European involvement, that it is a question of many other things but it is not a question of fear. I don't think that's true at all.

Mr. Karaganov: Thank you very much for pointing at this particular issue, because I have been shocked by the way this discussion has gone. We were talking about a political issue, and let me remind you that our Polish friend was talking about Russian soldiers on the Belarussian border and Russian soldiers on the Turkish border. If somebody is saying that there has to be a defense against Russia, then I must say "Thank you". It's exactly what I'm afraid of – that the alliance is inadvertently being built against Russia. What Bob Hunter said represents the current thinking of the American administration, and unfortunately the thinking of the administration is not shared in this part of the world by all people. I am afraid that we could return the military factor to the debate. The second thing I want to say is rather frank. I am

a democrat, and unlike you, I have risked in the previous decades by saying that a neighbor should be a friend. I don't want to hear any myths, but it is the political class of Russia which is engaging in them. The population, thank God, is not interested in debates about NATO, and I know that the populations of your countries are even less interested in the debate about NATO than is the case in Russia. The issue is one of the survival of the new political class which is related to the liberal and capitalist way of thought. It is fighting for its survival. If talk concerns the expansion of NATO to Poland or beyond, this can strike them very painfully. Once we sent some German leaders to areas outside of Moscow to talk to the public. They did, and they were badly bitten on that precise issue – when they started to defend NATO enlargement. I don't want this issue to be put on the agenda of any big Russian political debate, because I know what the reaction will be. It will be automatic. Thank God that now the issue is being fought within the political class, but let me remind you that in a democracy it can be that things are decided by polarized forces. That's democracy, but is it good? Thank you.

Mr. Streips: Our Estonian colleague, please.

Simmu Tiik: If we are talking about fear, I cannot say that Estonians are so afraid of Russia that they cannot sleep at night. They are concerned, because a lot of unpleasant news is coming from Russia. You have heard a lot of unpleasant news even today about the psychological problems of the Russian political elite, as well as part of their public. We do sleep, however. We are concerned, because we are realists. But we do sleep at night because we have to work during the day. Thank you.

Mr. Streips: Professor Kaminski?

Dr. Kaminski: I want to emphasize that my remarks about Russian troops on the Polish frontier were not meant to indicate any fear. We do not foresee any conflict with Russia. I mentioned this only as an example of double standards, and that is a different matter altogether.

Mr. Streips: Mr. Huld?

Mr. Huld: I would like to comment on Mr. Freudenstein's last point – that we should convince the skeptics and tell them that the costs are not as large as some, perhaps including Bo Huld, would say. I fully agree that if our assumption is – and mine is – that unless there is a widening and deepening of the European Union, the continued viability and long-term survival of Europe as we know it is at stake. I believe this. Given this, of course, I know that it cannot be a question of cost, because these stakes are so enormous. The point is, however, that there is a very limited realization among our electorate's. In your country, as well as in my country and many other countries, the people who are the decision makers will have to take the decisions on widening and deepening. Despite the fact that I'm sitting close to Sergey Karaganov, this leads me to believe that Russia is not the greatest danger that we face. The greatest danger that we face is that this European integration process might collapse, because in the larger global context that would mean the end of the historical construct that we refer to as "the West". That includes Bob Hunter and the Japanese and lots of others. The possibility that this major concept might collapse is the real danger. Russia is a relatively minor item in this strategic picture. This has a lot to do with what you are calling for. Of course we should go out and talk to our audiences and electorate's and people who we

think ought to know better. But we are facing an uphill battle, and we should be aware of this, I think. Thank you.

Mr. Streips: I would like to ask the "minor item", because I don't think that he is all that minor – the argument that you are raising to the effect that NATO expansion should be treated very carefully less it lead to unfavorable debate among the political class in Russia is an awfully convenient argument for Russia, isn't it? Especially if you can sell it to the parliaments and to public opinion in the West, that's an easy way to stop the process.

Mr. Karaganov: Sure. We are not as stupid as we look, probably.

Ambassador Hunter: Hopefully, none of us is.

Mr. Streips: Ambassador, have you something to say?

Ambassador Napper: Larry Napper, U.S. ambassador to Latvia. I wanted to make a comment on the cost and to ask a question. We have found that in Latvia and in the other Baltic states you can do an awful lot with a fairly small amount of resources, especially in the security area. I think Mr. Carlsen's comments on the Baltic battalion are a perfect example of this. Relatively small amounts of security assistance from a number of countries have been very successful in this endeavor, and I think it's an example and a model which ought to be followed in other ways. A small contribution to a partnership can have a multiplier effect, and I think we could deal with the question of cost by thinking about it in that vain.

Secondly, a question for Mr. Karaganov: We've talked a lot here about Russian attitudes toward NATO expansion, and I wonder if you see a possibility for evolution of these attitudes over time? For instance, I can remember a time when it was very

bluntly stated in Russian statements and in references to Russian public opinion that it could never tolerate the idea of a united Germany within NATO, and in fact this happened over time. I wonder if you see the possibility that, for instance, the operation which has worked well in terms of incorporating Russian troops into the operation in Bosnia and which has shown that a partnership can exist between Russia and NATO in a very difficult situation, whether this might not effect, over time, the attitude of the political class in Russia? In the end, if Russia and NATO can be partners in Bosnia, must they be adversaries in the world?

Mr. Karaganov: I believe that precisely, and that's why it is my pleasure to wait for an opportunity. We have been working in Russia for quite some time, together with our NATO friends, to change the attitudes of the political class and the population toward NATO, and we were succeeding very well until the issue of enlargement. Now we are almost back to where we used to be, except for one issue, and that is the military threat. If we build up a robust strategic relations with NATO, a friendly relationship with strong, bilateral military relationships with major NATO countries and smaller NATO countries, the issue will look completely different after several years. The problem is that we have got ourselves into a blind alley at this time, and that's a most unfortunate place to make decisions. Nobody knows what will happen in the year 2000, but if by the year 1999 or 2000 we build up something along the lines of mutual trust which is based on common policy, I think there will be different views. If this trust and the enlargement of NATO are put into a broader context, it will be a different picture.

Mr. Streips: Taking that point further, Dr. Karaganov, how do

you see the attitude evolving in the wake of the parliamentary elections which are coming up and, although of course it is much too early to predict who might eventually become the next president of Russia, during the presidential campaign which will certainly involve some people who are less tolerant on this issue than others?

Mr. Karaganov: I don't think that it will be a big issue in the parliamentary election, but in the presidential election the whole issue of foreign policy will be a relatively major issue, as we know the plans of the opposition parties. Under the circumstances it will be the president who will be attacked, and the result could only be a hardening of positions, unfortunately.

Mr. Streips: Ambassador Hunter?

Ambassador Hunter: First on cost enlargement. Within NATO itself, as those of you who have looked at the study know, while every new ally is expected to make a pledge to the security of the alliance as a whole and to bear its full burdens, there is no NATO commitment to deploy forces into any new ally, and we have also, based upon an analysis of the situation, ruled out for the indefinite future any stationing of nuclear weapons there. In addition, we have seen no particular need, as we look to the future, to create new military commands. There are three areas in which cost-association is discussed but in which costs are either trivial or don't exist. Yes, there are costs at NATO headquarters as we get each ally to give up some of its protected positions in order to open up some other positions to do the administration, but these costs are relatively minor. I think it's important what the ambassador said about countries that are either in the partnership or want to join NATO. We are not asking people to buy hi-tech weaponry or offensive weaponry, or airplanes or

tanks or the like. We're asking people in the first instance to change the structure of their military, to have good, clean control, to become inter-operable to be able to deal with things like Bosnia. That is relatively cheap, and in some cases it might actually be cheaper than what they are doing today. Now, with regard to the other issues, which is the evolution in Russia, it is our hope that what NATO actually does, in a non-threatening way, will be perceived for what it is rather than for what it isn't. Nobody can guarantee that, but it's our hope, just as was the case in the evolution of the German question. It's also our hope that by the time of the Russian election next year, the biggest item of foreign policy with regard to NATO will be – and let us hope for this, and let us work for it – the success of NATO's efforts and the success of Russia's efforts and the success of other countries' efforts in Bosnia. Everybody would stand to win from that, including the people in the Russian elections who are disposed to work closely with the West. This is not guaranteed, but at least we have the chance to work for it.

Mr. Streips: Mr. Karaganov, understanding that foreign policy is perhaps not a major issue in the campaign, could the parliamentary elections not end up with a parliament which would tend to reverse the process which has been made in cooperation in Bosnia, if not scuttle it altogether?

Mr. Karaganov: It could not reverse totally, because the parliament, according to the constitution, is unable to do that. But it could put a few stumbling blocks in the way – refusing the finance, for example, and I suspect that would be an issue. Any parliament, by the way, could refuse to finance. It's very simple. It's the nature of any parliament to cut money. But any

parliament in Russia would have problems with financing this kind of an operation. We'll have to find a way.

Mr. Streips: Are there other questions from the floor?

Mr. Štamers: My name is Guntis Štamers, I'm a researcher for the Latvian Institute of International Affairs, and I have a question for Mr. Karaganov. You touched a bit upon the problem of the ethnic Russian minority in the Baltic states. What do you mean by this? What kind of compromise would be acceptable to Russia on this question?

Mr. Karaganov: First of all, I did not talk about ethnic Russians. My favorite line in Russian fiction is one by Yuri Tenyarov, and it runs like this: "The chancellor of the Russian Empire, Karl Erich Maria Ivan Vaislejvich Nesaroda. He was born of a Jewish mother and a German father on a Spanish ship traveling from London to Dura. That's one of the definitions of being Russia. What I was talking about was the rights of minorities. If these minorities are content, then we are content.

Mr. Streips: In that case, I would like to turn to the question of the European Union. In the discussion so far, we have focused largely on NATO. I was interested in one remark which Mr. Karaganov made to the effect that Russia would be simply delighted if the Baltic states were to join the European Union, because this would place prosperity relatively close to their borders. I find it relatively difficult to believe that there is unanimity of enthusiasm in the Russian government on this particular issue. Dr. Huld, do you have anything to say about the effect on relations further to the East?

Dr. Huld: Well, I was very happy to hear Sergey say that this would be fine, because there have also been other indications

of much less enthusiasm. There is apparently some discussion about the steps which would be taken in the future. Membership in the European Union would imply some sort of relationship with the Western European Union, and then we would have membership in NATO – that's the sort of argument. But I personally agree with what Sergey said. Russia ought to be rational and see that if the Baltic republics develop these relations with the European Union, this is going to bring prosperity closer to Russia and bring it closer to a civilized Europe. This was a theme that was heard in the presentations – civil society and the fact that war has been ruled out as a possibility. Given the conditions in modern Europe, this will be the only way of realizing what Peter the Great accomplished. He was not the best friend of the Swedes but I would still give him recognition for the window toward Europe. To me, it would be very logical to be rational in this manner.

Mr. Streips: Just bear in mind, please, where Peter built the window to Europe. Are there more questions from the floor?

Simmu Tiik: I have a point to make. Some people prefer a closed door instead of using the window.

Mr. Streips: True. Yes?

Mr. Raudseps: I'm Pauls Raudseps from the newspaper *Diena*. Since the question of Russian speakers and minorities was raised, this is an interesting question in terms of NATO enlargement. There have been some indications that the fact that there are substantial Russian minorities in the Baltic states could be a significant impediment to NATO membership for the Baltic states. And I would be interested in hearing any number of opinions on this, especially from Ambassador Hunter.

Ambassador Hunter: It's not a problem for us.

Mr. Streips: The Estonian representative, please.

Simmu Tiik: I think the Russians in Estonia need security, too. Not worse than what the Estonians had, however.

Mr. Streips: You mentioned as a positive aspect the fact that the Czech Republic does not have an ethnic question.

Dr. Kamp: The point I want to add has to do with the question which was posed by Mr. Carlsen, which by and large interrelates with yours. Mr. Carlsen said rightly that German politicians have expressed a very clear preference for the Visegrad countries and have somewhat neglected the Baltic states. Two points. First of all, it is natural that some countries define areas of interest. Of course we are getting a little closer to Hungary, to Poland and so forth. That is what makes the problem of NATO enlargement so difficult. We have countries in NATO who don't – and this is an exaggeration – but who don't care about Eastern Europe at all. The Spaniards don't give a damn for them. They say – hey, our problem is the whole Mediterranean Union, so you have to focus much more on that. The problem is that it should not be debated on the basis of terms of exclusion. I have never understood the arguments in Germany that the ethnic minorities in the Baltic countries are a factor which may prohibit Baltic access to NATO. I have never understood that. I also don't understand the very common argument that the Baltic states are militarily indefensible. This is ridiculous. Berlin has never been defensible.

Mr. Bajarunas: Let me speak to the previous question – Russia or Sergey Karaganov accepting the idea that the Baltic states might merge into the European Union. I think that if this

was really the case of Russian foreign policy, it would be an issue where Russian politicians would find consensus with some of the forces of the West which are also pushing us toward the idea of neutrality or the idea of having European membership instead of NATO membership. This in some ways reflects the attitude of dividing security into different notions. Security is not indivisible, and this is the clear attitude of Russia and Sergey Karaganov – the attitude that the EU is only an economic type of body. This is totally wrong. Or it may not be wrong, but it reflects only one side of the EU. This may be an effort to try to divide the economic, political and defense elements of security. And it's also a notion which could become the official Russian position. It reflects again the great simplification of the view of what is NATO and what is the EU. NATO is a defense alliance, according to the Russians, while the EU is just an economic club or an economic organization. But we can all see that in the upcoming EU conference, one of the issues will be the strengthening of common foreign and security policy in the EU. If it is not foreseen, of course, that the EU may replace NATO in terms of defense, but this will strengthen defense. I doubt, therefore, that after the strengthening of common foreign policy, Russia will continue to be in favor of Baltic acceptance in the EU.

Mr. Streips: Mr. Carlsen and then Ambassador Hunter.

Mr. Carlsen: I just wanted to take up the German remark. When Denmark joined NATO in 1949, there were people saying that Denmark was not defensible. If you look at the map of those days, you will understand why they said so. We never had to test this claim, and this is how it should be. At the same time, however, we had in Denmark 500,000 people who made up the

German-speaking minority. For 200 years before World War II, Germany was Denmark's major security problem. Ten years later Germany joined NATO, and we had the first German soldiers coming back on Danish soil. We had demonstrations about this, but things had changed. As members of the EU and NATO, we don't really remember that this is only 50 years ago. When the minister went to the Danish-German NATO command a month ago, he was on the plane or the helicopter going there when he suddenly said to me: "Who is the commander at the moment? Is it a Dane or a German? Which language should I speak?" That shows that things are changing and that this should also apply to the other part of Europe.

Mr. Streips: Ambassador?

Ambassador Hunter: I'll just return to an earlier point. I think one has to be clear that Latvia, Lithuania and Estonia are western countries, they have a right to be in the West, and they have right to security. We're just talking about the best way and the best time to go about that. With regard to the relationship between NATO and EU membership, it is true that in the NATO study there are a couple of paragraphs which talk about a correspondence. That is kind of ambiguous for a reason. There were some NATO allies and EU members who wanted to see it related. The U.S. is very clear on this. We don't think that NATO will or should wait for the European Union to take our decisions on enlargement. If they make their decision soon enough to suit us, that's great. If they don't, we're going to go ahead. We see no reason to wait.

Mr. Streips: Thank you. Yes, please?

Mr. Gunstradter: My name is John Gunstradter, and I am

the country officer for Estonia, Latvia and Lithuania at the State Department in Washington. I'd like to react to some of the things that people have said. Mr. Bajarunas, I thought, made an excellent point by saying that when Karaganov speaks so bluntly against membership for the Baltic states in NATO, there is an implication there that Russia has already acknowledged that Central Europe or Central European states will join. The problem with the way Karaganov expressed it is that he drew a line at the Niemen river or at the Polish border. The second thing is that I think Mr. Kaminski made some extremely important points about Chechnya and the long-term corrosive effects that it could have, as well as the double standard. I think we have to look and see that even in the formation of the so-called Commonwealth of Independent States back in late 1991, the way the organization was formulated by Yeltsin implied or stated a desire to form more than just economic cooperation. There was some thought to drawing lines from the East as far back as that. But in the spirit of Mr. Freudenstein, I would also like to suggest that perhaps the panelists have forgotten another element in the discussion today. Drawing on what Mr. Kaminski said, we have been speaking of Russia as a coherent entity. One can make a very logical case that the break-up of the Soviet Union was caused by Gorbachev's failure to let the Baltic states regain their *de facto* independence and sovereignty in the late 1980s.

Unknown speaker: I'll start my question with a premise which you may refute. I don't think that anyone in the European Union is seriously thinking of extending the Common Agricultural Policy to Poland, Romania, Bulgaria, Lithuania or Latvia, because the costs involved are incredibly large. Taking

that into account, is it not the case that we are not talking about costs to western taxpayers, but rather costs to certain interest groups? Western taxpayers in Sweden or Finland and so on would for the most part benefit from freer trade, cheaper goods and the dismantlement of the Common Agricultural Policy, which costs every consumer in the western countries who is not a farmer thousands of dollars, probably. Isn't it the case that the countries of the European Union have pinned themselves into a corner of political dialogue, to quote Professor Hyatt from about 30 years ago, to the effect that any cultural decision in Western Europe is made on the basis of which of two, let's say, politically feasible but bad agricultural policies is the worst? They say – we'll take the one that's not as bad – instead of thinking, "Which is the most economical or logical agricultural choice?"

Dr. Huld: I agree that there are many dimensions to the word "cost", and I'm a bit ashamed of having made this cost issue one of the main themes of this discussion. But I think I would agree with you that the crucial point here, is that the political decisions in France must be based on the interests of the French, starting from the small-scale farmer and going all the way through the chain of the reform of the system. We must recognize the fact that this connection, the German acceptance of this thing and the fact that everybody has gradually accepted this as part of the deal, has made the construction of this huge European monument possible. If we start going back on these very basic things, yes, of course, rationality would say "yes". There was an enormous debate in my own country because we had just succeeded in deregulating our agriculture, and then we were asked to go back several steps through joining the

European Union. The farmers, of course, were very skeptical about the whole thing at first, but then they gradually discovered what a wonderful world had opened up.

Mr. Streips: Thank you. Yes, sir?

Unknown speaker: I've worked for two years for the European Commission, so I might as well add a little bit to that point. I think it's extremely crucial that agricultural policy is very much dominating the debate about Eastern enlargement of the Union at this moment. With all the criticism, let's not forget that common agricultural policies were a pre-condition to European integration. Without them there would not have been a European Economic Community, nor the Treaty of Rome. That was the price which had to be paid at that time. Now, having said that, I fully agree that there is a great need for reform, and here is a crucial point. It is very often said these days that Eastern enlargement of the European Union is the reason why we have to reform the Common Agricultural Policy. I would take issue with that. We need to reform it anyway, for two reasons. One, the European Union has signed commitments in the framework of the General Agreement on Tariffs and Trade which go far beyond the feeble reform attempts which were made with respect to the Common Agricultural Policy in 1991 and 1992. So there is a firm commitment that until the year 2000 we must go much further anyway. That's one thing. The other thing is that there is a very good reason to argue in favor of consumers and taxpayers in talking about CAP reform. The third point might then be that we also need to reform because of Eastern enlargement. One last remark. There is a new report by the commission on Eastern enlargement with a specific emphasis on Common Agricultural

Policy. This paper is going to be officially presented in Madrid in a few days, and it has been very warmly welcomed by the associated countries from Central Europe, because it is the one statement thus far which has gone furthest in saying, "Let's not exaggerate the assumed costs of Eastern enlargement". The interesting thing is the following, and this has not been taken into account by studies on this issue so far. If we enlarge, we will get a lot of countries into the Union which are relatively poor, which have tremendous problems in agriculture, which have high agricultural populations and which therefore be entitled to subsidies. Well, the subsidies are based on an average, an assumed average for the Union. This average in itself is going to have to change because of Eastern enlargement. In other words, what we're going to have is the whole system undergoing change. Unless, of course, we follow the Spanish suggestion and say, "OK, not one, single farmer is going to lose one, single peseta through Eastern enlargement of the Union". Now, that's a problem we still have to solve, but the pure extrapolation from our present situation in agricultural subsidies to the year 2000-plus, after enlargement, is nonsense, because the very standards are going to change by enlargement. Thanks.

Mr. Streips: It also seems to me that this is a question which has received somewhat excessive attention in the Baltic countries and in Eastern Europe, because reform of agricultural policies in Eastern Europe is a question which goes far beyond making them commensurate to the Common Agricultural Policy of the EU. It simply makes sense in the global economy. The secretary of state, Warren Christopher, noted at the NATO meeting a couple of weeks ago that it is good to see several

countries – I think he mentioned Poland and Hungary – which have set up offices which essentially are called “How to get into NATO and how to bring ourselves up to the standards of NATO”. Many Eastern European countries have set up government departments which are essentially called “How to get into the EU” and which are seeking ways in which to bring themselves into the club, so to speak. Yes, sir.

Mr. Hermanis: I’m Voldemārs Hermanis, representing a daily newspaper. In following this interesting discussion, I find it particularly interesting that almost nothing has been said about the Western European Union, despite its possibilities to provide defense and security for the Baltic states. My question is to Ambassador Hunter: Looking from the American side, which kinds of expectations and limits do you see for not expanding NATO but for strengthening the Western European Union in the interests of the Baltic states?

Ambassador Hunter: Thank you for asking that question. During the Cold War the United States always had an ambivalent view toward the Western European Union. We wanted a strong European part in NATO, but we were also very much concerned about keeping the central direction of the alliance because of the critical issues which were involved in the confrontation with the Soviet Union, and in particular the nuclear confrontation. Thus we were always a little uncertain about a strong WEU. Today that reason doesn’t exist, and we would be delighted to see a strong WEU for other reasons. First, it keeps countries in Western Europe thinking about security, which is a good thing. Second, it helps to prepare for what we call the renationalization of security. That’s a good thing. Third, it is an adjunct to the

European Union, and it can play some role in this part of the world in terms of reaching out to the military establishments of the individual countries in Central Europe. Of course, it’s also another institution to which Germany belongs, and everybody is in favor of that, beginning with Germany. And finally, it’s a bit of an insurance policy for Europeans against the possibility that America might go home, which we’re not going to do.

Now, we have a couple of conditions. I have to say that despite our general, open attitude toward the WEU, one matter – it’s not really a condition, but it’s an adamant issue – is that there are not enough forces and enough political impetus to permit two sets of military institutions, two sets of forces. We’ve said, let’s have one set of forces, and NATO will have first call about who we need on each force. Everybody has agreed on that, just as the countries which belong to the European Corps – Germany, France and now also Spain, Luxembourg, Portugal and Belgium – have all agreed that if the troops which are committed to the Euro Corps are needed by NATO, NATO will have first call.

The second thing we’ve said is that if the Western European Union is thinking about doing something, NATO should be asked first. It will probably be the case that we will want to be involved, and that is a fact. The third thing we’ve said is something which relates to what Bo Hultdt said – we do not want to see NATO membership by the back door. We believe that any country that is a full member of the Western European Union should also be a member of NATO. That is another way of saying that before a country is admitted to full membership in the WEU, we would like to be consulted about whether we would also want that country to join NATO at that time. I think

everyone here understands the reason. The Western European Union contains a commitment which on paper is actually stronger than the NATO pact. It is inconceivable that any country could be protected by the WEU under the terms of that pact without that having a profound effect upon NATO. So we think that full membership in the WEU should also be subject to consideration in NATO. But these are only concerns.

Mr. Streips: Mr. Kamp?

Dr. Kamp: Just to add another facet. You were surprised about the minor role of the WEU in the whole NATO debate. In fact, some German politicians suggested two years ago that if NATO enlargement were to prove difficult, it could be suggested to the Eastern Europeans that they could come into the WEU. The reason why that proposal went down the drain was that it was not what the Eastern Europeans want. They want to be part of an organization which can give commitments that by implication involve the United States. There was one certain point in time when NATO came out with the "maxi" idea, and many Eastern Europeans were rushing to apply for the "maxi" membership. A couple of months later the WEU came up with the idea of the WEU cooperative council. Hardly any of the Eastern European countries showed up. That shows very clearly where their preference lies.

Mr. Streips: Mrs. Matiss?

Mrs. Matiss: Vita Matiss, executive director of the Soros Foundation here in Latvia. The underlying assumption of this afternoon's discussion, of course, is that all of the Baltic states want to be members of both EU and NATO. I'd like to point out a parallel phenomenon which has happened over the last four

years. In 1988, 1989 and 1990, when the Popular Front was in full flower, as well as in 1991, the slogan was "Back to Europe". If that was the calling cry for the independence movement here in Latvia and in the other two Baltic republics, I think today you can see a second backlash. The recent elections in Latvia and events over the last couple of months showed very clearly that especially in the regions of the countryside, they're playing another tune: "Well, if we survived all that we had to survive during 50 years of Moscow's authority, must we now look to Brussels for authority?" If you didn't see that four or five years ago, you're seeing it in Latvia today. I think it is something that you must realize – the psychological element in the countryside is that the farmer is the backbone of the Latvian nation. This is very similar to mythology in Switzerland on the basis of which the Swiss provide further argumentation about why membership in the EU is not a good idea. This is very strong here in Latvia, as well. I say it's a myth, to a very great extent it's a myth, but you cannot underestimate how powerful myths can be when political processes are taken into consideration. I think the backlash that has also recently happened in Sweden against membership in the EU shows that this process cannot be underestimated. I think that parallel to the progress that the Baltics need to make militarily, structurally and as far as building a civil society is concerned, one cannot underestimate the psychological path that still needs to be taken so that the populations of the Baltic states really might understand what integration into the EU would mean. NATO is an easier question. Although a similar myth about the Russian "bear" is in play, the Latvian populace at least has a better understanding of the

advantages of being in NATO. The EU is still a much more complex problem than perhaps we recognize.

Mr. Streips: Does anyone have a comment? Are there more questions from the floor?

Mr. Carlsen: Just a comment. I don't think that anybody is asking anyone to join NATO. As I have seen it, there have been some countries which would like to join NATO, and there has been a discussion within NATO about opening up for other countries which would like to join. It's certainly for the countries themselves to decide whether they would like to apply for NATO membership, and nobody is pressing them on any issue. With respect to the WEU issue, we in Denmark have also had some reluctance to being steered from Brussels, and we have had some hard work to do in terms of convincing our population on the issue of European cooperation. It's certainly something which each country must decide for itself. But there are big differences, as was pointed out, in the Baltic states at this time, and there are extensive discussions going on. We're going to support the Baltic states in their decisions. We're not going to take anybody somewhere.

Simmu Tiik: With respect to the issue of going "back to the world", we can ask a man on the street in Tallinn: "Where are you?" He will answer: "In Europe". He has nowhere to go in order to go into the world. That's the first point. Second, I can't say that I see any backlash in Estonia concerning, for example, the issue of the type of economy which we should build. I can't say that I see any backlash about the European Union. Of course there are worries, as there always have been, but in Estonia the farmers are not so afraid. The people in Tallinn, Tartu and the

other cities may be more afraid, because they understand that while today there are no tariffs and there is totally free trade, when we join the European Union we'll be forced to set up customs barriers, and bread and butter will become much more expensive. It's the other way around. Thank you.

Mr. Streips: I can see the effect of five hours at the table on the audience and on the panel.

Ambassador Hunter: I just wanted to add one point about countries wanting to join NATO. We're concerned about the freedom and independence of Latvia, Lithuania and Estonia, full stop. That is true regardless of whether or not they apply to join NATO. That's not the issue.

Mr. Streips: Those members of the audience who have just arrived will be pleased to hear that we are about to finish. Are there any concluding remarks?

Ambassador Hunter: I want to say one thing which I should have said earlier. We're clearly interested in engaging Russia productively in the outside world, clearly interested in the success of the Russian experiment. There were two things that were indicated that I must address clearly. First, with respect to NATO, certainly the United States has made no deals with Russia that link NATO enlargement to anything else. There have been no deals. Mr. Karaganov alluded to a supposed deal with respect to the unification of Germany. I know that no such deal was ever struck. A related issue is that while we want to help nurture Russian engagement in the outside world, Russia has responsibilities, too. One of those responsibilities is to respect the freedom and independence of its neighbors. If it wants to have a productive relationship with us, that means that it must

recognize who you are – those of you who are here, as well as those from a number of other countries. They must demonstrate their commitment to that.

Mr. Streips: Thank you, ambassador. Yes, sir?

Mr. Bajarunas: I would like to express my thanks to the institute for organizing this seminar. A month ago in Lithuania the Ministry of Foreign Affairs, with the assistance of the NATO information office, organized a conference on NATO enlargement. We chose a different format, inviting 15 Russian journalists, experts and politicians, as well as 10 people from Belarus and 10 from Ukraine. We found that the Baltic case is not of very much interest for them. As we have said on many occasions, our task is to invite Russian experts and others to use the Baltic states as a venue for discussions and meetings. I am glad to suggest this idea here, as well. Thank you.

Mr. Streips: Thank you, sir.

Mr. Carlsen: Since Ambassador Hunter spoke of deals, there was also a question about deals on Ukraine. Certainly there will be no deals on Ukraine. We support peace in Ukraine and the Partnership for Peace. They have not asked to join NATO, but they want to cooperate with us, so we will cooperate with them. Thank you.

Mr. Streips: Any final words from the floor?

Mr. Lejiņš: I will say a few final words. I'm very thankful to the panelists and to the people who have listened. It's been a long day. Perhaps we've missed some prominent Latvian politicians because they are involved in some of the "political cooking". Some called and said that they would not be able to come, while others came and left early. Thanks to our journalists,

however – most of the Latvian newspapers are represented here – this information will reach the politicians, as well as the public at large, through the newspapers. I think this is very important, and I hope that our Lithuanian and Estonian friends will write about this conference in their home countries. Thank you very much, and we hope that you will come again to Riga.

Mr. Atis Lejiņš, Director, Latvian Institute of International Affairs; Mr. Per Carlsen, Deputy Permanent Undersecretary of State for Defense (international affairs), Denmark; Mr. Paulis Apinis, Representative of the Konrad Adenauer Stiftung in the Baltic States

Atis Lejiņš, Latvijas Ārpolitikas institūta direktors; Pērs Karlssens, Dānijas valsts sekretāra vietnieks aizsardzības jautājumos; Paulis Apinis, Konrāda Adenauera fonda Baltijas valstu nodaļas vadītājs

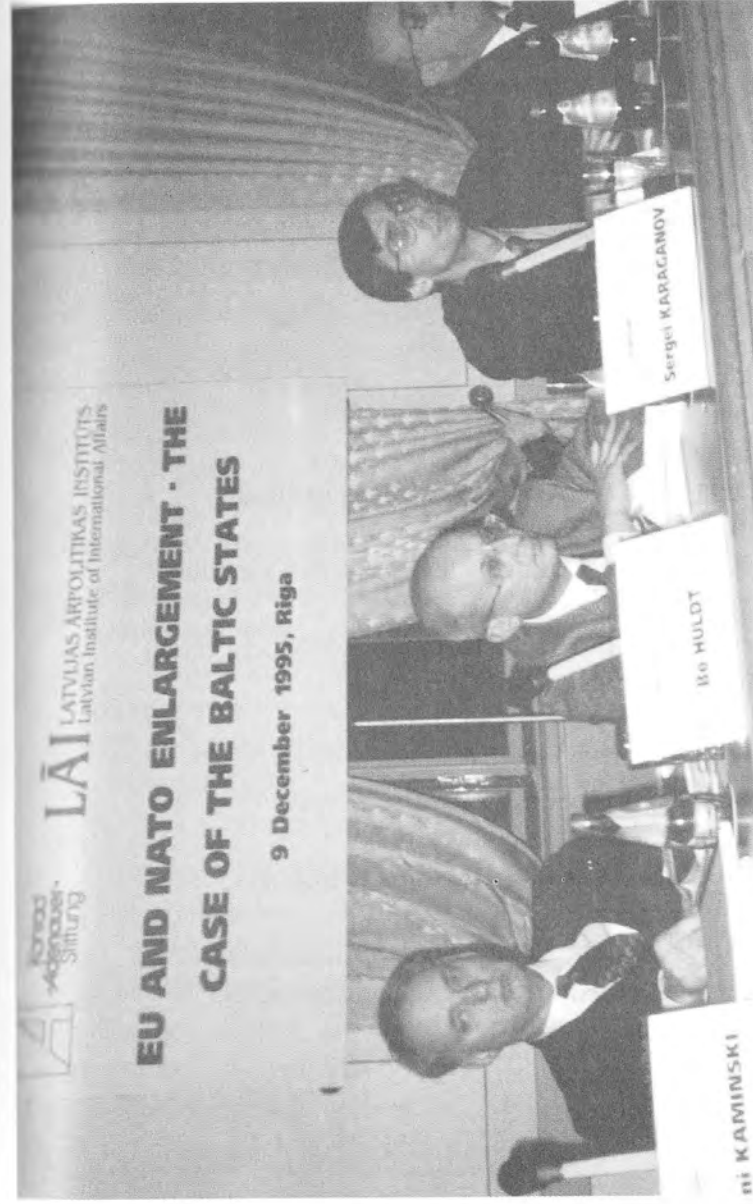

Dr. Karl-Heinz Kamp, Director, Research Department, Konrad Adenauer Stiftung, Germany; Dr. Sergey Karaganov, Deputy Director, Institute of Europe, Russia; Robert E. Hunter, U.S. Ambassador to NATO; Mr. Atis Lejiņš; Mr. Per Carlsen

Dr. Karls-Hains Kamps, Konrāda Adenauera fonda Pētījumu nodaļas vadītājs; Dr. Sergejs Karaganovs, Eiropas institūta direktora vietnieks (Krievija); Roberts E. Hanters, ASV vēstnieks NATO; Atis Lejiņš; Pērs Karlssens

H.E. Robert E. Hunter, U.S. Ambassador to NATO; Roberts E. Hanteris, ASV vēstnieks NATO

Dr. Bo Huldtt, Director, Swedish Institute of International Affairs; Dr. Sergey Karaganov; Mr. Paulis Apinis
Dr. Bo Hultis, Zviedrijas Ārpolitikas institūta direktors; Dr. Sergejs Karaganovs; Paulis Apinis

SATURS

UZRUNAS	120
Paulis APINIS , Konrāda Adenauera fonda Baltijas valstu nodaļas vadītājs	120
Atis LEJINŠ , Latvijas Ārpolitikas institūta direktors	122
Māris GAILIS , Latvijas Republikas Ministru prezidents un aizsardzības ministrs	124
REFERĀTI	127
Viņa ekselence Roberts E. HANTERS , ASV vēstnieks NATO	127
Dr. Sergejs KARAGANOVŠ , Eiropas institūta direktora vietnieks (Krievija)	141
Pērs KARLESENS , Dānijas valsts sekretāra vietnieks aizsardzības jautājumos	151
Dr. Karls-Hains KAMPS , Konrāda Adenauera fonda Pētījumu nodaļas vadītājs	158
KOMENTĀRI	166
Prof. Antons KAMINSKIS , Sorosa Fonda-Polija Politiskās zinātnes institūta direktors	166
Dr. Bo HULTS , Zviedrijas Ārpolitikas institūta direktors	171
Eitvids BAJARŪNS , Lietuvas Republikas Ārlietu ministrijas Starptautisko attiecību nodaļas vadītājs	176
DEBATES	180

PRIEKŠVārds

Jau otro reizi Rīgā notika Konrāda Adenauera fonda un Latvijas Ārpolitikas institūta kopīgi organizēta starptautiska konference par Baltijas drošības jautājumiem.

Šajā grāmatā apkopoti šīs konferences materiāli. Pirmajā konferencē 1994. gadā tika diskutēts par Baltijas valstu "ceļu uz Eiropas Savienību"; otrās konferences tēma bija veltīta diviem galvenajiem jautājumiem, kas "konfrontē" Eiropas un Transatlantijas kopienu 1995. gadā – Eiropas Savienības (ES) un NATO paplašināšana.

1995. gadā tika izlemts par labu Eiropas Savienības (ES) paplašināšanai, tādējādi uzliekot par pienākumu politikas lēmējiem un parlamentiem Rietumos vienoties par Eiropas apvienošanas veidu un formu.

Jautājums bija – kā tas ietekmēs Baltijas valstis? Trīs mazas valstis, kas atrodas tieši uz ūdensšķirtnes starp Austrumiem un Rietumiem?

Divos pasaules karos, kas šajā gadsimtā izpostīja Eiropu, tās ieguva un zaudēja neatkarību. Otrais pasaules karš Baltijā beidzās tikai 1991. gadā, kad šīs trīs valstis jau otro reizi kļuva par pilntiesīgām locekļēm nāciju kopienā.

Saprotams, ka visas trīs Baltijas valstis vēlas iesaistīties ES un NATO, lai panāktu "neatkarības atjaunošanas neatgriezeniskumu". Tas, vai šī vēlme vainagosies panākumiem, nav atkarīgs vienīgi no Baltijas politiskās elites mākas un efektivitātes (pēc gandrīz 50 gadu ilgas Padomju Savienības okupācijas perioda) celt savas valstis atbilstoši Rietumu demokrātijas modelim. Baltijas valstu kā ES un NATO biedru

statuss ir atkarīgs arī no veselas Rietumu un Rietumu–Austrumu attiecību virknes.

Šos faktoros konferencē uzrādīja un izvērtēja runātāji un komentētāji. Sīkāk tie tika iztirzāti apaļā galda diskusijās.

Roberts E. Hanters, ASV vēstnieks NATO, definēja pamatprincīpus un noteikumus NATO paplašināšanai un izvērtēja Amerikas lomu Eiropā, skarot jautājumu – kā palielināt Eiropas Civilo telpu, lai tajā varētu iekļauties arī Vidus un Austrumeiropa, tajā pašā laikā, piesaistot Krieviju, lai tai būtu konstruktīva loma Eiropas drošībā.

Sergejs Karaganovs, Krievijas Zinātņu akadēmijas Eiropas institūta direktora vietnieks un Prezidenta Padomes loceklis puda Krievijas viedokli, kas nav “pret NATO”. Neiebilstot pret Baltijas valstu iestāšanos ES, viņš skaidroja, kāpēc NATO nevajadzētu paplašināt “vismaz paredzamajā nākotnē nē.”

Pērs Karlsens, Dānijas valsts sekretāra vietnieks aizsardzības jautājumos, akcentēja Dānijas devumu Baltijas jūras reģiona drošībai un militāro palīdzību Baltijas valstīm. Viņš uzskicēja paplašināšanas stratēģiju, uzsverot Partnerattiecības mieram paplašināšanu, ar mērķi stiprināt Polijas un Baltijas valstu izredzes iestāties NATO.

Karls-Hains Kamps, Konrāda Adenauera fonda pētniecības nodaļas direktors, analizēja dažādus NATO paplašināšanas scenārijus: paplašināšanās, uzņemot tikai vienu valsti, vai arī trīs Višegradas valstis – Poliju, Čehijas republiku un Ungāriju; neuzņemot nevienu valsti, tā vietā garantējot uzņemšanu vairākām Austrumeiropas valstīm, kas būtu atkarīgs no kādai valstij reāli eksistējošiem draudiem; un visbeidzot – sasaistot NATO paplašināšanos ar ES paplašināšanos, kas būtu

paralēlā paplašināšanās.

Neatkarīgi no tā, kādu ceļu NATO izvēlēšies, tā vien šķiet, ka Baltijas valstīm būs nozīmīga loma paplašināšanās procesā un, ja tās netiks uzņemtas pirmajā paplašināšanas kārtā. Baltijas valstis, tāpat kā Parasto ieroču līgums Eiropā (CFE), Bosnija pēc H'OR, demokrātijas process Krievijā, Čečeniija – ir daļa no mozaīkas, kas veidos Eiropas drošības panorāmu šī gadsimta beigās un nākamā gadsimta sākumā. Baltijas valstu likumīgās vēlnes ir panākt pastāvīgu mieru un ieņemt drošu vietu jaunajā ES un NATO drošības veidojumā, kas, kā jau aizrādīts RAND pētījumā ir “visjūtīgākais jautājums Aliansei” (NATO).¹

Šī grāmata ļaus tiem, kurus interesē Baltijas drošības jautājumi, iepazīties ar konferences priekšlasījumiem un domu apmaiņu. Tā ir artava literatūrai par Baltijas valstīm laikā, kad tiek diskutēts par ES un NATO paplašināšanās iespējām.

Atis Lejiņš
Latvijas Ārpolitikas
institūta direktors

Paulis Apinis
Konrāda Adenauera fonda
Baltijas valstu nodaļas vadītājs

¹ Ronald D. Asmus and Robert C. Nurick, “NATO Enlargement and the Baltic States”, *Survival*, vol. 38, no.2, Summer 1996.

Paulis APINIS*Konrāda Adenauera fonda Baltijas valstu nodaļas vadītājs*

Dāmas un kungi!

Sveicu jūs konferencē par Baltijas valstu drošību un to iekļaušanos starptautiskajā aprītē. Priecājos, ka šo konferenci kopā ar mums organizē Latvijas Ārpolitikas institūts. Konrāda Adenauera fonds jau sen sadarbojas ar Centrālās un Austrumeiropas valstīm. Esam rīkojuši vairākus seminārus par drošības jautājumiem. Baltijas valstis ir tilts starp Krieviju austrumos un Viduseiropu rietumos, starp Skandināviju ziemeļos un Viduseiropu dienvidos. Baltijas valstu ģeogrāfiskais izvietojums piedāvā gan iespējas, gan problēmas. Jautājums par Baltijas valstīm Eiropas kontekstā ir sarežģīts. Igaunija, Latvija un Lietuva ir ievērojama Eiropas daļa. Kopš šo valstu neatkarības atjaunošanas tās ir bijušas degpunkts gan Krievijas, gan arī Eiropas ārpolitikai un drošības politikai. Pagājušajā gadā profesors Brežinskis konferencē runāja par to, cik svarīga ir ASV ārpolitika pret Baltijas valstīm. Viņš teica: "Ja spēsīm jautājumus risināt vēsturiski, ja mums būs pienācīgi vadītāji, tad domāju, ka mums izdosies veidot plašāku un drošāku Eiropu, tādu Eiropu, kurā arī mazas, demokrātiskas valstis, kā Baltijas valstis, varēs justies droši".

Tajā pašā konferencē Karls Bilts atzina, ka Eiropas Savienības valstīm jāizprot jaunā Eiropas situācija un jāpalīdz veidot stabilitāti Ziemeļrietumeiropā. Baltijas valstu attīstības pozitīvie elementi var būt rādītājs miermīlīgai Krievijas attīstībai. Baltijas valstis ir izvēlējušās savu ceļu – tas ved uz Eiropu. Baltijas valstis piedalās NATO "Partnerattiecības

mieram" programmā. Latvija un Igaunija ir oficiāli iesniegušas pieteikumu uzņemšanai Eiropas Savienībā. Iespējams, ka nākamo nedēļu laikā to pašu izdarīs arī Lietuva. Vācija atbalstīs integrācijas procesu. Konrāda Adenauera fonds turpinās rīkot šādas konferences. Esam priecīgi, ka Latvijā esam atraduši tādu partnerorganizāciju integrācijas procesu atbalstīšanā kā Latvijas Ārpolitikas institūts. Nākamgad Konrāda Adenauera fonds rīkos konferences par drošības jautājumiem ne tikai Rīgā, bet arī Īlīnā un Viļņā.

Atis LEJIŅŠ*Latvijas Ārpolitikas institūta direktors*

Premjerministra kungs, ekselences, dāmas un kungi!

Man ir prieks jūs sveikt Latvijas Ārpolitikas institūta un Konrāda Adenauera fonda otrajā konferencē par Baltijas un Eiropas drošību. Pirmais seminārs notika pagājušā gada decembrī. Tā temats bija Baltijas valstis un Eiropas Savienība.

Tagad, kad Briselē oficiāli akceptēts dokuments par NATO paplašināšanu, mums jāpaplašina redzes loks, lai aptvertu Eiropas drošības situāciju 1995. gada beigās. Jāpārdomā jautājums par Eiropas Savienības un NATO palašāšanu un jāspriež, ko tas nozīmēs Baltijas valstu drošībai.

Šie ir vissvarīgākie drošības jautājumi, kādi risināmi laikmetā pēc aukstā kara beigām. Tie skar gan Transatlantisko aliansi, gan neatkarīgās valstis Centrālajā un Austrumeiropā, gan arī Krieviju.

Šodien esam pulcējušies Rīgā, kur jau tūkstoš gadu gan labos, gan ļaunos nolūkos ir tikušies rietumi un austrumi. Mums jālemj, vai nākamajā gadu tūkstošā šī saskarsme būs pozitīva. Noteikti ir iespējams likt pamatus brīvai Eiropai, kurā valdītu miers.

Mūsu konferencē piedalās ļoti ievērojami referenti, kas iepazīstinās ar savu viedokli un runās par minētajiem jautājumiem. Ceram, ka arī jūs, klausītāji, paudīsiet savus uzskatus un uzdosiet runātājiem jautājumus. Lūdzu ļaujiet man iepazīstināt jūs ar semināra dalībniekiem un paziņot par dažām pārmaiņām darba kārtībā.

Latvijas Republikas premjerministrs un aizsardzības

ministrs Māris Gailis sveiks jūs un pastāstīs par Latvijas viedokli tajos jautājumos, par kuriem spriedsim konferencē.

Nākamais runās viņa ekselence Roberts E. Hanters, kas ir Amerikas Savienoto Valstu vēstnieks NATO. Mums ir veicies, jo vēstnieks Hanters par spīti Deitonas miera līguma procesam ir atradis laiku ierasties šeit, Rīgā. Mēs Baltijas valstīs skaidri apzināmies, ka miers Bosnijā Hercegovinā palīdzēs nodrošināt stabilitāti un drošību arī mūsu valstīs. Varat ticēt, vēstnieka kungs, mēs atbalstām jūsu svarīgo darbu.

Mums ir laimējies arī tādējādi, ka Krievijas otro brīvo velēšanu priekšvakarā pie mums ieradies Sergejs Karaganovs, Krievijas Zinātņu akadēmijas Eiropas institūta direktora vietnieks un Krievijas Ārpolitikas un aizsardzības padomes priekšsēdētājs. Pēc viņa uzstāsies Pērs Karlsens, Dānijas karalistes valsts sekretāra vietnieks aizsardzības jautājumos. Dānija ir ziemeļvalsts, kas ir gan NATO, gan Eiropas Savienības locekle, tā aktīvi piedalās Baltijas drošības jautājumu risināšanā, īpaši palīdzot Baltijas miera nodrošināšanas spēku apmācīšanā. Pricējies par iespēju paziņot, ka šogad šī ir jau ceturtā reize, kad Karlsena kungs apmeklē Latviju.

Pēdējais referents būs Karls-Hains Kamps, Konrāda Adenauera fonda Pētījumu nodaļas vadītājs. Latvijas Ārpolitikas institūta un Konrāda Adenauera fonda sadarbība semināru īstokšanā par Eiropas drošību ir process, kas, mūsaprāt, ir veids, ka labāk palīdzēt izprast aktuālos drošības jautājumus.

Māris GAILIS*Latvijas Republikas Ministru prezidents*

Cienījamie semināra viesi!

Esmu gandarīts, ka Latvijas Ārpolitikas institūta un Konrāda Adenauera fonda rīkoti semināri par Baltijas valstu drošības jautājumiem jau kļuvuši par tradīciju. Man ir liels prieks semināra dalībnieku vidū sveikt Amerikas Savienoto Valstu vēstnieku NATO, viņa ekselenci Robertu Hanteru, un akcentēt izšķirošo lomu, kāda Atlantijas alianses vadītājam – ASV – ir Deitonas miera līguma izstrādē un izpildē. Arī Latvija vēlas piedalīties šīs vissarežģītākās mūsdienu Eiropas problēmas risināšanā. Kaut arī mūsu miera saglabāšanas spēki vēl tikai veidojas, mēs jau tagad atbilstoši savām iespējām esam gatavi piedalīties Bosnijas miera uzturēšanas procesā. Ziemeļvalstis, sevišķi Dānija, daudz palīdzējušas Baltijas miera bataljona izveidē. Pricējot, ka semināra dalībnieku vidū varu sveikt arī Dānijas valsts sekretāra vietnieku aizsardzības jautājumos – Pēru Karlsenu.

Seminārs notiek tikai dažas dienas pēc NATO valstu ministru sapulces Briselē un dažas dienas pirms Eiropas Savienības galotņu sapulces Madridē. Šie pasākumi ir ļoti svarīgi jaunās Eiropas drošības arhitektūras izveidē. Nepārspilējot var teikt, ka ārlietu un aizsardzības ministru sapulce Briselē bija vēsturisks notikums. Lēmums sākt lielāko pēckara miera saglabāšanas procesu Eiropā vēlreiz apliecina, ka NATO ir nopietnākā un uzticamākā organizācija no tām, kas veicina mieru un drošību mūsu kontinentā.

Francijas lēmums atjaunot savu dalību NATO militārajā

apmērā stiprinās transatlantisko kopību un uzlabos alianses darbības efektivitāti. Lielu gandarījumu mums sagādā, NATO valstu ministru atkal apstiprinātais alianses principiālais lēmums paplašināt NATO dalībvalstu loku un noteiktie soļi šī mērķa virzienā, kas tiks sperti jau 1996. gadā. Mēs, kā NATO partnervalsts, kas mēģina kļūt par pilntiesīgu un vienlīdzīgu NATO dalībvalsti, aktīvi piedalīsimies jebkurās konsultācijās ar NATO, vai tās būtu individuālas, divpusējas vai daudzpusējas. Mērķis ir precīzāk uzzināt, ko mums nozīmēs piedalīšanās aliansē, kā arī informēt, ko Latvija var dot aliansei un visai Ziemeļatlantijas telpas drošībai. Ceram, ka šo konsultāciju beigās sāksies sarunas par Latvijas uzņemšanu NATO.

Runājot par gaidāmo Eiropas Savienības galotņu tikšanos, mums ļoti interesē tas, ka Eiropas Savienības valstīs, kā arī Eiropas komisijā, nostiprinās pārliecība, ka ir nepieciešams pieņemt Eiropas Savienības paplašināšanās grafiku, nosakot laiku, kad sāksies uzņemšanas sarunas ar kandidātvalstīm.

Šajā procesā ļoti nozīmīga loma ir Vācijas valdības principālai un konsekventai nostājai. Pilnībā apzinoties, ka kanclers Kols ir viens no apņēmīgākajiem Viduseiropas un Baltijas valstu atbalstītājiem Eiropas Savienības paplašināšanas kontekstā, esmu sevišķi gandarīts, ka varu semināra organizētāju un dalībnieku vidū sveikt Konrāda Adenauera fonda pārstāvjus, kam ir labas attiecības ar kanclera Kola Kristīgi demokrātisko partiju Vācijā.

Mūsu valsts drošības politikas pamatelements ir draudzīgu attiecību saglabāšana ar austrumu kaimiņvalstīm. Ja Krievija un pārējās Austrumeiropas valstis nepiedalīsies Eiropas drošības sistēmas izveidē, sistēma būs nenozīmīga. Šajā kontekstā mums

ir ļoti svarīgi dalīties pārdomās ar Krievijas prezidenta padomes locekli Sergeju Karaganovu, kas pazīstams kā viens no nopietnākajiem un lietišķākajiem Krievijas ārpolitikas stratēģijas plānotājiem.

Latvijas ārpolitikas vienīgais nemainīgais faktors ir valsts ģeogrāfiskā atrašanās vieta, tai ir lemts atrasties krustcelēs starp austrumiem un rietumiem. Šajā gadsimtā Latvija ir izturējusi daudz grūtu pārbaudījumu un lielvalstu interešu kolīziju. Latvijā vienmēr ir saskārušās divas dažādas pasaules: ziemeļu demokrātija un austrumu autoritārisms, rietumu konstitucionālisms un austrumu despotisms, tirgus ekonomika un sociālistiskā izšķērdība, protestantu racionālisms un bizantisks misticisms, Vācijas kultūra un slāvu tradīcijas. Cīņa starp šiem kontrastiem ir dzinusi dziļu vagu Latvijas vēsturē. Šobrīd, kad tuvojamies gadu mijai, nevēlamies atrasties divu nepastāvīgu pasaļu kolīziju viesulī. Vēlamies būt rietumu pasaules daļa, veidot tās vērtus uz austrumiem. Esam pārliecināti, ka spēsim būt mūsu austrumu kaimiņu draudzīgi partneri ceļā uz rietumiem.

Ceru, ka semināra diskusijas palīdzēs skaidrāk saprast procesus, kas ietekmē mūsu kontinenta attīstību, un saskatīt jautājumus, kas jārisina, lai Baltijas valstis varētu pilntiesīgi atgriezties Eiropā. Bez tā Eiropa nemaz nebūs Eiropa.

Pateicos par uzmanību!

Roberts E. HANTERS

Amerikas Savienoto Valstu vēstnieks NATO

Esmu ļoti gandarīts, ka premjerministrs par spīti politiskajām kaislībām, kurās viņš šobrīd piedalās, atrada par iespējamu mūs uztrunāt. Ņemot vērā Vācijas senajo vēsturi šajā pilsētā, varu atgādināt ko kādreiz teicis Bismarks: "Gan desu tautsišana, gan likumdošanas veidošana ir process, ko labāk nerēdzēt atklātībā". Vēlu veiksmi! Demokrātija var būt nekārtīgs process, bet tas ir ļoti svarīgs process, kas prasa daudzu cilvēku un daudzu iestāžu nepārtrauktu darbu, nereti caurām dienām un naktīm.

Ļoti priecājos būt šeit, Rīgā – šeit, Latvijā. Es ar lepnumu varu teikt, ka šī ir valsts, kuru kopā ar jūsu brāļu valstīm Igauniju un Lietuvu mana valsts 70 gadus bez pārtraukuma atzina par neatkarīgām un patstāvīgām valstīm.

Vēl vēlos piebilst, ka man ir gods te piedalīties kopā ar kolēģi, vēstnieku Leriju Naperu, kas ļoti veiksmīgi pārstāv mūsu valsti šeit, Latvijā. Ja kādam no jums ir bijušas darīšanas ar amerikāņu apsveikuma kartīšu uzņēmumu Hallmark, tad sapratīsiet mani, ja citēšu viņu lozungu: "Mēs par jums pietiekami rūpējamies, lai sūtītu jums labāko, kas mums ir". Man ir gods šeit būt kopā ar viņu.

Tāpat man ir gods piedalīties šajā konferencē kopā ar Latvijas Ārpolitikas institūtu, kas lielā mērā palīdz veidot šīs valsts saskarsmi ar ār pasauli un palīdz tādiem cilvēkiem, kādi esat jūs, pārdomāt ārkārtīgi svarīgos jautājumus par to, kāda loma Latvijai var būt nākotnē. Un man ir gods piedalīties šajā konferencē, ko atbalsta Konrāda Adenauera fonds, jo tā ir

organizācija, kuras pasākumos esmu piedalījies ļoti bieži.

Vēlos atzīmēt Vācijas fondu lomu, jo Amerikā mēs tos izmantojām par piemēru, kad radījām Nacionālo Demokrātijas fondu [National Endowment for Democracy – tulks]. Tas, ko Konrāda Adenauera fonds dara šeit un citur, ir piemērs mums visiem. Laikā, kad Latvija atjauno savu brīvas un demokrātiskas valsts statusu, varētu būt ļoti lietderīgi izveidot šādu institūciju, kas palīdz citiem.

Vēlos uzteikt jūs par to, ka sekmīgi esat izvēlējušies semināra tēmu: veidot vismaz konceptuālas, ja ne īstas saites starp Eiropas Savienības un NATO paplašināšanos. Jūsējā ir patiesa rietumvalsts, tāpat kā pārējās Baltijas valstis. Jūs ieņemat sev pienākošos vietu rietumos. Šajā procesā izšķirošu lomu spēlēs ne jau viena iestāde vien. Runa būs par dažādu institūciju kombināciju. Noteikumus Eiropas Savienībā un NATO ietekmē viens un tas pats: brīvība, demokrātija, brīvā tirgus attīstība un, jā, arī drošība. Šie procesi ir jāaplūko kopā. Ir ļoti lietderīgi padomāt par to, kā Eiropas Savienības un NATO centieni atbalsta viens otru.

Kā jau minēja premjerministrs, NATO šī ir bijusi ļoti nozīmīga nedēļa. Esam ievēlējuši jaunu ģenerālsekretāru, tas ir Haviers Solana no Spānijas, un domājam, ka viņš strādās lieliski. Esam sākuši izvietot vienības Bosnijā, tā ir pirmā reize NATO vēsturē, kad alianses zemes spēki tiek izvietoti ārpus NATO teritorijas. To darām kopā ar ļoti daudzām valstīm. Tās nav tikai 16 NATO dalībvalstis, kas piedalās šajā patiesi vēsturiskajā procesā. Piedalās arī daudzas citas valstis, tai skaitā Krievija. Kā manas valsts ārlietu ministrs Kristofera kungs ir teicis, šī, iespējams, ir pirmā reize Eiropas vēsturē – un katrā ziņā

musdienu Eiropas vēsturē – kad visas Eiropas valstis ir vienā pusē, bet otrā pusē nav nevienas Eiropas valsts. Procesā ir iesaistīts lielāks skaits Eiropas valstu nekā jebkad vēsturē, un katru valsti uzskatu par vienu no tām. Šis ir patiesi nozīmīgs mirklis, un tas jāuztver vienoti ar pārējo NATO darbību šajā pasaules daļā.

Pēc aukstā kara beigām mums, NATO dalībvalstīm, bija ļoti rūpīgi jāpārdomā sava nākotne. Daudzi cilvēki uzskatīja, ka alianse veidota viena centrāla mērķa dēļ un šis mērķis sasniegts, tāpēc alianse būtu jālikvidē. Citi, tālredzīgāki cilvēki saprata, ka jautājums par drošības nostiprināšanu kontinentā nav zaudējis nozīmīgumu, aukstajam karam beidzoties un visām Eiropas tautām, no vienas kontinenta malas līdz otrai, gūstot kopēju uzvaru. Šie cilvēki saprata, ka ilgstošas drošības sistēmas izveidošana ir tikko sākusies. Esmu gandarīts, ka jau dažus gadus pēc aukstā kara beigām esam atzinuši, ka jautājumā par tādas drošības sistēmas izveidošanu, kas pastāvīgi kalpos visām Eiropas valstīm, NATO aliansei nākotnē būs ne tikai palīgroma, bet gan izšķiroša loma.

Esam izstrādājuši jauno NATO arhitektūru. Dizaina posms ir beidzies, pienācis laiks sākt celt šo jauno struktūru. Rietumu aliansei, tāpat NATO, ir četri darbības pīlāri. Vēlos tos īsumā aplūkot, jo tie palīdzēs raksturot, kā mūsu darbības dažādie elementi savienojas.

Pirmkārt, jāsaka, ka mana valsts, Amerikas Savienotās Valstis, ir Eiropā un paliks Eiropā. Esam eiropeiska valsts, un paliksim te tāpēc, ka tas atbilst mūsu interesēm gan demokrātisku institūciju, gan ekonomiskā, gan arī drošības jomā. Savā valstī to uzskatām par atrisinātu vēsturisku jautājumu. Mēs

neatgriezīsimies 1919. vai 1946. gadā, kad kontinentu uz brīdi pametām. Šoreiz mēs te paliksim.

Ļaujiet pastāstīt par to, ko arī daudzi amerikāņi nesaprot. Izņemot mūsu valsts pilsoņu karu, kas notika pirms 130 gadiem, amerikāņi, lai nodrošinātu Eiropas neatkarību un brīvību, ir veltījuši vairāk resursu un vairāk asiņu, nekā viņi ir veltījuši kādam citam mērķim visā valsts vēsturē. Saprotam, cik lielā mērā šis apstāklis diktē mūsu rīcību nākotnē.

Mūsu piedalīšanās Eiropas drošības jautājumu risināšanā notiek ar NATO palīdzību. Esam gatavi turpināt vadīt šo lielo rietumu aliansi. Tā ir vispārēja apņemšanās, ko neatbalsta tikai Prezidents Klintons un šis ASV Kongresa sasaukums. To ir atbalstījuši visi mūsu pēckara prezidenti un visas mūsu politiskās partijas. Vēl šonedēļ laikrakstos bija lasāms nozīmīgs paziņojums par Amerikas karaspēka izvietošanu Bosnijā, zem tā bija parakstījušies daudzi Amerikas elites un abu politisko partiju pārstāvji.

Otrs NATO darbības pīlārs ir – saglabāt kontinenta rietumu daļā to, kas tika sasniegts pēdējos 50 gados. Tas nav tikai palīdzēt Eiropas Savienībai darboties ļoti sekmīgi un atzīt šīs organizācijas ietekmīgo nākotni. Tas nozīmē arī Rietumeiropas tautu vārdā izdarīt kaut ko tādu, kas laikam nekad pirms tam nav veikts. Eiropas Savienības 15 valstis ir likvidējušas kara iespējamību savstarpējās attiecībās. Šodien nav iedomājams, ka Vācija un Francija varētu pieteikt viena otrai karu. Taču tieši šāds pieteikums mūsu gadsimtā ir bijis par iemeslu postažai, kāda nevienā citā gadsimtā nav piedzīvota.

Daļa no NATO darbības mērķa ir pārliecināties, ka tiek saglabāts tas, ko Rietumeiropa ir sasniegusi. Briselē, kur protam

dot vārdu jebkuram jēdzienam, mēs to saucam par “Eiropas civilo telpu”. Tas nozīmē atzīt, ka ir labāka sistēma par spēku sabalansētību, ir labāki rīcības veidi par draudiem un apspiešanu, ir labāki mērķi kā atsevišķu valstu drošības meklējumi. Šis atzinums ir dziļi iesakņojies ne tikai Eiropas Savienības 15 valstīs, bet arī Amerikas Savienotajās Valstīs un Kanādā, kas atrodas otrā Atlantijas okeāna krastā. Saglabāt un paplašināt šī atzinuma ieviešanu dzīvē ir daļa no NATO uzdevuma. Vēlamies Eiropas civilo telpu paplašināt, lai tā iekļautu arī Viduseiropu, tās sastāvdaļa ļoti noteikti ir arī šī valsts.

Trešais NATO darbības pīlārs izriet no tā, ka mēs labi saprotam – drošība, ko baudām Atlantijas okeāna otrā malā un kas ir Rietumeiropā, nav pilnīga un nevar būt pastāvīga, ja nav drošības šajā pasaules malā. Šī reģiona iedzīvotājiem ir jādod iespēja – ja viņi to vēlas izmantot – papildināt to, kas ir iegūts aukstajam karam beidzoties. Viņiem tagad ir iespēja atrast savu vietu rietumos un iegūt drošības apziņu rietumos. Mēs, NATO pārstāvji, uzskatām, ka šis ir viens no fundamentālākajiem uzdevumiem. Jāsaka, ka šajā ziņā jau esam paplašinājušies. Kopš Ziemeļatlantijas Sadarbības padomes izveidošanas pirms četriem gadiem, NATO darbojas arī šajā valstī. Tēpat, ievērojot divpusējo attiecību principus, darbojas arī atsevišķās NATO dalībvalstīs. To labi raksturo mūsu draugu – Konrāda Adenauera fonda darbs, un tas ir tikpat svarīgi kā jebkura kolektīva rīcība. NATO iesaistīšanās šajā reģionā ir daļa no mērķa, jo tā atbilst mūsu pašu priekšstatiem par drošību.

NATO ir arī ceturtais darbības pīlārs, ko nedrīkstam aizmirst. Tas saistās ar Krievijas nākotni. Krievija ir valsts, kas šobrīd veic plašu un izaicinošu, bet tajā pašā laikā nedrošu

eksperimentu. Mērķis ir izveidot demokrātiju, brīvu sabiedrību, tirgus ekonomiku. Ne tikai Krievijai, arī mums rietumos ir ļoti svarīgi, lai šis eksperiments izdotos. Mēs šo procesu atbalstīsim, kā vien varēsim, jo arī tas ir NATO uzdevums. Ja varam palīdzēt Krievijai piedalīties pasaules procesos un Eiropas drošības nostiprināšanā, mēs to darīsim. Jo saprotam, ka ļoti daudzsoļā attīstība, par ko runājis prezidents Bušs un tad Klintons, kā arī prezidents Jelcins, šī attīstība, ļoti iespējams, ir vissvarīgākais process mūsdienās un arī nākotnes pasaulē. Mēs to atbalstīsim, cik vien tas būs iespējams.

Protams, ļoti svarīgs mūsu darbības virziens ir NATO paplašināšanās un piedalīšanās notikumos. Te nav runa tikai par piedalīšanos un paplašināšanos, kas jau sākās 1991. gadā, nav runa tikai par formālo dalībvalsts statusa sasniegšanu, kas arī notiks. Te ir runa par mūsu piedalīšanos dzīvē tādās valstīs kā Latvija un jūsu brāļu valstīs visā Viduseiropā.

Esam nolēmuši, ka ceļā uz NATO paplašināšanu jārod atbildes uz pieciem ļoti svarīgiem jautājumiem. Es tos nosaukšu pēc kārtas, bet tie visi ir vienādi nozīmīgi.

Pirmkārt, jāsaprot, ka NATO nav "papīra alianse". Mēs nerīkojamies tā, kā valstis rīkojās 30. gados. Vienmēr esam izpildījuši katru mūsu solījumu, un arī turpmāk tā darīsim. Tas ir būtisks NATO alianses priekšnoteikums, un to var attiecināt arī uz mūsu klātbūtni Bosnijā gan tagad, gan arī nākamajā gadā.

Saistību uzņemšanās pret jaunām NATO dalībvalstīm – tas nav kaut kas tāds, ko var izdarīt valsts galva vai ārlietu ministrija. Tas jādara katras tagadējās dalībvalsts parlamentam, tātad – 16 valstu iedzīvotāju pārstāvjiem. Vēlamies būt pārliecināti, ka tad (nevis kad, bet tad), kad uzņemsim jaunas

dalībvalstis, visi 16 parlamenti tam piekritīs. Tas nozīmē, ka par jaunas valsts uzņemšanu jānobalso arī ASV Senātam ar divu trešdaļu balsu vairākumu, jo runa būtu par starpvalstu līguma nosaukšiem. Brīdī, kad Amerikas Savienotās Valstis apņemsies NATO aliansē uzņemt jaunas dalībvalstis, mēs to darīsim ar vislielāko nopietnību, un būs gatavi to pierādīt.

Otrs liels jautājums ir – kā panākt, lai valstis, kas vēlas iestāties NATO, ar vislielāko nopietnību izturētos pret savu drošību. Te ir runa par drošību visplašākajā jēdzienā. Valstīm jābūt ne tikai militārās drošības patērētājiem, bet arī tās ražotājiem. Vēl – valstīm ir jāievēro demokrātijas un tirgus ekonomikas principi, valstu bruņoto spēku kontrolei nepārprotami jābūt civiliedzīvotāju rokās, un bruņotajām spēkiem nedrīkst būt tāda nozīme, kāda nav piemērota civilā valstī.

Valstīm, kas vēlas iestāties NATO, jau tagad jāskaidro, kādarbīties ar aliansi jomās, kas palīdzēs tām kļūt par patiesiem NATO sabiedrotajiem, ne tikai aspirantiem, kas vēlas iestāties NATO, ir apņēmušies to izdarīt, bet nav gatavi darīt to, kas ir nepieciešams.

Trešā prasība ir vēl sarežģītāka. Protams, nebūs tā, ka jaunas dalībvalstis NATO tiks uzņemtas tikai vienreiz un pēc tam vairs nekad. Process turpināsies, tam nebūs gala termiņa. Nevienai valstij, kas piedalās "Partnerattiecības mieram" programmā, nav izslēgta iespēja, ka kādreiz tā varētu kļūt par pilntiesīgu NATO dalībvalsti. Mēs vēl neesam pieņēmuši nevienu lēmumu par paplašināšanu, neesam lēmuši, kuras valstis iestāties NATO. Bet ir skaidrs – vienalga, cik valstis mēs uzņemsim pirmajā dienā, būs valstis, kas vēl netiks uzņemtas.

Iespējams, ka būs tādas valstis, kad nekad nekļūs par NATO dalībvalstīm. Ļoti nevēlamies, lai kādas valsts uzņemšana NATO atstumtu citu valsti. Neatzīstam “pelēkās zonas”, “bufera valstu” un tamlīdzīgus jēdzienus, kas bija raksturīgi vecajā spēku un interešu sfēru sadalījumā. Ja vēlamies izveidot drošības sistēmu, kas palīdz visiem, tad tai jābūt tādai drošības sistēmai, kas vairo katras valsts drošību un nesamazina nevienas valsts drošību. Tikai tad tā būs patiesi nozīmīga un pat vēsturiska sistēma.

Tādējādi likumsakarīgs ir ceturtais jautājums. Kā varam paplašināt NATO, neradot jaunu šķelšanos kontinentā? Mums pietiek šādas sadalīšanas. NATO paplašināšana nav vērsta pret kādu valsti. Tās mērķis nav samazināt kādas valsts drošību. Uzskatām, ka ir ļoti svarīgi paredzēt, ka jaunas valsts vai jaunu valstu uzņemšana aliansē nenozīmē jaunu kontinenta sadalīšanu. Mums tas nav vajadzīgs, un neuzskatām, ka kādai valstij tas būtu vajadzīgs.

Jāatzīst, ka, ja iespējams, paplašināšanu vēlamies veikt tā, lai nekaitētu demokrātiem, cilvēkiem, kas pūlas savās valstīs izveidot brīvu sabiedrību. Teikšu atklāti: mēs cenšamies panākt, lai NATO paplašināšana nekaitētu demokratizācijas procesam Krievijā. Uzskatām, ka to izdosies izdarīt, un tādēļ darbojamies šajā virzienā.

Lai sasniegtu plašos mērķus un rastu atbildes uz šiem pieciem jautājumiem, NATO šobrīd strādā trijos ļoti nozīmīgos virzienos. Katrs pats par sevi ir vēsturisks, bet kopā šie trīs virzieni nozīmē radikāli jaunu domāšanas veidu Eiropas drošības vēsturē. Visus trīs darbības virzienus attīstām paralēli, taču tie nav atkarīgi cits no cita. Viens otru gan var papildināt, bet tiem nav tiešu savstarpēju saistību. Nosaukšu tos pa vienam, bet tie visi ir ļoti svarīgi.

Pirmais virziens ir “Partnerattiecības mieram” programma. Šī programma rietumos maz pazīstama ārpus profesionālajām aprindām, bet divos īsos gados tā jau ir pierādījusi, ka varbūt ir svarīgākais stratēģiskais jauninājums NATO vēstures pēdējos gadu desmitos. Esmu gandarīts, ka Latvija un tās brāļu republikas ir ļoti cieši saistītas ar “Partnerattiecības mieram” programmu un ļoti cītīgi darbojas tajā. Uzskatu, ka tas ir ļoti prātīgi, vienalga, vai jūsu interesēs ir kļūt vienkārši par labu partnervalsti, vai mērķis ir kļūt par NATO dalībvalsti. Programmas dalībvalstis vispirms paraksta attiecību dokumentu. Pēc tam katra valsts kopā ar mūsu speciālistiem izstrādā savu partnerattiecību programmu. Katra valsts nosūta pārstāvjus uz NATO mītni, arī Latvija tā ir izdarījusi. Katra valsts nosūta savus pārstāvjus uz Partnerattiecību koordinēšanas centru. Arī tur ir kuds Latvijas pārstāvis. Partnervalstis pieņem NATO kopējos standartus. Jau tagad esam partnervalstīm iedevuši apmēram 500 no 1224 NATO standartlīgumiem, drīz atdosim arī pārējos. “Partnerattiecības mieram” programma nozīmē kopējas apmācības ar NATO, tātad – kopējus manevrus. Esmu gandarīts, ka bruņoto spēku vads no Latvijas pagājušajā vasarā piedalījās apmācībās Luiziānas štatā Amerikā. Ja pareizi saprotu, tad Latvijas puīši vienā ziņā izcēlās pārējo vidū. Luiziānā, kā jūs varat iedomāties, ir mazliet citāds klimats nekā Latvijā, bet tik un tā Latvijas vads bija vienīgais, kurā neviens zaldāts nesabruka no karstuma. Varbūt, ņemot vērā briesmīgo laiku, kāds ārā ir šodien, jūsu zaldāti vienkārši priecājās par iespēju pabūt karstā vietā.

Vienu vārdu sakot, “Partnerattiecības mieram” ir ļoti svarīga programma. Tagad daudzas no partnervalstīm kopā ar NATO piedalās miera uzturēšanas spēku misijā Bosnijā. Ceram,

ka nākamgad arī šī reģiona spēki varēs tur piedalīties. Man šorīt bija iespēja apmeklēt Baltijas bataljona apmācību centru, kur latvieši gatavojās misijai Horvātijā, kas pēdējā brīdī izrādījās neiespējama. Esmu pārliecināts, ka tas darbs, kas šobrīd notiek Baltijas bataljonā, ļoti palīdzēs Baltijas valstīm iekļauties rietumos un tieši piedalīties Bosnijas misijā.

“Partnerattiecības mieram” ir svarīgs posms ceļā uz NATO, bet tas ir arī kaut kas vairāk. Programmai ir divi galvenie mērķi. Pirmkārt, tā ir apmācību programma valstīm, kas vēlas kļūt par NATO sabiedrotajām. Ja mēs šodien sāktu uzņemt valstis NATO, būtu nepieciešams pārejas posms, taču esam izvēlējušies pretēju kārtību. “Partnerattiecības mieram” programma pati ir šis pārejas posms, pēc tā dažas valstis kļūs par NATO dalībvalstīm. Vienlaikus valstīm, kas nekļūs par NATO dalībvalstīm, vismaz ne pirmajā dienā, piedalīšanās “Partnerattiecības mieram” programmā var nozīmēt paliekošas un ciešas saites ar NATO. Mūsu mērķis ir – gadījumos, kad valsts šo procesu uzver ar vislielāko nopietnību, mēģināt starpību starp pilnībā iesaistītu partnervalsti un NATO sabiedroto dalībvalsti padarīt pēc iespējas mazāku. Uzskatām, ka Partnerattiecības mieram programma palīdz atbildēt uz jautājumu, kā varam uzņemt dažas valstis, nemazinot citu valstu drošību.

Otrs lielais NATO darbības virziens ir – NATO attiecības ar Krieviju. Mūsu draugi Viduseiropā saprot, ka attiecību veidošanā starp NATO un viņiem, sava vieta ir arī NATO attiecību veidošanai ar Krieviju. Neviena par to nav runājis tik pārliecinoši kā Čehijas prezidents Vaclavs Havelis. Viņš ir teicis: “Vēlos, lai mana valsts būtu NATO dalībvalsts. Taču vēlos, lai tā

ir NATO, kam ir ciešas un radošas attiecības arī ar Krieviju.” Nedrīkst būt tā, ka mums ir jāizvēlas starp vienas valsts un visu valstu drošību. Tas nozīmē iesaistīt arī Krieviju šajā procesā.

Esmu gandarīts, ka Krievija piedalās “Partnerattiecības mieram” programmā. Krievija ir izstrādājusi savu individuālo partnerattiecību programmu. Taču NATO un Krievijas attiecības ir plašākas par “Partnerattiecības mieram” programmu. Mūsu attiecībās paredzētas konsultācijas un sadarbība tajās jomās, kurās Krievijai ir kādas sevišķas īpašības. Šobrīd tuvojamies vēsturiskam un ļoti svarīgam brīdim: esam gandrīz pabeiguši sarunas par Krievijas iesaistīšanos Bosnijas miera uzturēšanas spēkos. Krievijas līdzdalību esam paredzējuši tā, ka Krievija būtu pilnībā iesaistīta un tajā pašā laikā pilnā mērā saglabātu savu pašcieņu.

Pirms trim nedēļām, 8. novembrī, es savā kabinetā biju liecinieks ļoti ievērojamam notikumam. Mans kabinets ir NATO mītne pašā centrā (šī mītne kādreiz bija aukstā kara konfrontācijas centrs). Pie manis pulcējās militārie un politiskie vadītāji, viņi runāja par kartēm, militāriem jautājumiem, zaldātu izvietojumu un NATO militāro darbību. Piedalījās NATO alianses Eiropas virspavēlnieks, ģenerālis Džulvans, viņš bija ierpies Amerikas karaspēka uniformā. Piedalījās arī ģenerālpulkvedis Ševtsovs no Krievijas bruņotajiem spēkiem. Un Amerikas Savienoto Valstu Aizsardzības sekretārs Perija kungs, kas nesen viesojās Latvijā. Viņam blakus stāvēja Krievijas Aizsardzības ministrs Gračova kungs. Un visi parakstīja grafiku, kurā bija paredzēta Krievijas līdzdalība Bosnijas miera uzturēšanas programmā blakus amerikāņu divīzijai un tajā.

Te nav runa tikai par Krievijas iesaistīšanos Bosnijas jautājuma risināšanā, kur tai ir savas intereses. Ja šis projekts izdosies, un mēs esam pārliecināti, ka tā tas būs, tam būs ievērojama nozīme visā Eiropā. Tādējādi mēs pierādīsim, ka ir iespējams Krieviju sekmīgi iesaistīt ārpusaulē un Eiropas drošības sistēmā. Šādā gadījumā visi būs uzvarētāji un neviens nebūs zaudētājs.

Bet tagad runāsim par pašu būtiskāko šajā jautājumā – NATO paplašināšanu.

Pirms diviem gadiem, 1994. gada janvāra galotņu sapulcē, NATO apņēmas uzņemt jaunas dalībvalstis. Kopš tā brīža katra ministru sapulce ir no jauna apliecinājusi šo apņemšanos. Pirms gada ministri uzdeva aliansei izpētīt, kā notiks paplašināšanās un kāpēc tā notiks. Šis pētījums bija ļoti svarīgs divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, mums alianšē ir jābūt pārliecinātiem, ka tad, kad uzņemsim jaunas dalībvalstis, mēs būsime tikpat spēcīgi un mērķtiecīgi kā pirms tam. Otrkārt, vēlamies valstīm, kas cer kļūt par dalībvalstīm, ļoti skaidri pateikt, ko tas nozīmēs: “Lūk, jūsu tiesības, lūk, jūsu saistības”. Mēs neteiksim: “Ja jūs darīsiet tā un tā, jūs kļūsi par sabiedroto.” Mēs teiksim: “Ja jūs kļūsi par sabiedroto, lūk, ko tas nozīmēs.” Mūsu pētījuma rezultātus esmu paņēmis līdz uz šo semināru, jūs tos varat aplūkot. Pētījums ļoti detalizēti paskaidro, ko nozīmē būt NATO dalībvalstij. Varētu teikt, ka tā ir NATO dalībvalsts “pase”.

Šā gada 28. septembrī ar pētījuma rezultātiem iepazīstinājām NATO partnervalstis. Brīfingā piedalījās pārstāvji no visām 26 “Partnerattiecības mieram” valstīm. Pēc tam līdzīgus brīfingus esam rīkojuši dažādu valstu galvaspilsētās, arī šeit, Rīgā, un arī Maskavā. Trīs valstis – Somija, Zviedrija un

Austrija – piedalījās atsevišķā brīfingā, kas notika NATO mītnē.

Pagājušajā nedēļā NATO valstu ārlietu ministri nolēma spert nākamo lielo soli, kas jādara, pirms varam lemt, kuras valstis tiks uzņemtas NATO un kad tas notiks.

Apzināmies, ka nepietiks ar to vien, ka radīsim atbildes uz pieciem jautājumiem, ko es minēju pirms kāda laika. Mums ir jāatrod pareizās atbildes uz šiem jautājumiem, lai pārliecinātos, ka NATO paplašināšana notiks pareizi. Nākamā gada laikā partnervalstis, kas to vēlas, sāks ļoti detalizētu un precīzu dialogu ar NATO par to, ko nozīmē būt NATO sabiedrotajai, kas jādara, lai par tādu kļūtu.

Otrkārt, mēs, kas jau esam alianšē, nodarbosimies ar NATO pārstrukturēšanu, lai arī lielāka alianse varētu būt tikpat efektīva kā pašreizējā. Un, treškārt, “Partnerattiecības mieram” programmu padarīsim vēl nozīmīgāku nekā tā ir bijusi.

Šis ļoti nopietnais darbs prasīs gandrīz visu vai visu 1996. gadu, bet procesa beigās būsime pārliecināti, ka tad, kad būsime gatavi uzņemt jaunas dalībvalstis, visu 16 pašreizējo dalībvalstu parlamentā tam piekritīs. Katrs sabiedrotais pilnībā sapratīs saistības, ko mēs uzņemsimies atsevišķi un kopā.

Esam pārliecināti, ka visi šie pūliņi papildinās cits citu un garantēs, ka mums kritiskajos un vēsturiskajos brīžos nebūs jāizvēlas starp vienu un otru mērķi, kas šī kontinenta briesmīgajā vēsturē reizēm ir radījis tik lielus postījumus un ļoti daudz problēmu. Tāpēc mēs ļoti intensīvi strādāsim, lai, veidojot “Partnerattiecības mieram” programmu – gan daudzpusēji, gan arī divpusēji ar atsevišķām valstīm. Ļoti mērķtiecīgi attīstīsim attiecības ar Krieviju, pierādot Krievijai ne tikai vārdiem, bet arī ar darbiem, ka NATO nav vēsta pret kādu valsti, ka tās vienīgais

ienaidnieks ir nestabilitāte un nedrošība Viduseiropā. Mēģināsim pierādīt Krievijai, ka drošība, ko NATO var piedāvāt šai pasaules daļai, atbildīs arī Krievijas interesēm, jo tā ļaus Krievijai samazināt vēsturiskās bailes par draudiem no rietumiem.

Un vēl mēs turpināsim NATO paplašināšanas procesu, kas virzās uz priekšu paredzētajā ātrumā – ne ātrāk, ne lēnāk. Nevienam ārpus NATO nav teikšanas par to, kad un cik ātri mēs uzņemsim jaunas dalībvalstis un kuras tās varētu būt. Ieklausāties visos padomos, bet lēmumus pieņemam tikai mēs – 16 NATO dalībvalstis.

Ja visi cītīgi strādāsim, šī stratēģija var sevi pierādīt. Zinu, ka šajā valstī cilvēki jau strādā, lai paliktu uzticīgi prasībām, ko šai paaudzei ir uzlikušas aukstā kara beigās. Pēc divdesmit gadiem nākamās paaudzes vērtēs mūs, kas šodien sēžam šajā telpā, ņemot vērā vienu, ļoti precīzu kritēriju: vai mēs šo laiku izmantojam, lai izveidotu ko tādu, kas kalpo Eiropai un tās transatlantiskajai dimensijai, kas ir kalpojis nākotnei, vai arī mums tas neizdevās. Mums par to būs jāatbild, un esmu pārliecināts, ka šajā vēstures posmā mums izdosies to paveikt.

Noslēgumā vēlos sev atgādināt, ka esmu valstī, kam ir sena, varena un lepna vēsture, kas lepni ir saglabājusi savu patstāvību un neatkarību, ko nākamajos gados valsts var pilnveidot, lai tās būtu spēcīgākas nekā jebkad. Es nevaru to pateikt labāk kā to jau ir pateicis Rūdolfis Blaumanis: “Mans zelts ir mana tauta, mans gods ir viņas gods.”

Pateicos par uzmanību!

Sergejs KARAGANOVS

Eiropas institūta direktora vietnieks (Krievija)

Ļoti priecājos par iespēju piedalīties šajā konferencē, un esmu sevišķi gandarīts, ka Latvijas Ārpolitikas institūts kļūst par intelektuālo un politisko kontaktu centru starp austrumiem un rietumiem, kā arī Baltijas reģionā. Apsveicu jūs otrajā konferencē. Esmu pārliecināts, ka trešā, ja tā būs iespējama, būs vēl interesantāka.

Sākumā vēlos paskaidrot mūsu idejas par NATO, kas droši vien lielā mērā būs pretrunā ar mana drauga Boba Hantera teikto. Taču vēlos vispirms mazliet pakavēties atmiņās. Pirms kādiem septiņiem gadiem es biju pirmais krievs, kam deva iespēju gūt visu ieskatu NATO militārajos plānos. Daudzus gadus pirms tam biju veltīgi pūlējies uzzināt, kāda ir NATO militārā stratēģija. Biju secinājis, ka NATO nevar apdraudēt Krieviju, ne tikai tāpēc, ka tā ir demokrātisku valstu alianse, bet arī tāpēc, ka tās spēkos nav veikt vai piedalīties uzbrūkošā karā. Tas bija ļoti patīkams secinājums krievam, bet ļoti skumjš secinājums militārajam analītiķim, jo ilgi pirms aukstā kara beigām man radās aizdomas, ka esmu izšķiedis vairākus gadus. Kad 1986. vai 1987. gadā man stāstīja par NATO stratēģiju, sapratu, ka man bijusi taisnība. Tāpēc NATO paplašināšanu nedrīkst uzskatīt par draudu pret Krieviju. Ja mums saka, ka tas nav drauds, mēs atbildam: “Protams, tas nav drauds. Taču vienalga tā ir problēma”.

Pēdējos gados mēs esam veikuši plašu analītisku darbu, lai pētītu visus NATO paplašināšanas “kāpēc”, “kad”, “kā” un “ko” attiecībā pret Krieviju. Esam secinājuši, ka būs ļoti maz pozitīvas ietekmes, ja nu vienīgi tajā ziņā, ka daži mūsu Austrumeiropas

un Viduseiropas kaimiņi psiholoģiski sāks justies mazliet ērtāk. Taču šis solis radīs ļoti daudzus negatīvus efektus Krievijas iekšējā politikā.

Bet vispirms es vēlos paskaidrot, kāpēc mēs Krievijā iebilstam pret NATO paplašināšanu vismaz paredzamajā nākotnē. Paredzamajā nākotnē, vismaz nākamajā gadā, paplašināšana varētu kļūt par nopietnu draudu ne jau Krievijai, bet gan Eiropas drošībai. Un šim apstāklim ir tieša saistība ar Baltijas jautājumu.

Baltijas valstis, atšķirībā no Polijas, Čehijas republikas un Ungārijas, robežojas ar Krieviju. Ja Krievijā kaut kas notiks, jūs jutīsieties nedroši. Es to varētu saprast. Arī es jutīšos nedrošs, ja Krievijā kaut kas notiks.

Tāpēc būs ļoti saprotami un piedodami, ka brīdī, kad NATO paplašināsies un uzņems trīs Viduseiropas valstis, jūs klauvēsiet pie NATO durvīm vēl spēcīgāk nekā to darāt tagad. Vēlos ar jums runāt ļoti atklāti un draudzīgi. Krievija, neņemot vērā tās politisko iekārtu, ļoti stingri un rupji iebilstu pret to. Mēs to sauktu par stratēģiskām sacensībām par Baltijas stratēģisko uzticību. Vai mums tas ir vajadzīgs? Mums Krievijā – nē! Vai jums tas ir vajadzīgs? Tas jums pašiem ir jāizlemj. Bet ir skaidrs, ka Eiropas drošība būs zaudētāja. Es uzskatu, ka, ja šo faktu saprot NATO mītnē, tad Baltijas valstīm nav absolūti nekādu izredžu kļūt par NATO dalībvalstīm.

Bet es sapratīšu jūs, ja vienalga mēģināsiet iekļūt NATO un rietumos būs daži atbalstītāji. Rietumos ir cilvēki, kas uzskata, ka Krievijai un jebkurai citai valstij ir tiesības piedalīties kādā aliansē. Būs cilvēki, kas atbalstīs jūs, tāpat kā ir cilvēki rietumos, starp citu, kas atbalsta Krievijas iekļūšanu

NATO. Bet tas radītu ļoti nopietnu problēmu, un es no tās vēlos izvairīties.

Ļoti nopietna problēma būs cīņa par Ukrainas stratēģisko likteni. Ukraina būs uz NATO robežas. Ukrainā krīze turpināsies vēl ilgāk kā Krievijā, ņemot vērā valsts ekonomiskos apstākļus un dažus no tās politiskajiem apstākļiem. Vai mums ir vajadzīga situācijas tālākā sarežģīšana? Nē, mums tā nav vajadzīga. Mums ir citi apsvērumi, ja domājam par NATO paplašināšanu.

Krievija, tāpat bijusi PSRS, beidzoties aukstajam karam guva vienu ļoti nozīmīgu ģeostratēģisku uzvaru. Radās 1500 kilometru plata josla, kurā de facto ir neitrālas un militāri vājas valstis. Krievijā ir cilvēki, kas baidās no NATO un rietumiem, tāpēc ļoti vēlas kontrolēt šo zonu. Savukārt rietumos ir cilvēki, kas vēlas rast kopīgu valodu un kopējus mērķus ar šiem Krievijas iedzīvotājiem. Tas ir drauds. Abās pusēs ir mani draugi. Es pats kādreiz biju viens no viņiem. Nevēlos, lai šādi cilvēki, mani draugi, sanāktu kopā tuvāk kā tādā konferencē, kāda ir šī. Viņi ir mazs, bet nopietns drauds Eiropas drošībai. Ļausim viņiem novecot un aiziet pensijā, tad paplašināsim visu, ko vien vēlēsimies paplašināt.

Tas nav joks. Visi joprojām ciešam aukstā kara baiļu un pāpratumu dēļ. Mēs varētu aicināt cits citu uz jaunu domāšanu un ietekmju sfēru sadalīšanas pārpalikumu likvidēšanu. Taču mums jāsaprot, ka esam ne tikai aukstā kara, bet arī visas Eiropas vēstures ķīlnieki. Tā ir mūsu Eiropas vēsture, ko kopā ar jums esam veidojuši jau gandrīz tūkstoš gadu. Nākas dzirdēt apgalvojumu, ka nav pareizi pieņemt, ka jebkura alianse, kurā mēs nepiedalāmies, ir ja nu ne gluži drauds, tad vismaz politisks izaicinājums.

Tas ir iespaidīgs arguments, taču, ja man nākas to uzklaut, es vienmēr jautāju pretī: ko teiktu un ko domātu mūsu amerikāņu draugi, ja Kanāda piepeši iestātos Eiropas Savienībā? Tā taču ir Amerikai ļoti draudzīga valsts. Tas ir sarežģīts jautājums.

Krievijai neizdevās uzbūvēt kopēju Eiropas drošības sistēmu. Tas jau sen ir Krievijas politikas un stratēģijas mērķis. Mēs raizējamies par Ķīnu. Par iespēju, ka agrāk vai vēlāk tā varētu kļūt vēl spēcīgāka nekā ir tagad. Tāpēc mums jāpiedalās kopējā Eiropas drošības sistēmā. Tas bija mūsu stratēģiskais mērķis jau tajā laikā, kad visi vēl bijām vienas valsts iedzīvotāji. Tas joprojām ir Krievijas stratēģijas mērķis. Nelaimīgā kārtā, pateicoties apstākļiem un lēmumiem, kas tika vai netika pieņemti iepriekšējā gadu desmitā, redzam, ka mūsu cerību rezultāts ir organizācija [domāta Eiropas Drošības un Sadarbības organizācija – tuls], kam ir tādi trūkumi, kas neļauj kļūt par Eiropas drošības struktūru. Šādos apstākļos NATO paplašināšana nozīmētu, ka Eiropas drošības sistēmu būvē bez mums, vismaz kādu laiku. Mums radīsies iespaids, ka esam atstumti, ka neesam dalībnieki. Tā varētu būt idiosinkrāzija, bet mana valsts šobrīd pārdzīvo ļoti sarežģītu psiholoģisku posmu. Tai nav vajadzīgas jaunas idiosinkrātijas, arī tādas, kurās es nepiedalos.

Ir arī cita ļoti nopietna problēma – iespēja, ka Krievijas sabiedriskā doma varētu kļūt visaugstākā mērā nekonstruktīva. Bobs Hanteris runāja par to, ka NATO nevēlas kaitēt Krievijas demokrātiem, demokrātijai un kapitālismam. Bet problēma ir tāda, ka arī Krievijas demokrāti un liberāļi jutīsies pievilti, ja NATO paplašināsies, neievērojot Krievijas intereses. Vai būtu

pareizi vai nepareizi, ja mēs ļautu mūsu vadoņiem rīkoties tāpat kā kādreiz rīkojās Mihails Gorbačovs, kad viņš atļāva Vācijas apvienošanos, pretī saņemot mutiskus solījumus? Gorbačovs nopietni kļūdījās, nepieprasīdams rakstisku solījumu, ka NATO nepaplašināsies.

Vēl nesenākā pagātnē, kad mums bija sarunas ar Austrum un Viduseiropas valstīm par jauniem līgumiem ar šīm valstīm, ātceros, ka daži mūsu diplomāti uzskatīja, ka līgumos jāparedz nepievienošānās kādām aliansēm. Toreiz Austrumeiropas un Viduseiropas partneri, kā arī mūsu rietumu partneri pateica, un tas ir dokumentāli pierādāms, ka mums nevajadzētu bloķēt Eiropas Savienības paplašināšanu, ka NATO paplašināšana noteikti nenotiks. Tāpēc baidos, ka Krievijas sabiedrības viedoklis ļoti mainīsies. Runa nebūs tikai par žirinovskiešu un komunistu pozīciju stiprināšanu. Krievija kopumā kļūs par nepatīkamāku partneri.

Man jāsaka, ka vienīgie cilvēki, kas slepus vai atklāti Krievijā atbalsta NATO paplašināšanu, ir Žirinovskis un komunisti, jo viņi zina, ka tas stiprinātu viņu pozīcijas. Cīņu pret NATO vada kapitālisti un liberāļi. Varu teikt ļoti atklāti, ka tiem, kas vēlas NATO ātri paplašināt, Krievijā ir ļoti dīvainas intereses, bet Krievija, protams, ir valsts, kam nepieciešama palīdzība.

Es vēl ilgi varētu runāt par šo jautājumu. Ir arī citi iemesli, kāpēc mēs neatbalstām paplašināšanu, bet tas viss reducējas vienā lielā jautājumā, proti – kāda būs Krievijas politika, ja nākamajos gados NATO paplašināsies? Krievija noteikti kļūs par revizionistisku valsti, kas centīsies graut pastāvošo iekārtu. Ļoti bīstami būtu ļoti bīstama nākotne un domāju, arī Krievijai.

Būdams eiropietis, uzskatu, ka mums veiksies, bet uzskatu, ka mums jāizvairās no tāda izaicinājuma un tādas izvēles. Būdams gan kārtīgs eiropietis, gan arī kārtīgs krievs, nevēlos, lai mani grūž virzienā, kurā mūs jau velk daži mani tautieši – proti, kolektīvās aizsardzības līguma slēgšana starp visām vai dažām bijušās PSRS valstīm. Tādā gadījumā tiktu atjaunota sadalīta Eiropa, pie tam pret mums netiktu vērsti nekādi draudi, un mums nebūtu nepieciešams apmaksāt neuzticamu vai vāju partneru darbību, kā tas bija Varšavas pakta laikā.

Vēlos izvairīties no šāda veida izaicinājuma. Baidos arī, ka tas vien, ka NATO runā par paplašināšanos, traucē NATO sadarbību ar Krieviju. Es to zinu, jo piedalos lielākajā daļā šādu sarunu, un es to zinu, jo esmu elitārajā krievu grupā, kas cīnās par praktisku militāru sadarbību starp rietumiem un Krieviju. Zinu, cik sarežģīti ir pieņemt kādu lēmumu šajā jomā. Protams, mēs esam pierakstījušies “Partnerattiecības mieram” programmā, jo prezidents Klintons lūdza Jeļcina kungu tā darīt, un Jeļcina kungs nolēma viņam izdabāt. Bet to, ka “Partnerattiecības mieram” ir tikai tāda jauka lietiņa, visi sapratīsīm ļoti skaidri. Krievija patiesībā gaida atbildi uz daudz nopietnāku jautājumu.

Diemžēl esam jau zaudējuši trīs vai četrus gadus pēc aukstā kara, laiku, kurā būtu varējuši izveidot patiesām ciešu sadarbību un stratēģiskas attiecības starp Krieviju un NATO. Protams, ir bijušas visāda veida sarunas un laipnības, bet tikai šajos mēnešos esam sākuši veidot kaut ko svarīgu un, iespējams, paliekošu. Tajā pašā laikā vēlos teikt ļoti atklāti, lai arī mūsu lēmums ir doties uz Bosniju kopā ar draugiem un kolēģiem no Amerikas, šī lēmuma otrs mērķis ir panākt, lai NATO atsakās

pieņemt lēmumu par paplašināšanos nākamā gada laikā. Ja tas nenotiks, uzskatu, ka Krievijas zaldāti tur nepaliks ilgāk par nedēļu. Tas nebūtu izdevīgi Bosnijai, Eiropai, Krievijai un NATO. Nevēlos nonākt tādā stāvoklī, gribu izvairīties no šādas izvēles.

Kā izmukt no šī slazda? Pirmkārt, jāmeklē iespējas. Iecenšas izveidot patiesi stingras un produktīvas attiecības starp Krieviju un NATO. Vairākus gadus neesam darījuši neko, tagad esam sākuši rīkoties, bet mums jāturpina meklēt iespējas. Otrkārt, ja runa ir par NATO paplašināšanu, tad tā ir jāietver plašākā Eiropas drošības sistēmas veidošanā. Šobrīd nav vispārējas koncepcijas par jaunu Eiropas drošības modeli, tādu, kas atbilstu 21. gadsimta prasībām. Darām to pašu, ko darījām kadreiz – paplašinām organizācijas, ko mēs pazīstam. NATO ir ļoti lietderīga organizācija, vēl jo vairāk mūsdienās. Krievija to saprot. Mēs saprotam, ka NATO mūs neapdraud militāri, bet diemžēl neesam izmantojuši iespēju izveidot patiesi produktīvas attiecības. Mans mērķis šodien nav piedāvāt Eiropas drošības sistēmas modeli, taču mums ir vajadzīga jauna domāšana. Mēs stāvam pie notikumu šūpuļa, bet atšķirībā no mūsu priekštečiem, no tādiem cilvēkiem kā Trumens un Čērčils un zināmā mērā pat Staļins, mēs nedomājam plašos jēdzienos. Esam birokrāti, ne politiķi.

Bet tajā pašā laikā šīs debates par NATO paplašināšanu ir atbīdījušas sānis jautājumu, kas, manuprāt, ir ļoti svarīgs. Izteikšos par to atklāti. Visi atceramies, kas tika piedāvāts mūsu Viduseiropas draugiem Polijā, Ungārijā un toreizējā Čehoslovākijā, kad beidzās aukstais karš. Viņiem piedāvāja ātru Eiropas Savienības paplašināšanu. Ļoti labi atceros, ka daudzos

gadījumos Eiropas Savienība runāja par konkrētu grafiku, ka līdz 1999. vai 2000. gadam šīs trīs vai četras valstis varēs kļūt par dalībvalstīm. Tagad neviens par to vairs nerunā konkrēti. Kas te notiek? Daudzi cilvēki Rietumeiropā ir redzējuši, ko maksāja Vācijas atkalapvienošanās, un viņi ir nolēmuši, ka tūlītēja šo valstu uzņemšana būtu pārāk dārgs prieks. Tāpēc NATO tika piedāvāts kā varbūt lētāks variants, bet vai tā tiešām ir alternatīva stabilitātei un labklājībai? Austrumeiropā un Viduseiropā šobrīd nav nestabilitātes. Nav iespējams, ka trešā pasaules kara draudi varētu nākt no šī reģiona.

Otrais pasaules karš izcēlās divās vietās – Berlīnē un Maskavā, nevis Varšavā, Prāgā vai Budapeštā. Šo tautu īstās vēlmes un īsto stabilitāti reģionā varētu nodrošināt Eiropas Savienības ātrā paplašināšana, un te atrodam Krievijas patiesās intereses. Mēs to atbalstām.

Taču tas nenožīmē, ka Eiropas Savienības un varbūt arī Rietumeiropas Savienības ātra paplašināšana neradītu problēmas. Problēmas radīsies tāpēc, ka mēs joprojām atradīsimies ārpusē, bet priekšrocību būs daudz vairāk kā trūkumu. Mēs redzēsīm īstu stabilitāti, ar mums robežosies jaunbagātas valstis, ar kurām mums jau ir ļoti ciešas attiecības. Mums te būtu daudz vieglāk gūt sekmes ekonomikā, jo te ir daudz krievu valodas runātāju, esam pieraduši sadarboties. Šobrīd šīs valstis nav īpaši lietderīgi partneri, jo tirgus te ir ļoti ierobežots. Ja valstis kļūs par Eiropas Savienības dalībvalstīm vai arī sāks ļoti ātri tuvināties Eiropas Savienībai, tas viss mainīsies.

Kas kopīgs ir Eiropas Savienības, Rietumeiropas Savienības un NATO paplašināšanā? Šī doma plaši atbalsojas

Eiropā un Amerikas Savienotajās Valstīs. Tiek apgalvots, ka NATO ir jāpaplašina, jo Eiropas Savienība tik un tā paplašināsies un nedrīkst saraut nedalāmās saites starp Rietumeiropas Savienību, Eiropas Savienību un NATO.

Ja šīs trīs organizācijas paplašināsies vienlaicīgi, domāju, ka Krievija nevarēs un neuzdrīkstēsies pateikt nē, jo sapratīs, ka šāda veida paplašināšana ir loģiska. Bet, ja runa ir par NATO paplašināšanu citu organizāciju paplašināšanas vietā, kas notiek šobrīd, tas neatbilst mūsu interesēm. Protams, jums, viduseiropiešiem, pašiem ir jālemj, kas atbilst jūsu interesēm.

Vēl vairāk, jāatzīst, ka Krievijai nepieciešams laiks, ne tikai, lai izveidotu stratēģiskas, militāras un drošības attiecības ar NATO, bet arī, lai attīstītu mūsu valsti. Ja izdosies izkļūt no krīzes, un tas varētu sākties jau nākamgad vai 1997. – 1998. gadā, tad mūsu valstī būs cita psiholoģiskā un politiskā gaisotne. NATO paplašināšanā vairs neredzēsīm izaicinājumu vai mūsu interešu neievērošanu. Šobrīd mums ir savas ideosinkrātijas. Uzskatu, ka mēs tās mazināsim vai varbūt pat izārstēsīm.

Tagad mazliet par Baltijas valstīm un Eiropas Savienības un NATO paplašināšanu. Par NATO es teicu jau runas sākumā. Runājot par Eiropas Savienību, mūs ļoti interesē jūsu iekļaušanās šajā organizācijā. Tam ir vairāki iemesli, un dažus jau esmu minējis.

Labklājība pie mūsu robežām nozīmē labklājību arī mums. Tas varbūt jums atgādinās to, ka šajā valstī jau ir krievu kapitāls. Daudz vairāk kapitāla ieplūdis tad, kad būs skaidri redzams, ka jūsu valstis kļūs par Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Tas nozīmēs, ka jūs būsiet sava veida ekonomiskie vārti uz Savienību. Šobrīd jums ir problēma ar kapitālu no Krievijas.

Labāk, manuprāt, lai tas plūst šurp, nevis uz Lielbritāniju, Vāciju, pat uz Savienotajām Valstīm, kur tas tagad tiek glabāts.

Esam ļoti ieinteresēti gūt drošu pieceju Latvijas un pārējo Baltijas valstu ostām, bet pirms tam mums jāsaprot, kurp jūs dodaties un kā domājat attīstīties. Jums, tāpat kā pārējām Baltijas valstīm, ir ļoti maz izejvielu. Taču jums ir viens būtisks resurss. Tie ir transporta tīkli un ostas. Jūs to varat labi izmantot, bet mums jāsaprot, kā jūs vēlaties attīstīties. Nezinu, kas nākamajos divos, trīs gados notiks Krievijā, taču joprojām uzskatu, ka Krievija turpinās attīstīties kapitālisma virzienā, tā kļūs reālāka un ekonomiski domājošāka. Ja mūs interesēs Baltijas valstis, varu apliecināt, ka mūsu politika mainīsies daudz ātrāk kā tas ir bijis pēdējā laikā.

Bet arī bez tā man jāsaka, ka jūst esat uz ļoti pozitīva ceļa. Runa ir par minoritāšu tiesību nodrošināšanu. Mēs to vērojam ar gandarījumu. Tas noticis ar starptautisko organizāciju palīdzību, ņemot vērā citu valstu spiedienu dažos gadījumos, kā arī tāpēc, ka šajās valstīs ir darbojušies demokrāti un cilvēktiesību aizstāvji. Minoritāšu stāvoklis joprojām neapmierina dažus manus tautiešus, bet situācija noteikti attīstās pareizā virzienā. Tā kā šīs problēmas tiek risinātas, Krievijas viedoklis par attiecībām ar jūsu valsti un citām valstīm Baltijas reģionā kļūst aizvien labāks un labāks. Mums jāizmanto šī iespēja. Veidojot īstu valsti, gūstot lielus panākumus demokrātijas nodrošināšanā Latvijā, jums arvien mazāk jābaidās no Krievijas ietekmes, šo vārdu lietojot tā negatīvajā nozīmē. Sākums ir bijis labs. Bet, ja dzirdēsīm, ka Eiropas Savienība ir gatava jūs uzņemt, tad tas vairs nebūs tikai sākums.

Pateicos par uzmanību!

Pērs KARLSSENS

Dānijas valsts sekretāra vietnieks aizsardzības jautājumos

Centīšos runāt par tādiem jautājumiem, kas šodien vēl nav izskanējuši. Protī, tie ir reģionāla rakstura jautājumi – šī Baltijas reģiona, kurā mēs atrodamies. Vēlos pieminēt arī to, kādas ir manas valsts – Dānijas – intereses.

Ja aplūkojam šo reģionu, jādodomā, kāds tas bija pirms pieciem vai sešiem gadiem, un jāaplūko attīstība, kas šajā laikā notikusi reģiona valstu starpā. Tagad no Kopenhāgenas uz Baltijas valstīm katru dienu lido četras, piecas, sešas lidmašīnas. Tagad kursē kuģi utt.

Pirms septiņiem gadiem, kad es braucu šurp, bija jālido uz Maskavu un tad ar vilcienu vai lidmašīnu jādodas atpakaļ uz šejieni. Mēs atkal tuvojamies cits citam, tāpat kā tas bija pirms 50 gadiem. Runājot par manu specialitāti, par sadarbību aizsardzības jomā, tieši to vēlos uzsvērt. Ja aplūkojam savas organizācijas, un par to jau runāja vēstnieks Hanteris, tad jākonstatē, ka organizācijas sāk pielāgoties jaunajai situācijai.

Padomājiet par 1990. gada Londonas galotņu konferenci, par Romas galotņu konferenci 1991. gadā, par Ziemeļatlantijas Sadarbības padomes izveidošanu. Jūs redzēsiet, ka arī NATO adaptējas. Kādreiz, kā vēstnieks jau teica, NATO bija slēgts un slepens klubs. Kad 1988. gadā braucu uz NATO kā Dānijas delegācijas loceklis, man vispirms bija jāaizsūta vēstule, lai varētu iekļūt klubā, tikt garām visiem sargiem. Bet tagad tur čum un mudž krievu ģenerāļi un Baltijas valstu ģenerāļi, ja jums tādi ir. Ir ļoti grūti sameklēt tukšu telpu vai brīvu galdu, jo klubā ir ļoti daudz jaunatnācēju. Bet jau 1991. gadā mēs izstrādājām

jaunu stratēģiju, un tagad to izpildām. Runa ir par miera saglabāšanu, to mēs darām kopā, mēs mācāmies kopā, un tagad ir arī mūsu "Partnerattiecības mieram" programma, kas tika izveidota 1994. gadā. Tajā notiek kopējas apmācības un manevri. Lūk, kā mēs nevis runājam, bet rīkojamies! Ja runājam par rīkošanos, tad vēl vēlos izcelt plānošanas un pārbaudes procesu. Tagad mēs nodarbojamies ar kopēju plānošanu, tāpat kā NATO to dara jau 40 vai 45 gadus. Plānojam kopējas mācības, kopējus manevrus. Tas ir tāpēc, lai varētu savu uzdevumu veikt pēc iespējas efektīvāk, piemēram, Bosnijā nākamā gada laikā.

Raugoties uz to no Dānijas viedokļa, sevišķi vēlos pieminēt vienu sadarbības programmu, kas sākās jau pirms trīs gadiem. Tās pamats principā ir meklējams "Partnerattiecības mieram" programmā, bet Dānijas aizsardzības ministrs, kas vēlējās, bet nevarēja šodien būt šeit, nolēma, ka mūsu mazā valsts nevar sadarboties ar visiem: ar Tadžikiju, Uzbekistanu utt. Tāpēc nolēmām koncentrēt uzmanību tieši uz Baltijas jūras reģiona valstīm. Mēs to sākām, tiekoties ar ministru Gračovu 1993. gada pavasarī, vēlējāmies slēgt līgumu ar Krieviju, sevišķi par palīdzību Sanktpēterburgai un Kaļiņingradas reģionam. Tā jārikojas, ja vēlamies nodrošināt stabilitāti mūsu reģionā. Kādu laiku strādājām, un pa vidu, 1993. gada rudenī, parakstījām draudzības līgumu ar Poliju, kurā bija paredzētas dažādas sadarbības programmas. Pirmajā gadā bija 20 sadarbības programmu, nākamajā gadā to jau bija 40. Nupat parakstījām 1996. gada programmu, kurā ir paredzēti 60 dažādi sadarbības veidi – manevri, apmācības, arī sadarbība aizsardzības sistēmas izveidošanā demokrātijas apstākļos, palīdzība aizsardzības līgumu izstrādāšanā, palīdzība aizsardzības budžeta izstrādāšanā

utt. Tas ir tieši tas pats, par ko jau runāja vēstnieks. Mēs palīdzam šo valstu aizsardzības programmas saskaņot ar NATO prasībām.

Tad 1993. gada pavasarī parakstījām līgumus arī ar Latviju, Lietuvu un Igauniju. Tie ir trīs līgumi, jumta līgumi, zem kuriem tad mēs katru gadu izstrādājam sadarbības programmu. Pirmajā gadā mums bija 20 sadarbības punktu, 1996. gadā to skaits divkārtšosies. Strādājam kopā Baltijas valstu flotēs, gaisa spēkos un zemes spēkos, mēs par visu savstarpēji vienojamies. Tagad tiešām varam minēt nozīmīgas un kvalitatīvas sadarbības piemērus. Mūsu Baltijas draugi nosaka prioritātes. Viņi pasaka, ka vēlas atbalstu tādā un tādā jomā, un mēs cenšamies palīdzēt.

1994. gada rudenī beidzot izdevās noslēgt divpusējas sadarbības līgumu ar Krieviju. Aizķeršanās radās tāpēc, ka mēs vēlējāmies darboties tieši Sanktpēterburgā un Kaļiņingradā, bet mūsu draugi vēlējās, lai darboties visā Krievijā. Atradām kompromisu. Vispārējās sarunas notiek Maskavā, bet mums ir īpašas sadarbības programmas tajos reģionos, kur visvairāk vēlamies darboties, tāpat Sanktpēterburgā un Kaļiņingradā.

Diemžēl mūsu sadarbības programma, kas sākās 1995. gada janvārī pārtrūka Čečenijas notikumu dēļ. Politikā Kopenhāgenā pateica, ka mēs nevaram īstenot militāras sadarbības programmu ar Krieviju, kamēr Čečenijā notiek karš. Tāpēc šā gada septembrī pārtraucām programmu un tagad mēģinām izstrādāt Krievijas programmu nākamajam gadam.

Runājot par citu jautājumu, ko jau minēja Karaganova kungs, ir taisnība, ka Krievija programmā vēlas iekļaut tikai četrus elementus. Mums tiek teikts, ka tas ir resursu trūkumu dēļ, bet esmu pārliecināts, tāpat kā Karaganova kungs, ka tam ir arī

sakars ar Krievijas pašreizējo attieksmi pret "Partnerattiecības mieram" programmu. Par to es vēlētos parunāt mazliet vairāk, kad notiks debates.

Bet, ja runa ir par divpusējiem līgumiem ar Baltijas jūras valstīm, tad jākonstatē, ka mums ir arī daudzpusējas sadarbības programmas. Tas sākas Polijā, kad ieradāties tur, lai parakstītu divpusējo programmu. Toreizējais aizsardzības ministrs Onucekvičs mums pateica: "Zināt, mēs esam tuvu lielajam kaimiņam, jūs esat tuvu lielajam kaimiņam – vai nebūtu jādara kaut kas kopā, lai atbrīvotu sevi?" Runa bija par Vāciju, jo Polijā joprojām valdīja vēsturiski aizspriedumi pret Vācijas zaldātiem Polijas teritorijā, aizspriedumi pret tā saucamo "2+4" līgumu par ārvalstu karaspēku Vācijas austrumos, tāpēc mēs sarīkojām pirmos kopējos Dānijas, Vācijas un Polijas manevrus. Tā nebija problēma, un pa šo laiku mums ir izdevies sarīkot četras Dānijas, Vācijas un Polijas aizsardzības ministru sapulces. Esam izveidojuši trīspusēju sadarbības programmu, kurā ir 20 elementu – lielākoties dažādi kopēji manevri, bet esam arī sākuši miera nodrošināšanas apmācības kopā ar vācu kolēģiem. Vācijai tas ir kaut kas pavisam jauns, konstitucionālu iemeslu dēļ, bet ir ļoti labi, ka varam sadarboties, un man šķiet, ka mēs droši vien darbosimies Bosnijas ziemeļu daļā kopā ar poļiem, skandināviem un amerikāņiem. Tātad, mums būs daudz iespēju kopējām mācībām.

Bet, ja runa ir par Baltijas valstīm, tad jārunā par Baltijas bataljonu. Viss sākas ar ideju, ka Baltijas valstīm būtu jāsadarbojas militārajā jomā. Tā bija laba doma, tā atbilda senām Baltijas sadarbības tradīcijām. Mēs to pārrunājām Ziemeļvalstu aizsardzības ministru sapulcē un ideja guva ļoti noteiktu atbalstu.

Atbilstoši mūsu tradīcijām un politiskajai domāšanai, kādu brīdi spriedām, vai Ziemeļvalstīm būtu šajā procesā jāpiedalās, taču pagājušā gada aprīlī lūdzām Baltijas valstis sūtīt arī savus pārstāvjus uz Ziemeļvalstu miera uzturēšanas apmācību iestādēm. Ziemeļvalstis jau sen miera uzturēšanas apmācības rīko kopēji, tādēļ nebija iemesla, kāpēc arī Baltijas valstis tur nevarētu piedalīties. Taču pēc tam lēnā garā sāka attīstīties ideja, ka mēs varētu Baltijas valstis atbalstīt vēl plašākā mērogā. Tagad esam izveidojuši valstu grupu, kas atbalsta Baltijas miera uzturēšanas bataljonu. Tās ir ne tikai Ziemeļvalstis, bet arī piecas citas, ļoti svarīgas valstis, proti – Vācija, Lielbritānija, Amerikas Savienotās Valstis, Francija un Holande.

Reizi trijos mēnešos Kopenhāgenā pulcējas šo valstu pārstāvji, lai diskutētu, kā varam atbalstīt miera uzturēšanas bataljonu. Tās ir praktiska rakstura pārrunas, varu to apliecināt, jo esmu tajās piedalījies. Runājām par to, kā labāk veikt apmācības. Briti teica, ka viņi varot piedāvāt valodas mācības, un tas ir labi, jo militārā apmācība pie mums notiek angļu valodā. Savukārt mēs piedāvājām organizēt miera uzturēšanas apmācības. Pārējās valstis piedāvāja cita veida palīdzību.

Ne jau viss ir gājis gludi. Piemēram, mums trūka tukšu patronu, lūdzām Polijai, vai tādas nevarētu piegādāt. Tagad arī Polija atbalsta Baltijas bataljonu. Šobrīd aicinām Ukrainu ziedot tukšas patronas apmācībām.

Šī praktiskā darba pamatā ir vairāki vienkārši mērķi. Pirmkārt, tādējādi mēs sagatavojam arvien vairāk miera uzturēšanas spēku dalībnieku, jo ANO tādi ir vajadzīgi visā pasaulē. Arī NATO meklē zaldātus, kas varētu piedalīties Bosnijas miera uzturēšanas spēkos. Tātad, gatavojam jaunus

kadrus arī šim procesam.

Otrkārt, palīdzam Baltijas valstu bruņotajiem spēkiem pierast pie rietumu militāro struktūru apmācību stila un labāk integrēties rietumu struktūrās. Domāju, ka tas ir ļoti svarīgi. Zaldātu vadi no Baltijas jau ir piedalījušies "Partnerattiecības mieram" programmas pasākumos gan Dānijā, gan ASV.

Taču varbūt vissvarīgākais moments šajā procesā ir, ka Baltijas valstis tagad darbojas kopā. Tiekas jūsu aizsardzības ministri, jūsu bruņoto spēku komandieri, jūsu miera uzturēšanas spēku vadītāji. Palēnām mēs dibinām kontaktus. Ja vēl nesen, pašā sākumā, britiem un ziemeļvalstu pārstāvjiem bija jābrauc uz Baltijas valstīm un jāsaka: "Lūk, kā mēs veidojam miera uzturēšanas bataljonus," tad tagad Baltijas valstis nāk pie mums ar konkrētiem lūgumiem par palīdzību, lai spertu nākamo soli. Baltijas pārstāvji prasa mūsu uzticēšanos, bet ziemeļvalstis un rietumvalstis katru reizi var diskutēt, vai lūgums ir apmierināms, vai varam to atļauties utt. Tieši tā šim projektam būtu jādarbojas.

Pēdējais mērķis, manuprāt, ir sadarbība drošības jautājumos. Mēs darbojamies kopā, tajā pašā laikā neapdraudot nevienu citu valsti šajā reģionā. Mūsu mērķis ir tuvināties. Jūs droši vien jau zināt, ka tuvākajā nākotnē paredzēti daudzi jauni projekti – par vienotu gaisa telpas izveidi, par sadarbību jūras flotes jautājumos u.c. Domāju, ka atkal būtu jāmēģina sadarboties Baltijas, ziemeļu un rietumu valstīm. Jāpiemin, ka uz sapulci par Baltijas gaisa telpas izveidi ielūdzām arī Krievijas pārstāvjus. Ceram, ka drīz mums piebiedrosies arī Sanktpēterburgas un Kaļiningradas pārstāvji.

Vēstnieks jau minēja, ka mēs Horvātijā esam izvietojusi savus vadus, savukārt premjerministrs atgādināja, ka Latvija

plāno nosūtīt savus zaldātus uz Bosniju. Protams, tas ir lēmums, kas jāpieņem Latvijas parlamentam un valdībai, taču mēs esam gatavi jūs atbalstīt, ja izlemsiet tā rīkoties.

Kā jau teicu, šobrīd mūsu programma Krievijā ir pārtraukta, bet ceram, ka drīz to varēsim atjaunot, jo vēlamies iesaistīt Krieviju miera uzturēšanas procesā. Runa nav tikai par Bosniju. Vēlamies izveidot universālus miera uzturēšanas noteikumus. Nebūs labi, ja vienā pasaules malā darbosies NATO miera uzturēšanas spēki, bet citā – NVS spēki. Vēlamies meklēt iespējas, rīkot kopējas apmācības.

Nobeigumā vēl pāris vārdu par NATO paplašināšanos. Atbalstu to, ko teica Hantera kungs. Nedrīkstam NATO paplašināšanas kontekstā veidot jaunas robežas Eiropā, tajā pašā laikā nedrīkstam atjaunot vecos Eiropas mūrus. 1991. gadā Parīzē mūsu organizācijas vadītājs teica, ka katrai valstij ir jābūt tiesībām izvēlēties savu aliansi. Nedrīkstam to aizmirst. Visi toreiz parakstījām vienu dokumentu, šodien mēs atbalstām vienotu un brīvu Eiropu, nevis ietekmes sfēru atjaunošanu. Pateicos!

Dr. Karls-Hains KAMPS*Konrāda Adenauera fonda pētījumu nodaļas vadītājs***NATO paplašināšana – varianti un perspektīva**

Pateicos, ka man dota iespēja uzrunāt tik ievērojamu auditoriju par tēmu – NATO paplašināšanas perspektīva nākamajos gados. Ļoti svarīgi pievērst uzmanību dažādajiem šī procesa variantiem, jo jautājums joprojām ir atklāts. Dažās NATO valstu galvaspilsētās kādreiz par daudz optimistiski uztvēra NATO gatavību paplašināties uz austrumiem, bet šobrīd nav pieņemts neviens lēmums par to, kuras valstis iekļaut NATO un kad tas varētu notikt. Mūsu rīcībā ir tikai daži rādītāji par to, kādi varētu būt šī procesa dažādie varianti un scenāriji:

- Viens ir NATO paplašināšanas pētījums, kas tika publicēts šā gada septembrī. Kā varbūt zināt, oktobrī NATO pārstāvji informēja Latvijas pārstāvjus par šī pētījuma svarīgākajiem rezultātiem. Dokumentā par paplašināšanu ir ļoti piesardzīgi un atturīgi vārdi, vienkārši tāpēc, ka NATO šobrīd nav izveidojis konsensuss par paplašināšanas objektiem un laika posmu. Joprojām nav rastas atbildes uz ļoti principiāliem jautājumiem.
- Otrs svarīgs faktors ir Krievijas pretošanās jebkāda veida paplašināšanai. Tā ir izrādījusies stingrāka un apņēmīgāka nekā cerēja daži ātras NATO paplašināšanas atbalstītāji.
- Treškārt, starptautiskajā politikā gaidāmi vairāki notikumi, arī prezidenta vēlēšanas Krievijā un Amerikā, kas liecina, ka lēmumu par atsevišķu valstu uzņemšanu NATO droši vien nepieņems ātrāk kā 1997. gadā.

Nemot vērā šos rādītājus, kādi ir varianti un iespējamie risinājumi?

Aplūkojot starptautiskajā presē publicētos viedokļus par NATO paplašināšanu, joprojām atrodam daudzus ievadrakstus, kuros bezkompromisa valodā ir izteikumi par labu vai pret NATO paplašināšanai. Šāda veida raksti mēdz būt maldinoši, jo tie rada iespaidu, ka variantu spektrs ir ļoti plašs, sākot ar iespēju nedarīt neko (tātad – NATO nepaplašināt vispār) un beidzot ar iespēju izveidot no NATO jaunu EDSO organizāciju, uzņemot aliansē visas iespējamās valstis. Patiesībā variantu spektrs ir daudz šaurāks, jo abi ekstremālie varianti jau sen ir atmesti. Nedarīt neko vairs nav iespējams, jo NATO ir pārsteigusies ar solījumiem, un Austrumeiropā radušās cerības, ko nevar vienkārši ignorēt. Tas nozīmē, ka lēmums par paplašināšanu ir neizbēgams, neskatoties uz to, cik lielā mērā tas patīk vai nepatīk tai pretiniekiem, sevišķi – Krievijai. Nav arī iespējams uzņemt NATO visus, kas to vēlas, jo šis variants nav pieņemams alianses pašreizējiem dalībniekiem. Tātad reālo variantu spektrs NATO paplašināšanā ir reducējams uz trīs galvenajiem risinājumiem. Vēlos mazliet parunāt par šo variantu plusiem un mīnusiem.

Pirmā ir minimālu risinājumu grupa. Tas nozīmē paplašināt NATO, bet darīt visu iespējamo, lai samazinātu visas negatīvas sekas. Var iedomāties divus konkrētus scenārijus. Pirmais ir NATO uzņemt tikai vienu jaunu valsti. Šim variantam ir vairāki piekritēji NATO mītnē Briselē. Tā NATO pierādītu spēju paplašināties uz austrumiem un tajā pašā laikā samazinātu iespējamās problēmas un negatīvās sekas, sevišķi attiecībā ar Krieviju. Protams, galvenā problēma šādā gadījumā būtu izvēlēties valsti, kas tiktu uzņemta. Tā varētu būt Polija, jo tai ir

stratēģiska nozīme, kā arī aktīvs lobijs vairākās NATO valstīs. Tā varētu būt Ungārija, jo tieši šis valsts uzdrīkstēšanās noveda pie dzelzs priekšvara atvēršanas. Čehijas republikai būtu savi atbalstītāji, jo tā aliansē ienestu salīdzinoši maz problēmu, tā kā tās teritorijā nav etnisku konfliktu. Bet būtu ļoti sarežģīti paskaidrot neizvēlētajām valstīm, kāpēc tās netika izvēlētas.

Otrs scenārijs būtu vēl minimālāks. Varētu garantēt NATO dalībvalsts statusu daudzām Austrumeiropas valstīm, bet pateikt, ka uzņemšana aliansē notiks tikai tad, ja pret šīm valstīm tiks vērsti konkrēti militārs drauds. Tas būtu kondicionāls statuss, ko lielā mērā ietekmētu stratēģiskie apstākļi Austrumeiropā. NATO paplašināšana notiktu tikai tad, ja Krievija (jo tā ir vienīgā valsts, kas varētu rīkoties no spēka pozīcijām) spertu noteiktus soļus. Iespējamie kritēriji varētu būt: Krievijas nepakļaušanās ieroču samazināšanas līgumiem, karaspēka izvietošana valsts rietumu daļā, kodolieroču samazināšanas pārtraukšana vai politiska un militāra imperiālisma atjaunošana.

Šādam risinājumam būtu savas priekšrocības, jo tādējādi tiktu pārvarēts viens no pašreizējās paplašināšanas politikas galvenajiem trūkumiem, proti, solījums dažās valstīs (galvenokārt - Višegradas valstīs) panākt drošību un stabilitāti, lai arī tām nekādu īpašu drošības problēmu nav, tajā pašā laikā atstājot novārtā citas, piemēram, Baltijas valstis. Tāds variants garantētu NATO perspektīvu valstīm, kam šāda perspektīva ir ļoti nepieciešama, bet tas neradītu pašai aliansei laika spiedienu. Šādu perspektīvu varētu solīt arī Baltijas valstīm. "Kondicionālo dalībvalstu" politisko un ekonomisko stabilizāciju garantētu ātra uzņemšana Eiropas Savienībā. Vēl vairāk, NATO rastos iespēja ievērojami ietekmēt iekšējo attīstību Krievijā, jo tā varētu

veicināt miermīlīgas politikas veidošanu šajā valstī.

Taču acīmredzami ir arī risinājuma trūkumi. Dažas valstis, sevišķi Višegradas valstis, to varētu uzskatīt par sava veida krāpšanu. Bet vēl svarīgāks būtu jautājums par šīs pieejas ticamību. Ir ļoti jāšaubās vai NATO tik tiešām uzņemtu apdraudētas valstis politiska saspīlējuma vai militāras krīzes apstākļos. Šāds solis augstā mērā veicinātu saspīlējumu, un vēsture rāda, ka krīzes apstākļos NATO tieši cenšas samazināt saspīlējumu, nevis liet eļļu ugunī.

Līdz ar minimālistu variantiem varam apsvērt arī maksimālistu variantu, ko atbalsta daži eksperti Klintona administrācijā, kā arī Vācijas aizsardzības ministrijā. Šajā variantā paredzēta vismaz Višegradas valstu uzņemšana NATO pēc iespējas ātrāk. Pozitīvs elements būtu tas, ka Višegradas cerības tiktu apmierinātas un NATO kļūtu par vadošo organizāciju Eiropas drošības struktūras veidošanā. Pie tam tiktu perfekti izmantots "iespēju logs", ko mēs šobrīd saskatām Eiropā. Taču no otras puses – šāds solis aliansei radītu ļoti nopietnu spiedienu laikā, kad NATO ir ļoti sarežģīti rast konsensusu par principiāliem jautājumiem. Pie tam Krieviju šāds solis varētu ļoti nokaitināt. Varam sevi mierināt ar domu, ka Krievija šobrīd ir vāja un tai nav īstas ietekmes attiecībā ar NATO. Taču pasaulē ir vairāki drošības jautājumi, tajā skaitā ieroču neizplatīšana un kodoldrošība, kuru risināšanā ir nepieciešama aktīva Krievijas līdzdalība. Mums jāatceras, ka "nekontrolēto kodolieroču" jautājums ir sevišķi aktuāls Amerikas Savienotajām Valstīm.

Trešo variantu grupu varētu saukt par pragmatisku un integracionistisku. Tas nozīmē vairāk vai mazāk apvienot NATO

un Eiropas Savienības paplašināšanu, kā tas aprakstīts NATO paplašināšanas pētījumā. Tā kā iekšējas drošības un labklājības nodrošināšana Austrumeiropas valstīs prasa pieeju Rietumeiropas tirgum, dalībvalsts statuss Eiropas Savienībā šīm valstīm vismaz pagaidām ir svarīgāks par dalībvalsts statusu NATO. Tātad paralēla paplašināšanās varētu būt zelta vidusceļš. Tā kā Eiropas Savienības paplašināšana ir ļoti laikietilpīgs process, NATO būtu laiks attīstīt un pārvaldīt savu paplašināšanos austrumu virzienā. Jautājumu par NATO paplašināšanu tādējādi varētu atrisināt pakāpeniski un bez ultimātiem lēmumiem. Taču arī šādai pieejai ir savas problēmas, jo mēs nezinām, vai laiks vien atrisinās visas paplašināšanas radītās grūtības. Iespējams, ka pēc desmit gadiem Krievija vēl arvien nebūs pārtraukusi pretošanos NATO paplašināšanai un NATO nebūs atbrīvojusies no atturīguma šajā jautājumā. Pie tam Eiropas Savienības paplašināšana prasīs ievērojamas reformas tādās jomās kā subsīdijas tērauda, ogļu un lauksaimniecības sektoros. Daudzi austrumeiropieši šaubās, vai pašreizējās ES dalībvalstis spēs tik ātri atrisināt šīs politiski pretrunīgās reformas.

Nevēlos minēt, kurš no trim variantiem varētu būt reālākais. Mans mērķis ir norādīt, ka neviens no tiem nav bez savām problēmām un sarežģījumiem. Taču šis fakts ne vienmēr tiek rūpīgi pārdomāts. Daži NATO paplašināšanas atbalstītāji joprojām runā par vieglu atrisinājumu, kas būtu pieņemams visām iespējamām pusēm. Parasti šādi cilvēki prasa NATO ātru paplašināšanu, neizslēdzot no šī procesa nevienu valsti un tajā pašā laikā nenokaitinot Krieviju. Tas tā nevar notikt. Lūzdu nepārprotiet mani – nevēlos teikt, ka NATO paplašināšana ir neiespējama vai pāragra tikai tāpēc, ka šajā jomā vēl ir

neatrisināti jautājumi. Taču iespējamās problēmas obligāti jāiekļauj diskusijās par to, kad un kā NATO tiks paplašināta uz austrumiem. Centieni šos sarežģījumus slēpt zem neapstrīdēta bet tik un tā miglaina argumenta par “stabilitātes eksportēšanu” varētu beigties ar “kredītkartes” variantu – izpleties tagad, maksā vēlāk. Visnepatīkamākais rezultāts būtu lēmums par vienas vai vairāku valstu uzņemšanu, ko noraidītu daži NATO dalībvalstu parlamenti. Tas nebūt nav neiespējami. Amerikas Savienoto Valstu vēsture rāda, ka Kongress ļoti viegli var noraidīt administrācijas lēmumus, ja senatori un Vietnieku nama deputāti jautājumā atklāj pretrunas. Jūs atcerēsieties, ka Kongress astoņdesmito gadu sākumā atteicās apstiprināt START-2 līgumu, tādējādi ignorējot iespējamās sekas austrumu-rietumu klimatā. Tas pats varētu notikt arī ar NATO paplašināšanu, ja amerikāņu kongresmeņi piepeši atklātu, ka kāda paplašināšanas scenārija izmaksas ir lielākas par priekšrocībām, kas rastos no ASV drošības interešu viedokļa, vai arī, ja amerikāņi pārāk daudz uzmanības veltītu neokomunistiskajām tendencēm dažās NATO kandidātvalstīs. Tas viss gan nav sakāms tikai par ASV Kongresu, bet arī par citiem NATO valstu parlamentiem.

Taču svarīgāk par visiem argumentiem, runājot par NATO paplašināšanas plusiem un mīnusiem ir, ka tā ir tikai daļa no daudz plašāka jautājuma – kāda vispār ir NATO nākotne? Mums daudz vairāk jādomā tieši par šo jautājumu. Kādu NATO mēs vēlamies redzēt, kādi būtu tāda NATO mērķi, kurā ir 20 vai vairāk valstu? Kādi būs NATO nākotnes uzdevumi, ja, kā visi ceram, Krievijā izdosies izveidot demokrātiskas, sadarbīgas un uzticamas struktūras.

Pēdējos piecos gados radušās dažādas koncepcijas par

NATO "identitātes krīzes" pārvarēšanu, dažas koncepcijas pat ir ieviestas praksē. Pirmā koncepcija bija par "savstarpēji saistītām institūcijām" – jēdziens, kas ļoti ātri vairākos aspektos izrādījās nepraktisks. Otrkārt, bija doma par "uzdevumu saņemšanu" no ANO vai EDSO. Taču Bosnijas lieta jau sen ir pierādījusi šāda varianta trūkumus: kas notiek, ja NATO saņem uzdevumu, bet NATO dalībvalstis nebūt nav ieinteresētas šāda uzdevuma veikšanā?

Ievērojamas personas šobrīd apgalvo, ka NATO savu "identitātes krīzi" var atrisināt, "projicējot stabilitāti" uz austrumiem. Šie cilvēki uzskata, ka NATO paplašināšana šādā veidā varētu būt pašmērķis. Taču nebūt nav skaidrs, vai stabilitātes projicēšana vien palīdzēs saglabāt alianses saliedētību un spēju nepārtraukti atbalstīt visas dalībvalstis. Šī problēma mazāk skar tās alianses valstis, kam ir tiešas intereses Vidus un Austrumeiropā, sevišķi Vāciju. Bet Amerikā situācija izskatās pavisam citāda. Arvien lielāks skaits amerikāņu uzskata, ka Austrumeiropa ir svarīga, bet nebūt ne vitāla no Amerikas interešu viedokļa. Ja šie paši amerikāņi Rietumeiropā nesaskata nekāda veida draudus, tad tūlīt rodas jautājums: kāds vispār ir NATO pastāvēšanas iemesls un kā var pamatot ļoti dārgo ASV karaspēka izvietojumu Eiropā?

Te nav runa par vienkāršā amerikāņa izolacionismu. Arvien biežāk šis arguments parādās ievērojamās politiskās aprindās, kur runa ir par izmaksām un iegūtajiem rezultātiem. Attīstot šo domu, varam teikt, ka NATO, kas aprūpē neapdraudētu reģionu un "eksportē" stabilitāti uz ne pārāk svarīgu reģionu, nav tāds NATO, kas būtu jāfinansē no ar ASV nodokļu maksātāju naudas.

Tas nenozīmē, ka stabilitātes projicēšana ir slikta ideja, bet

(li) nekādā gadījumā nedos visas atbildes aliansei, kas šobrīd meklē jaunas misijas. Arvien vairāk amerikāņu uzskata, ka NATO jāuzņemas uzdevumi, kas kalpotu Amerikas interesēm visā pasaulē. Tāds NATO, kas spētu risināt drošības problēmas, teiksim, Persijas līča reģionā, Amerikā gūtu plašāku atzinību par pašreizējo NATO. Nedomāju, ka tad, kad senators Lugars izteica savu plaši rezonējošo formulējumu, ka NATO jāsāk darboties ārpus sava reģiona vai arī tā būs lemta iznīkšanai, viņš ar jēdzienu "ārpus sava reģiona" domāja tikai un vienīgi Austrumeiropu.

Eiropā gandrīz neviens nav pilnībā pārdomājis šīs amerikāņu virzības sekas. Ļoti iespējams, ka NATO izveidošana par organizāciju, kas spēj risināt drošības problēmas visā pasaulē, būs svarīgs jautājums transatlantisko partnerattiecību pārkārtošanā. Jādomā, ka arī pašu eiropiešu vidū nebūs vienprātības šajā jautājumā. Daudziem eiropiešiem ir svarīgs Vidusjūras reģions, tāpēc viņi varētu priecāties par paplašinātu NATO misiju. Citi iebildīs pret jebkuru pazīmi, ka NATO ir pakļauta ASV stratēģijai. Vienādi vai otrādi, NATO uzdevuma paplašināšana jebkurā virzienā prasīs ievērojami vairāk līdzekļu, kas jau šobrīd notiek vai katrā alianses galvaspilsētā un tas būs pretrunā ar budžetu.

Tātad NATO paplašināšanas jautājums ir tikai viens solis plašākā jautājumā par NATO attīstību. Tas nekādā gadījumā nav universāls līdzeklis NATO identitātes krīzes atrisināšanai, un ar to nebūs iespējams aizvietot plašāku organizācijas attīstību.

KOMENTĀRI

Prof. Antons KAMINSKIS

Sorosa Fonda-Polija Politisku zinātņu institūta direktors

Priekšsēdētāja kungs, ekselences, dāmas un kungi. Pirmkārt, ļaujiet man pateikties par ielūgumu piedalīties šajā pasākumā un apmeklēt šo skaisto vietu, kas iespaido ar savu dinamiku un enerģiju.

Vai ir viegli komentēt šorīt dzirdēto? Mani lūdza atbraukt ministra vietā, kam bija jāpaliek mājās politiskās virtuves dēļ. Neesmu valsts pārstāvis, tāpēc varu izteikt tikai savas, ne Polijas valdības domas.

Esmu piedalījies tik daudzās konferencēs par NATO paplašināšanu, ka nespēju tās visas atcerēties. Šķiet, esam sasnieguši vietu, kur analītiskais process ir mazliet paralizēts. Šobrīd ir pateikts viss iespējamais par paplašināšanas plusiem un mīnusiem, tie visi ir zināmi. Jāsaka gan, ka šo to svaigu es saklausīju interesantajā Kampa kunga referātā. Tomēr vēlos atgriezties pie viena jautājuma, kas man šķiet visbūtiskākais.

Pēc 1989. un 1991. gada notikumiem, kas bija galvenie iemesli, kāpēc mūsu valstis vilināja biedra statuss Eiropas Savienībā un pēc tam NATO? Man būtu jālabo Karaganova kunga teiktais par mūsu it kā pienākumu nepievienoties nevienai militārai vai aizsardzības aliansei. Šo domu mums, toreizējai Čehoslovākijai un Ungārijai, centās uzspiest vēstnieks Kvicinskis. Mūsu puse tam nepiekrita un, kad sabruka Padomju Savienība, jautājums aplūsa. Protams, 1990. gadā bija arī tādi Polijas valdības pārstāvji, kas runāja par valsts neitralitāti. Taču

1991. gadā kļuva skaidrs, ka Polija vēlas iestāties NATO. Kad prezidenti Valensa un Jelcins 1993. gada augustā parakstīja abu valstu draudzības līgumu – es neatkarīto visu, kas toreiz tika teikts, bet prezidents Jelcins akceptēja NATO paplašināšanu.

Kāpēc pievienošanās NATO ir tik atraktīva iespēja Baltijas valstīm, kā arī Polijai un Ungārijai? Uzskatu, ka visumā tā ir konstruktīva ideja. Tās pamatā nav bailes no agresijas. Domāju, ja iestāšanās NATO Latvijai nozīmētu paaugstinātus agresijas draudus, tad iestāšanās šajā organizācijā Latviju neinteresētu. Agresija un tās draudi nav faktors mūsu vērtējumā. Jautājums ir par to, ka mēs vēlamies integrēties rietumos, bet rietumi nav vis spēka, bet gan vērtību sistēma.

Šajā gadsimtā visas mūsu valstis ir pieredzējušas traģēdijas un mocības, un varbūt beidzot ir pienācis laiks par nākotni domāt mazliet optimistiskāk. Šo optimismu daļēji rada kaut vai tas, ka mēs varam dzīvot demokrātiskā sabiedrībā ar atbildīgu valdību, segt savus parādus un atbildēt par savu rīcību. Ļoti demoralizējoša bija situācija, kad mūsu politiķi varēja klusu pateikt, ka viņi rīkojas tā vai tā tāpēc, ka tā lika darīt Maskava. Mūsu valstis bija vesela bezatbildības hierarhija, kur katrs cilvēks varēja paskaidrot savu rīcību, rādot vienu stāvu augstāk. Visaugstākais stāvs bija Maskava.

Ja runa ir par tīrgus ekonomiku, par likuma noteicēja spēku, par minoritāšu un cilvēktiesību respektēšanu, par iespēju piedalīties kontinenta problēmu risināšanā, tad runa ir par to, ko Karlsena kungs stāstīja par Baltijas bataljonu, runa ir par Baltijas valstu piedalīšanos šo valstu problēmu atrisināšanā.

Tātad iemesls, kāpēc, manuprāt, šī valsts vēlas iestāties NATO, ir konstruktīva ideja. Tā ir doma par piebiedrošanos

zināmai civilizācijai. Tas ir vissvarīgākais faktors. Šī doma nav vērsta ne pret vienu valsti vai cilvēku. Mūsu viedoklis šajā jautājumā saskaņ ar to, ko izteica vēstnieks Hanters.

Taču mēs, protams, saprotam arī to, ka problēma ir ļoti sarežģīta gan tehnisku, gan arī politisku iemeslu dēļ. Es ar lielu interesi un simpātijām klausījos, ko mums stāstīja Karaganova kungs. Taču brīžiem man radās iespaids, ka šajā telpā ir seja, kam ir ļoti atšķirīgs pakausis, ka te sēž Karaganova kungs, bet aiz viņa ir dažādi politiķi. Te es nerunāju par nacionālistiem. Runāju par cilvēkiem, kas kādreiz sevi uzskatīja par demokrātiem vai varbūt tā dara vēl tagad, bet kam ir tādi uzskati par pasaules kārtību, kas manam prātam nav gluži pieņemami. Vēstnieks Hanters aizrādīja, ka NATO uzskatos par Eiropas kārtību nav tāda jēdziena kā "ietekmes sfēras", taču no Krievijas puses mēs nepārtraukti dzirdam runas par tiesībām saglabāt savu ietekmes sfēru, dzirdam valodas par "tuvajām ārzemēm". Pēdējā laikā ir pat nācies dzirdēt, ka Polija ir "vīdējo ārzemju" skaitā, kas liecina, ka Krievijā ir speciālisti, kas strādā, lai definētu "ārzemju" jēdzienu.

Kad pirms pāris gadiem pirmoreiz dzirdēju par krievu minoritāšu tiesību problēmām Latvijā un Igaunijā, sapratu, ka apmēram 20 procentu no teiktā ir taisnība, bet 80 procentu – nē. Mums visiem ir pieredze šajā jomā. Polijai bija ārkārtīgas grūtības Veimāras republikas laikā, kad vācu minoritātes tiesību jautājums tika izmantots, lai pilnīgi paralizētu Polijas rīcību Tautu Savienībā. Tiesa, Polijas minoritāšu politika toreiz nebija īpaši laba, bet vācu minoritātei bija izņēmuma stāvoklis. Tas pats notika Čehoslovākijā, ja runa ir par vāciešiem pirms otrā pasaules kara, 30. gados. Šo jautājumu var ļoti veikli izmantot,

lai grautu citu valstu diplomātisko darbību. Manuprāt, tas ir noticis arī šajā gadījumā. Atliek tikai palūkoties uz krievu minoritātes uzticību Groznijā laikā, kad minētajai pilsētai uzbruka ģenerāļa Gračova karaspēks, lai gan pats ģenerālis daudz runāja par krievu minoritātes statusu. Domāju, ka Groznijas krievi būtu atdevuši nezin ko, lai tajā laikā un varbūt jebkurā laikā atrastos Baltijas valstīs, nevis Groznijā.

Kā neoficiāla persona es vēlos akcentēt vienu paradoksu. Laikā, kad Krievija pretojas NATO paplašināšanai, mēs redzam, ka Krievija paplašina savu militāro teritoriju. Karaganova kungs te runāja par lielajām priekšrocībām, ko Krievija guva no PSRS sabrukuma. Šī zona, kurā ir neatkarīgas bet vāji apbruņotas valstis. Arvien biežāk šīs valstis tiek pakļautas Krievijas militārajai sfērai. Palūkojieties uz Gruziju, kur Krievija ir izvietojusi savu karaspēku uz NATO alianses robežas Kaukāzā. Tagad mēs dzirdam, ka ir līgums starp Krieviju un Baltkrieviju par to, ka karaspēks, ko nākamgad būtu bijis jāizved, tur paliks vēl 25 gadus. Tiek rekonstruēts un efektīvi papildināts Krievijas militārais spēks Baltkrievijā. Par šīm lietām nerunāju ar bailēm, nedomāju, ka Krievija grasās sākt karu. Taču runāju par faktu, ka šī paplašināšanās notikusi laikā, kad dzirdēts daudz runu par pretošanos NATO paplašināšanai. Domāju, ka te ir runa par dubultstandartu. Gribētos dzirdēt kādu atbildi uz šo repliku.

Ceru, ka varēsim atrisināt jautājumu par Krievijas attieksmi pret NATO paplašināšanu, kas nav vērsta pret Krieviju. NATO paplašināšana, manuprāt, droši vien mainītu organizācijas vispārējo virzienu, palīdzētu stimulēt pārmaiņas un politisku stabilizāciju Krievijā, kas radītu cieņu valstī un paaugstinātu

valsts cieņu pret starptautiskajiem likumiem. Noteikti mainītos attiecības starp Krieviju un NATO.

Saprotu, ka tagad valda viedoklis, ka NATO paplašināšanai jānotiek kopā ar līguma parakstīšanu starp NATO un Krieviju, kas tajā pašā laikā garantētu Ukrainas drošību. Karaganova kungs par to nerunāja, bet es gribētu dzirdēt viņa viedokli par to, cik reālas ir šādas īpašās attiecības starp Krieviju un NATO, runājot par organizācijas paplašināšanu. Varbūt ar to arī beigšu, lai neatņemtu laiku citiem runātājiem. Sirsnīgs paldies!

Dr. Bo HULTS

Zviedrijas Ārpolitikas institūta direktors

Paldies, priekšsēdētāja kungs! Man ir liels prieks piedalīties šajā konferencē. Vēlos pateikties Atim Lejiņam par ielūgumu un iespēju sveikt kolēģi no Zviedrijas Karaliskās kara zinātņu akadēmijas.

Komentētājam ir grūtāks uzdevums kā referentiem, jo viņi saka to, ko ir paredzējuši teikt, bet mums jāpievērš uzmanība tam, ko viņi ir pateikuši. Arī es sākumā plānoju teikt tikai to, ko biju paredzējis, bet man ir jākomentē arī dzirdētais. Tas nozīmē, ka manas piezīmes ir tā sašvikātas ar sarkanu un zilu tinti, ka to droši vien var saprast tikai ēģiptologi. Bet tik un tā pamēģināsim kaut ko pateikt.

Pirmkārt, vēlos teikt, ka pārstāvu tikai pats sevi. Mani uzskati nav nevienas Ziemeļvalsts valdības uzskati.

NATO paplašināšanas jautājums, protams, nav risināms Zviedrijā, vienkārši tāpēc, ka Zviedrija nav NATO dalībvalsts. Taču tas nenozīmē, ka mūs šis jautājums neinteresē. Mūsu drošību noteikti ietekmēs diskusijas par paplašināšanu rezultāts. Zviedrijas oficiālā politika, ko formulēja apmēram pirms nedēļas, ir, ka NATO paplašināšana vairo ar Zviedrijas drošību. Neierasta pārlicība, bet tā ir Zviedrijas oficiālā politika. Pie tam jāsaaka, ka Zviedrijas uzskats, tāpat kā NATO uzskats, ko mums nupat skaidroja Roberts Hanters, ir, ka NATO paplašināšanas mērķim jābūt – drošības garantēšana visiem eiropiešiem. Mēs nevēlamies izslēgt vai atstumt Sergeju Karaganovu un tos, kas stāv aiz viņa.

Taču vēlos šiem atzinumiem pievienot vēl divus, kas, manuprāt, ir svarīgi. Pirmām kārtām – un es neuzskatu, ka tā ir

pašsaprotama lieta, lai gan Bobs Hanters varbūt tā domā – NATO paplašināšanai ir jāstiprina Amerikas Savienoto Valstu klātbūtne Eiropā. Amerikā par šo jautājumu ir dažādi viedokļi, bet, manuprāt, ja NATO paplašināšanas ilgtermiņa efekts būs – samazināt ASV nozīmi Eiropas drošības jautājumu risināšanā, tad tā nav laba ideja, un to es vēlos pateikt ļoti atklāti.

Otrkārt, jāsaka, ka NATO paplašināšana nedrīkst traucēt paplašināt Eiropas Savienību, tātad – integrēt Eiropu kā patstāvīgu esamību. Un te es vēlētos papildināt to, ko teica Sergejs Karaganovs: mums nepieciešama plašāka koncepcija par jēdzienu “Eiropa”, konstruktīvi un jaunā veidā jādombā par nākotni. Teorētiski tam, protams, varu piekrist, bet, ja runa ir par praktiskiem apsvērumiem, un par to mēs esam runājuši ar jūsu [S. Karaganova – red.] kolēģiem, tad jājautā – kas ir šī brīnumainā lieta? Kā varam to formulēt, paceļoties pāri seklām idejām par EDSO atūstīšanu? Es šādu formulējumu vēl neredzu, lai gan, protams, tas netraucē analītiķus kā, piemēram, Sergejs un es, tādu meklēt.

Visi runājam par to, ka nepieciešams no jauna iztirzāt Eiropas drošības problēmas, atmetot aukstā kara laikmeta domāšanu. Tas ir ļoti grūti, un tieši zviedriem, kuru domāšanu, manuprāt, joprojām nosaka “aukstais karš” un mūsu neitralitāte.

Aukstā kara institūcijas tagad ir izzudušas vai arī no strukturām pārtapušas procesos. Tas, protams, nozīmē, ka mūsdienās NATO vairs nav tā organizācija, kas bija 1949., 1950., 1967. vai 1989. gadā. Visi to apzināties, bet alianses darbības principi joprojām ir nemainīgi – iebiedēšana no spēka pozīcijām un dialogs. Būsim reālisti un sapratīsim, ka tas nav mainījies.

NATO aliansē, tāpat kā Eiropas Savienībā, nākotnes vīrziību noteiks dalībvalstu intereses šajā posmā pēc aukstā kara beigām. Katrā gadījumā šajā jautājumā nav īpašas noteiktības. NATO šobrīd peld ļoti nenoteiktos ūdeņos un atrodas kaut kur starp kolektīvu aizsardzību dažām valstīm un kolektīvu drošību visām valstīm. Tāpat kā iepriekšējais runātājs, Kampa kungs, arī es domāju, ka šobrīd nav noteiktības jautājumā par nākotnes vīrziību. Piekrītu Boba Hantera teiktajam, ka šobrīd Eiropā ir trešā iespēja pārkārtot nākotni un mēs nedrīkstam šo iespēju palaist garām. Tam es piekrītu, tomēr domāju, ka šajās organizācijās nav īstas skaidrības par to, kurp mēs dodamies. Varbūt tas ir neizbēgami.

Jau divus gadu desmitus cenšamies vairot drošību ar Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas palīdzību, un ir skaidrs, ka ceļš vēl nav galā. Svarīgākās attiecības šajā jomā, protams, ir starp Krieviju un pārējo Eiropu. Aukstā kara vēsture pierāda, vismaz man, ka NATO rietumeiropiešiem deva nepieciešamo drošības sajūtu, lai tie varētu atjaunot kara izpostīto tautsaimniecību. Šobrīd bijušās PSRS sabiedrotās valstis mums jautā, kāpēc arī tām nevarētu nodrošināt šādu pārlicību. Tas ir loģisks jautājums, taču tajā pašā laikā visi saprotam, ka situācija ir mainījusies, ka aukstais karš patiešām ir beidzies.

Tāpēc man ir vieglāk noraidīt Sergeja Karaganova teikto, ka Baltijas un citām Vidus un Austrumeiropas valstīm, kam nav drošu stratēģisku pozīciju, jāvairās biedroties vai kā citādi sadarboties ar Rietumiem, jo tas vairotu šo valstu nedrošību. Patiesībā, jebkuras krīzes gadījumā jūsu valstis būs pirmās, ko samīdīs. Tas ir tradicionāls apgalvojums, ko mazas valstis

vienmēr dzird no lielām valstīm – izvairieties no briesmām. Taču tas nemaz nav tik viegli, atrodoties tādā ģeostratēģiskā stāvoklī, kādā esat jūs. Atkal jākonstatē, ka spēles noteikumi ir mainījušies.

Domāju, ka kolēģis no Dānijas, Karlsena kungs, trāpīja desmitniekā, sakot, ka tas nav jautājums par jaunu robežu izveidošanu Eiropā, bet mums jā rūpējas, lai netiktu atjaunotas vecās robežas. Uzskatu, ka tas ir ļoti fundamentāls jēdziens. Ko tas nozīmē, runājot par NATO paplašināšanu? Man laikam jāpiekrīt Robertam Hanteram, ka NATO tagad ir sasolījusi tik daudz, ka goda saglabāšana prasa, lai paplašināšana notiktu. Taču tas būs lēns process. Varam pateikties Kampa kungam, kas tik skaidrā valodā iztirzāja katras valsts izredzes šajā jautājumā. Ir skaidrs, ka process nebūs bez sarežģījumiem, tas nebūs arī pārāk ātrs.

Jā varu turpināt par Eiropas Savienību, tad Zviedrija uzskata, ka Baltijas valstu uzņemšana Eiropas Savienībā ir priekšnoteikums stabilitātes nodrošināšanai Ziemeļeiropā. Es tam pilnīgi piekrītu. Tajā pašā laikā – no praktiskā viedokļa šis jautājums ir ļoti sarežģīts. Stokholmā nesen notika konference, kurā piedalījās Polijas pārstāvji – vairāki ministri, tajā skaitā arī finanšu ministrs, tāpat arī bijušās Polijas valdības tirdzniecības un sociālie ministri. Un viens no poļiem, mazliet piešķiebjot galvu, jautāja: “Vai jūs, zviedri, patiesi saprotat, cik maksās šī Eiropas Savienības paplašināšanas politika? Varbūt jūsu nodokļu maksātāji vēl nav sadumpojušies tik ļoti, kā tas ir Francijā, bet tik un tā – vai viņi būs gatavi par to samaksāt?” Man bija ļoti interesanti vērot, kā zviedri, kas piedalījās šajā konferencē, viens otru aplūkoja, lai redzētu, kuri ir gatavi maksāt par Eiropas

Savienības paplašināšanu. Domāju, ka vairums nebūtu ar mieru to darīt.

Tātad šis jautājums ir saistīts ar lieliem praktiska rakstura sarežģījumiem. Protams, tas nenozīmē, ka process nebūtu jāsāk. Ziemeļvalstis vienmēr ir uzskatījušas, ka Baltijas valstis ir tieši tādā pašā pozīcijā kā Viduseiropas valstis, un pret tām jāizturas tieši tāpat, ja runa ir par Eiropas Savienības paplašināšanu.

Nobeigšu ar reģionāla rakstura piebildi. Ziemeļvalstis atzīst, un domāju, jūs lieliski saprotat, ka tām ir sevišķa atbildība, veidojot stabilitāti un drošību šajā reģionā. Domāju, ir skaidrs, ka nav runa par Dānijas viduslaiku karaļu vai Gustava Ādolda karaļvalsts atjaunošanu. Mērķis ir integrēt šo reģionu demokrātiskā Eiropā. Dažs pieminēs situāciju, kāda bija pirms 50 gadiem, bet atgādināšu, ka stāvoklis ir pilnīgi mainījies. Ziemeļvalstis, tātad: Zviedrija, Dānija un Somija, tagad ir Eiropas Savienības dalībvalstis. Domāju, ka tas ievērojami maina situāciju. Pateicos par uzmanību!

Eitīvids BAJARŪNS

Lietuvas Republikas Ārlietu ministrijas Starptautisko attiecību nodaļas vadītājs

Sākšu ar to pašu, ko teica profesors Kaminskis, kad viņš sūdzējās, ka šurp ir sūtīts ļoti negaidot. Ar mani ir tāpat, tāpēc nebūt nav viegli komentēt to, kas šodien te ir teikts. Ja runa būtu par to, vai Lietuva vēlas iestāties NATO, mans uzdevums būtu daudz vieglāks. Es varētu apkopot mūsu prezidenta un citu valsts pārstāvju rakstīto un teikto par šo tēmu. Taču, ja runa ir par šodien uzklusīto, tad pievienojos apmēram 90 procentiem no tā, ko esmu dzirdējis. Vēlos pievienot tikai dažus elementus, kas, manuprāt, ir ļoti svarīgi. Man ļoti nepatīk runāt pēdējam, bez tam ir arī tā problēma, ka esmu oficiāls pārstāvis. Uzsveru, šodien es paužu savus personīgos uzskatus.

Ja runājam par NATO paplašināšanu, tad ir ļoti grūti pateikt kaut ko jaunu, ko nav teikuši šodienas runātāji un kas nav minēts NATO paplašināšanas pētījumā. Šis pētījums ir ļoti svarīgs tajā ziņā, ka tagad var beigties baumošana par to, cik lielā mērā NATO valstis atbalsta paplašināšanu, kāpēc tās to dara u.tml. NATO paplašināšanas pētījums rāda tieši 16 NATO dalībvalstu uzskatus šajā lietā.

Mūsu valsts tālākā rīcība atbildīs šajā pētījumā teiktajam, proti, ka pētījums ir nākamais solis NATO paplašināšanā. Arī es esmu piedalījies vairākās konferencēs par šo tēmu, tāpēc vēlos runāt par jautājumu, kas ir ar to saistīts, proti, loma elements NATO paplašināšanā.

Nav jau svarīgi, kurā pasaules malā notiek konference par NATO paplašināšanu. Vienmēr un visur runa ir arī par Krieviju.

Tāpēc es nebūšu izņēmums un arī es sākšu tieši ar šo jautājumu.

Man šķiet, ka Lietuvas politika ir spējīga palīdzēt Krievijai kļūt par patiesi demokrātisku valsti. Nevarētu teikt, ka tas būtu mūsu ārpolitikas galvenais mērķis, bet visiem ir skaidrs, ka mūsu ārpolitikā nav ne kripatiņas agresivitātes pret Krieviju.

Tas ir ne tikai tāpēc, ka labi saprotam Krievijas nozīmīgumu ģeogrāfiskā ziņā, bet arī tāpēc, ka dzīvojam vienā drošības telpā. Tādēļ esam ieinteresēti izmantot dažādus veidus, kā varam palīdzēt Krievijai integrēties rietumos. Varbūt tas ir mazliet ambiciozi, bet piemērs ir kaut vai tas pats stabilitātes pakts. Jau no paša sākuma esam stimulējuši domu, ka Krievijai jāpiedalās Baltijas apaļā galda darbībā. Tās ir tikai dažas no iespējām, sarunas par šo tēmu jāturpina.

Taču, ja runāju par mūsu pozitīvo attieksmi pret Krieviju, tas nenozīmē, ka neraizējamies par Krievijas agresīvajiem izteicieniem. Tādus viegli varēja saklausīt šā gada rudenī, protams, mēs par to esam pamatīgi noraizējušies. Mums tiek izteikti draudi, tas ir pārbaudījums, kā rietumu valstis uz to reaģēs. Varbūt izklausīsies dīvaini, bet, manuprāt, pat šiem Krievijas draudiem ir kaut kas pozitīvs, jo tie rāda, ka Krievija ir sākusi pieņemt domu, ka NATO varētu uzņemt Viduseiropas valstis. Domāju, ka tas ir apsveicami. Taču visās konferencēs par NATO paplašināšanu tik un tā turpina runāt par Krievijas faktoru, tas ir ļoti sarežģīts jautājums NATO valstu politiķiem un parlamentāriešiem. Bet, manuprāt, jautājums par Krievijas faktoru ir mākslīgi radīts. Krievijas uzskati un NATO paplašināšana ir dažādi jautājumi, lai arī kopēji saistīti. Krievijā notiek apsveicami demokratizācijas un tirgus ekonomikas izveides procesi. NATO paplašināšana neietekmēs Krievijas problēmu risināšanu, jo tā ir saistīta tikai ar drošības situāciju Eiropā.

Daudzas rietumu valstis apgalvo, ka tām ir labas attiecības ar Krieviju. To pašu varam teikt arī mēs. Taču, ja priekšnoteikums uzņemšanai NATO mums būs labas attiecības ar Krieviju, tad jākonstatē, ka Krievija šajā jomā bez grūtībām varēs radīt visādas problēmas. Mums ir ļoti plašas tirdzniecības un ekonomiskās attiecības. Kā jau profesors Karaganovs teica, Krieviju ļoti interesē Baltijas ostas. Būtu viegli demonstrēt rietumiem, ka attiecības ir problēmātiskas.

Vēl varētu runāt par to, ka vairāki referenti šodien minēja NATO paplašināšanas paralēlo raksturu ar Eiropas Savienības paplašināšanu. Profesors Karaganovs Baltijas valstu uzņemšanu Eiropas Savienībā raksturoja kā alternatīvu uzņemšanai NATO. Kampa kungs to minēja kā vienu no iespējamiem scenārijiem. Manuprāt, šie procesi jau tagad ir cieši saistīti, un tas ir pateikts arī NATO paplašināšanas pētījumā. Tur atzīts, ka NATO būs jāvelta sevišķa uzmanība tām valstīm, kas var cerēt uz iekļūšanu Eiropas Savienībā un ir parakstījušas Eiropas līgumu.

Šīs savstarpējās attiecības ir ļoti dabiskas. NATO, manuprāt, jau ir noteikusi zonu, kurā varētu notikt paplašināšana. Tā nav mākslīga zona, tajā nav manāma aukstā kara laika mitoloģija par stratēģiskiem "pelēkās zonas" aprēķiniem.

Domāju, ka šo procesu paralēlismu varētu veicināt, sākot abu organizāciju sarunas ar jaunām dalībvalstīm. Tas vismaz atrisinātu pirmo un sāpīgāko jautājumu par to, kuras valstis kā pirmās var cerēt uz uzņemšanu.

Vēl es gribētu runāt par to, kāpēc Baltijas valstis atšķiras no citiem reģioniem. Zinu, ka Višegradas grupas valstis ļoti cīnās pret šo apzīmējumu – Višegradas valstis – jo uzskata, ka tas ir

mākslīgs nosaukums un tā pārmērīga izmantošana varētu traucēt atsevišķo valstu uzņemšanu Eiropas Savienībā un NATO. Domāju, ka arī Baltijas valstu gadījumā būtu labi, ja rietumu valstis noteiktāk apzinātos, ka tās ir trīs atsevišķas valstis, kam ir cieši saistīta vēsture, bet kas tik un tā ir atšķirīgas. Šīs atšķirības nevis vājina, bet stiprina mūsu valstis. Nekas netraucē igauņu kolēģiem ciešāk sadarboties ar Somiju, kamēr lietuvieši ciešāk sadarbojas ar Poliju. Domāju, ka tas ir ļoti nozīmīgi, jo pārāk bieži Baltijas valstis tiek uzskatītas par vienu vienotu teritoriju.

Man ir grūti komentēt to, ko teica iepriekšējie runātāji, bet vēlos nobeigt ar domu, ka mūsu attiecības ar Krieviju, lai kā arī tās nebūtu nesenās vēstures "iekrāsotas", nevar būt par traucēkli mūsu integrācijā rietumos. Profesors Karaganovs jau teica, ka, sabrūkot Padomju Savienībai, Krievija pēkšņi atrada kopēju valodu ar daudzām mazām kaimiņvalstīm. Ja dažas no šīm valstīm kļūs par Eiropas Savienības un NATO dalībvalstīm, tad Krievijai kaimiņos būs mierīgas un demokrātiskas valstis. Krievijā daudz runā par to, ka tā nevēlas robežu ar NATO. Taču Krievijai jau tagad ir robeža ar NATO. Tas ir Tālajos Ziemeļos, un jāsaka, ka Krievijai nav mierīgākas robežas par robežu ar Norvēģiju. Ar to arī beigšu. Pateicos par uzmanību!

DEBATES

(Vada žurnālists Kārlis Streips)

K. Streips: Sākot apaļā galda diskusijas, vispirms vēlos pateikties visiem runātājiem par ļoti interesanto stāstījumu. Domāju, ka no radušies vairāki jautājumi, ko mēs varam izpētīt šajās debatēs. Varbūt tiem, kas runāja pirmie, ir kas sakāms par to, ko teica vēlākie runātāji. Mūsu kolēģim no Igaunijas vēl nav bijusi iespēja izteikties. Lūdzu, sāksim debates ar viņa pārdomām.

Simmu Tiik (Igaunija): Varbūt minēšu tikai dažas atziņas par iepriekš teikto. Atceros, mūsu Zviedrijas kolēģis teica, ka Vidusēropas un Baltijas valstu integrācija Eiropas Savienībā būs ārkārtīgi dārga. Es par to šaubos. Vai šī cena tiešām būs tik nesamērīgi augsta? Kad iesniedzām prasību kļūt par Eiropas Savienības pilntiesīgu locekli, skaidri pateicām, ka mūsu mērķis nav saņemt Zviedrijas, Francijas vai kādas citas valsts nodokļu maksātāju naudu. Mēs vēlamies iestāties Eiropas Savienībā tāpēc, ka atrodamies Eiropā un tas ir ļoti dabiski, vēlēties būt Eiropas Savienībā. Tur ir mūsu vieta. Kā jau 1993. gadā teica toreizējais premjerministrs, mums vajadzīga nevis palīdzība, bet tirdzniecība. Nevēlamies būt tikai patērētāji, esam gatavi dot tik, cik spējam, gan Eiropas Savienībā, gan arī "Partnerattiecības mieram" programmā. Vēlamies palīdzēt atrisināt Bosnijas jautājumu. Esam gatavi sūtīt savus zaldātus uz Bosniju, kur viņi darbotos kopā ar Ziemeļvalstu bataljonu amerikāņu divīzijā. Ja runa ir par izmaksām, tad katra valsts ir jāaplūko individuāli. Grūti salīdzināt Igauniju ar, teiksim, Poliju, kas ir daudz lielāka valsts ar daudz attīstītāku politisko kultūru. Katrs jautājums ir

jārisina atsevišķi. Vēl gribētos kaut ko pateikt kolēģim Karaganovam. Varbūt viņam patīk buferis starp Krieviju un Rietumeiropu. Tādā gadījumā mēs savukārt varam justies iepriecināti, ka ir tik ļoti liels buferis starp Igaunijas robežu un Ķīnas mūri. Paldies!

K. Streips: Arī es pirmo jautājumu vēlos uzdot profesoram Karaganovam. Atgādinu, profesors Kaminiskis stāstīja, ka Krievija īsteno divu veidu politiku – tā ļoti stingri pretojas NATO paplašināšanai uz austrumiem, bet tajā pašā laikā acīmredzami pūlas izveidot savu militāro bloku NVS, uzbrūk Čečenijai, cenšas no jauna apspriest sen nokārtotus jautājumus par karaspēka izvietošanas līgumu u.tml. Vai tas ir dubultstandarts?

S. Karaganovs: Pirmkārt, vēlos pateikties Kaminska kungam, viņš teica, ka man ir laipna seja. Es būtu laimīgāks, ja jūs būtu jaunkundze, bet tik un tā esmu pateicīgs. Doma ir – aiz manas laipnās sejas vīd kāda ļauna seja. Varbūt tas ir Gračovs, kam ir tā ļaunā seja. Bet Gračovs ir viens no Krievijas drosmīgākajiem un konstruktīvākajiem politiķiem. Viņš ir spējis parakstīt līgumu, kas Krievijas karaspēku pakļauj amerikāņu kontrolei. Ja viņš ir slikts, tad kas, jūsuprāt, ir labs? Otrkārt, ja runa ir par divpusējo pieeju, tad tas šķiet stipri dīvaini. Baltkrievija un Krievija ar kaut kādu naudu it kā pārstrukturē savus bruņotos spēkus, bet man nav zināms neviens gadījums, kad kaut kas patiesi būtu pārstrukturēts. Tiesa, mēs atkal esam izvietojusi karaspēku Gruzijā, bet mūsu karaspēks no turienes nekad pilnībā nav aizgājis, un mums ir juridisks pamats karaspēka izvietošanai šajā valstī. Esam atjaunojuši dažas daļas, kas tur bija agrāk. Ja runa ir par plašāku jautājumu, tad Krievijā

ir cilvēki, kas vēlas pārkārtot Taškentas līgumu, lai tas būtu ne tikai drošības, bet arī aizsardzības līgums. Paldies dievam, mūsu militāristi nav gatavi to darīt, jo saprot, kāda būtu cena. Krievi šobrīd skaita naudu, kā tas nav darīts nekad vēsturē. Esam nabagi, bet neesam tik nabagī, lai mums būtu vajadzīga apvienošanās apvienošanas pēc. Krievi nevēlas, lai NATO paplašināšana vai kāds cits faktors viņus grūstu virzienā, kur valstis, kam mēs esam vajadzīgi, interesējas par drošības un aizsardzības līgumiem. Ja nu šīs valstis šādās attiecībās gūtu virsroku? Nedomāju, ka tas ir iespējams, jo arī tām nav naudas, bet domāju, ka šobrīd tās ir jātur atstatu no Krievijas, šajā nolūkā nolemjot nepaplašināt NATO. Vai aiz manis ir citas sejas – Gračova seja un citas? Jā. Dažas ir, un dažas no tām ir pat ļoti neglītas.

K. Streips: Paldies, profesori! Profesori Kaminski, vai jums ir kas piebilstams?

A. Kaminski: Runājot par ģenerāļa Gračova neglīto seju, es domāju par visu pasākumu Čečenijā. Viņš kā aizsardzības ministrs droši vien var pieņemt lēmumus par to. Nezinu, vai tādas lēmumus Krievijā pieņem Aizsardzības ministrija vai visa valdība. Taču fakts ir tāds, ka karaspēka daļas, ko bija paredzēts izvērt no Baltkrievijas, tomēr tur paliks, un tas nozīmē, ka Krievijas karaspēks tomēr ir uz Polijas robežas. Tas neapšaubāmi ir piemērs, kā Krievija paplašina militāro telpu.

B. Hults: Ļaujiet mazliet parunāt par izmaksu jautājumu. Runa jau nav par naudu vien. Runa ir par dažādu valstu sabiedrības pārstrukturēšanu, lai tā atbilstu Eiropas Savienības prasībām. Tas noteikti būs ļoti dārgs process, lai gan katrā valstī tas risināsies citādi. Jāatceras arī, ka Eiropas Savienībā ir

necilvēcīgais monstros, ko sauc par kopējo lauksaimniecības politiku. Domāju, ka daudzās valstīs šī politika radīs ļoti lielas problēmas, pirmām kārtām jau Rumānijā, Bulgārijā, Ungārijā un vēl dažās valstīs. Jūs teicāt, ka runa nav par palīdzību, bet tirdzniecību. Arī tirdzniecības jautājums var būt pietiekami sarežģīts. Protams, izmaksas katrā valstī būs citas, bet domāju, ka kopumā pārāk maz uzmanības tiek veltīts apstāklim, ka tas būs ļoti dārgs priekš gan jaunuzņemamajām, gan arī citām valstīm. Es nesaku, ka tas ir neiespējams process, bet tas noteikti prasīs ļoti lielu pārkārtošanos dažādajās valstīs, kā arī "nastas pārdaļšanu" Eiropas Savienībā. Zinot, cik lēni Eiropas Savienība šobrīd strādā, tas prasīs laiku.

K. Streips: Hantera kungs, vēlos lai šādā aspektā tiktu analizēta arī NATO paplašināšana. Uzrunā jūs minējāt jautājumus, par ko valstīm ir jādomā, ja tās vēlas kļūt NATO dalībvalstis, taču īpaši nerunājāt par to, kā valstīm sagatavoties, lai varētu kaut ko piedāvāt aliansei. Bieži dzirdam par salīdzinoši sīkām problēmām, piemēram, ka Austrumeiropas munīcija nav savietojama ar NATO munīciju, tāpēc ir grūti rīkot kopējus manevrus. Tas liecina, ka tuvākajā nākotnē nevar būt ne runas par Baltijas vai Viduseiropas valstu gatavību apvienoties ar NATO jebkāda veida aizsardzības aliansē. Vai tā nav?

R. Hanter: Kā jau teicu, viens no Amerikas un visas alianses uzdevumiem jautājumā par NATO paplašināšanu ir gādāt, lai tiktu uzņemtas valstis, kas ir gatavas ne tikai patērēt, bet arī radīt drošību. Jautājums nav tik daudz par to, vai valsts, kas iestājas NATO, no pirmā mirkļa ir gatava piedalīties militāros pasākumos ārzemēs. Piemēram, 1982. gadā NATO uzņēma Spāniju, ir bijušas arī daudzas citas valstis, kas tika

uzņemtas pirms vēl spēja piedalīties visos NATO pasākumos, pirms bija gatavas darboties militārajā komitejā. Spānija pilnībā piedalās notikumos Bosnijā, taču tā joprojām nav pilnīgi integrēta mūsu struktūrās. Mums ir jāpārliciecinā dalībvalstu parlamenti, ka jaunatnācējas valstis, pret kurām mēs uzņemamies saistības, ir valstis, kas drošības jautājumus uztver ar vislielāko nopietnību. Tām jābūt gatavām ne tikai piedalīties kopējās drošības veidošanā aliansē, bet arī uzņemties saistības pret citām dalībvalstīm. NATO līguma 5. pantā paredzēts, ka dalībvalstis apņemas aizsargāt cita citu. Tas nozīmē, ka ir pilnīgi iespējams, ka jaunām NATO dalībvalstīm kādreiz nāksies aizsargāt citas dalībvalstis. Par to jādomā ļoti nopietni. Es sevišķi vēlos pieminēt Amerikas Savienoto Valstu Senātu, kam būs jālemj, vai mēs esam gatavi sniegt šāda veida garantijas. Tas nenozīmē, ka valstij jābūt pilnīgi gatavai brīdī, kad sākam paplašināšanu, taču katrai valstij tajā brīdī būs jādeemonstrē, ka tā ir virzījusies uz priekšu un ir pilnībā gatava to turpināt. Vērtējuma standarts būs apņemšanās, kam seko rīcība, nevis tas, vai valsts jau pilnībā īstenojusi minēto procesu. Pricējājos, ka jūs par to jautājat, tas rāda, ka viens no ļoti stingriem priekšnoteikumiem būs nopietna iesaistīšanās "Partnerattiecības mieram" programmā. Valstis, kas nav gatavas šajā programmā uzņemties aktīvas saistības, var nedomāt par piedalīšanos NATO. To mēs formāli neesam pateikuši, bet domāju, ka tas tā būs.

Bet vēl es gribētu runāt par to, ko teica Bo Hults – par Amerikas iesaistīšanos Eiropā. Mēs Eiropā esam iesaistīti vairāku iemeslu dēļ. Viens no tiem ir kaut kas tāds, ko nevajadzētu vērtēt pārāk zemu. Tas ir amerikāņu raksturs un

Amerikas vēsture, kas paredz saistības pret demokrātiskajām valstīm, kas ciena tās pašas vērtības, ko ciena Amerika. Amerikas iedzīvotāji vēsturiski nav cīnījušies par spēku. Viņi cīnās par nozīmīgām vērtībām un spēj par tām cīnīties ļoti intensīvi. Piemēram, 2. pasaules kara laikā cīņa Eiropā mums bija augstāka prioritāte par cīņu Āzijā, lai gan tā bija Āzijas valsts, kas pirmā uzbruka Savienotajām Valstīm. Uzbrukums bija nevis Atlantijas, bet gan Klusajā okeānā. Arī Persijas jūras līča karā, kad aktuāls bija ļoti nopietnais jautājums par naftu, amerikāņus galvenokārt interesēja tas, ka jācīnās pret agresiju, un, otrkārt, tas, ka Sadamu Huseinu varēja salīdzināt ar Ādolfu Hitleru. Vidējais amerikānis precīzi saprata šī kara jautājumus un pārcilvēciskās intereses, kas bija lielākas par stratēģiskām interesēm. Taču arī stratēģiskām interesēm ir svarīga loma amerikāņu domāšanā, un amerikāņiem ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai ceturto reizi nebūtu jādara tas, ko šajā kontinentā esam jau darījuši trīs reizes. Mēs ieradāmies Eiropā 1917. gadā, kad karš jau ilga trīs gadus. Mēs ieradāmies 1942. gada beigās, kad konkrētais karš jau bija ildzis trīs gadus. Mēs ieradāmies aukstā kara pašā sākumā. Tagad vēlamies, lai nebūtu vēl viena aukstā kara, lai nenotiktu jauna Eiropas sadalīšana, lai neparādītos jauni draudi. Gribam darīt visu iespējamo, izmantojot dažādas jomas, lai visām Eiropas valstīm, tajā skaitā arī Krievijai, radītu iemeslu rīkoties citādi, lai varētu izvairīties no situācijas atjaunošanās, pret kuru mēs tik smagi esam cīnījušies jau trīs reizes. Varbūt ir cilvēki, kam nav viegli to saprast, bet tāds ir amerikāņu viedoklis. Man varbūt vajadzēja jau ātrāk pateikt, ka šīs valsts un tās kaimiņvalstu brīvība un neatkarība ir vitāli svarīgs jautājums Amerikas Savienotajām Valstīm. Mēs nekādā gadījumā

nepieļausim, ka vēl 51 gadu tiek iznīcināta Latvijas un tās kaimiņvalstu neatkarība.

K-H. Kamps: Es gribētu runāt par to, kas ir “iekšā” un kas “ārā”, divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, jautājums par to, kuras valstis tiks uzņemtas, dominē visās debatēs par NATO paplašināšanu. Otrkārt, Baltijas valstis ir saņēmušas signālus no NATO valstīm, ka tās netiks uzņemtas pirmajā posmā. Divas piezīmes. Vispirms, jāsaka, ka debates par paplašināšanu vismaz kādu laiku notika zem, ja tā var teikt, morāla jumta. Tika skaidrots, ka Austrumeiropas valstīm pienākas uzņemšana NATO, jo tik daudzus gadus tās bijušas ķīlnieces. Tas ir saprotams viedoklis, bet problemātisks, jo izvēlēties ir ļoti grūti. Piemēram, var aizrādīt, ka trim Višegradas valstīm uzņemšana pienākas vairāk kā ceturtajai. Var jautāt, vai Baltijas valstīm tā pienākas mazāk? Jautājumu par to, kuras valstis uzņemt, var risināt arī no stratēģiskā viedokļa, ņemot vērā racionālus drošības apsvērumus. Tas nozīmē, ka NATO izvēle būtu daudz vienkāršāka, taču tas būtu sāpīgi tām valstīm, kas paliek aiz svītras. Mums jāatceras: daudzviet Eiropā uzskata, ka uzņemšana NATO nozīmē drošību, bet neuzņemšana – briesmas. Manuprāt, tas tā nav. Neaizmirsīsim, ko mums iemācīja aukstais karš. Ir iespējams radīt apstākļus, kad valstis, kas nav NATO dalībvalstis, ir labi aizsargātas, tas visiem ir skaidrs. To saprot gan pati valsts, gan arī katrs iespējama agresors. Mūsu vidū ir pārstāvis no valsts, kas tieši tā dzīvojusi – tā ir Zviedrija. Jautājums nebija tikai par to, ka Zviedriju uzskatīja par rietumu sastāvdaļu. Zviedrija darīja visu, lai nepieciešamības gadījumā tā ar savu apbruņojumu varētu kļūt par 17. NATO dalībvalsti. Tas nozīmē, ka valsts, kas paliek ārpus NATO, ļoti noteikti var radīt

apstākļus (piedaloties “Partnerattiecības mieram” programmā), kas pārliecina ne tikai šīs valsts iedzīvotājus, bet arī jebkuru iespējamo agresoru, ka tā ir drošības sistēmā iekļauta valsts. Arī tad, ja politisku vai citu iemeslu dēļ tā formāli nav NATO dalībvalsts.

P. Karlsens: Es vēlētos komentēt vairākus jautājumus, kas nupat ir izskanējuši. Pirmkārt, par paplašināšanas izmaksām. Par to esam sākuši runāt NATO. Runāšu ļoti atklāti, neskatoties uz to, ka man blakus sēž Amerikas vēstnieks. NATO ir konservatīvas personas – gan civilie, gan arī militārie pārstāvji, kas apgalvo, ka izmaksas būs ļoti lielas un tāpēc NATO ilgu laiku netiks paplašināts. Taču patīkami, ka tas jau nebūs vecais NATO, ko paplašinās. Mums nav jābūvē vecās vadības struktūras, vecās kara bāzes, u.tml., jo pret NATO vairs nav vērsti tie paši draudi. Varam būt vieglāku NATO, un tas nebūs tik dārgi. Tomēr es pilnīgi pievienojos otram apgalvojumam par izmaksu jautājumu. Pat, ja mēs aplūkojam pašreizējās miera uzturēšanas operācijas, arī tām ir nepieciešams finansējums no mūsu parlamentiem. Horvātijā jau ilgāku laiku dienē 1 500 dāņu, kas kalpo zem ANO karoga. Ik pa brīdīm mēs saņemam atpakaļ izdoto naudu. Reizēm tas ir dažus gadus vēlāk, bet mēs saņemam naudu no NATO. Taču tagad mums ir arī NATO miera uzturēšanas spēki un tā ir cita lieta. Mums bija speciāla saruna ar mūsu parlamentāriešiem, pirms varējām sūtīt 800 dāņu uz Bosniju. Zinu, ka tādas pašas sarunas ir notikušas Polijas parlamentā, zinu, ka tas pats notiks arī Baltijas valstīs, lai gan no šejienes uz Bosniju dosies tikai viens vads. Tas būs ļoti dārgi, un tas rāda, cik maksā tikai miera uzturēšana tādā vietā kā Bosnija.

Vēl es vēlos runāt par NATO paplašināšanu un Ameriku.

Pieļauju, ka ir tādi amerikāņi, kas vairāk domā par situāciju Amerikā un mazāk par situāciju Eiropā. Taču laimīgā kārtā viņi nedomā tikai par veco NATO. Viņiem nav skaidrs, kāpēc būtu vairāk jā rūpējas par Dānijas drošību nekā par demokrātiskas Polijas vai demokrātisku Baltijas valstu drošību. Problēma ir paplašināšanas jautājuma atrisināšanā, vai NATO darbība būtu jāturpina tāpat kā līdz šim. Šajā ziņā es nepiekrītu Bo Hultam (parasti, ja sarunā piedalās dānis un zviedrs, viņi cenšas viens otram nepiekrīst).

Treškārt, vēlos komentēt, ko teica mans kolēģis no Vācijas, kas ir mūsu otra kaimiņvalsts. (Mēs vienmēr cenšamies mazliet pakaitināt vāciešus.) Kampa kungs kaut ko teica par amerikāņu ieinteresētību vai tās trūkumu Vidus un Austrumeiropā, bet vai arī Vācijā nav politiķu, kas runā tikai par Višegradas valstīm un aizmirst demokrātiskās Baltijas valstis? Esmu dzirdējis Vācijas politiķus runājam, ka Ziemeļvalstis var rūpēties par Baltijas valstīm, kāds cits var rūpēties par Vidusjūras valstīm. Viņi vēlas raizēties tikai par Vācijas austrumu kaimiņvalstīm. Esmu dzirdējis amerikāņus, tajā skaitā ļoti cienījamo Kisindžera kungu, kas runā tāpat. Bet tur nekas nesanāks, jo reģionālisms ir laba lieta, bet tikai, ja tas ir plašākas aizmugures – tātad programmas “Partnerattiecības mieram” vai paša NATO – kontekstā. Mēs varam turpināt savu darbu “Partnerattiecības mieram” programmā, varam palīdzēt izveidot Baltijas bataljonu, bet Ziemeļvalstis to nevar izdarīt vienas pašas.

Ceturtais punkts – manā komentārā bija paredzēti tikai trīs punkti, bet vēlos runāt par darba kārtību. Vai mēs nevarētu ļaut izteikties arī publikai? Viņi ir ļoti pacietīgi klausījušies. Redzu,

ka daži ir aizmiguši, citi jau ir aizgājuši. Vai tagad nevaram uzklaut viņu jautājumus?

K. Streips: Jā, bet tikai pēc tam, kad būšu uzdevis pēdējo jautājumu. Vēstnieks Hanters lūdz vārdu, bet es vēlos papildināt ministra teikto. Tik tiešām, vairumā NATO valstu nav vienprātības par NATO paplašināšanu uz austrumiem, Amerika nav nekāds izņēmums. Bet, ja runa ir par demokrātijas principu atbalstīšanu, tad man šķiet, ka arī Amerikas gadījumā demokrātijas principi tiek pakārtoti stratēģiskām interesēm. Jums taisnība, ka Persijas līča kara laikā tika salīdzināts Sadams Huseins un Ādolfs Hitlers. Taču neatceros, ka kāds būtu salīdzinājis Kuveitu ar Dāniju.

R. Hanters: Ļoti priecājos, ka debates par NATO var apvienot dāņus un zviedrus. Ļaujiet pateikt pāris lietas. Pirmkārt, man šķiet, ka es nepilnīgi atbildēju uz Bo Hulta jautājumu, vai debates Amerikā par NATO paplašināšanu palīdzēs vai kaitēs mūsu apņēmībai palikt Eiropā. Domāju, ka palīdzēs, jo šīm debatēm ir cieša saistība ar diviem jautājumiem. Pirmais ir jautājums par nākotnes drošību, vai mēs spēsim izvairīties no tā, ko jau trīs reizes esam darījuši. Tas, ko mēs darām, lai piesaistītu Franciju tuvāk aliansei, ir labi un jauki, bet tā nav atbilde uz šo jautājumu. Tas, kas notiek šīs pasaules malas valstīs, ir ļoti svarīgi. Otrkārt, runājot par palīdzības sniegšanu šīm valstīm tagad, kad tām ir iespēja izveidot demokrātiskas un apvienotas valstis, runa ir par solījumu, kurus jau 40 gadus esam devuši, pildīšanu. Domāju, ka NATO diskusijas par Viduseiropu veicinās atbalstu Amerikā. To es nevaru pierādīt, bet tāds ir mans uzskats. Vēlos atbalstīt to, ko teica Kampa kungs, – vai valsts ir vai nav NATO dalībvalsts. Ja valsts iestājas NATO, tas negarantē

tās drošību, izņemot attiecībā pret vienu draudu, kas ir minēts NATO līguma 5. pantā. Valsts var pievienoties NATO, bet tik un tā sagraut savu iekšpolitiku un veidot autoratīvu valdību. Nevienam nebūs labi tādā valstī. Bet valsts var arī nepievienoties NATO, tajā pašā laikā darot visu iespējamo programmā "Partnerattiecības mieram", un ar laiku konstatēt, ka ar to pietiek. Godīgi sakot, mēģināt iestāties NATO, pirms izdarīts viss iespējamais programmā "Partnerattiecības mieram" – tas nav pareizi. To es jau teicu. Neieteiktu nevienai valstij mēģināt iestāties NATO, kas nav izdarījusi visu pārējo, tieši to pašu iemeslu dēļ, ko minēja Kampa kungs. Bez tam konstatēju, ka viņš runāja par Zviedriju kā 17. NATO valsti un neviens viņam neuzbruka ...

K-H. Kamps: Tas bija tā, lai šoreiz jums tas nebūtu jādara.

R. Hanters: Tiešām es pats kādreiz tā teicu, un man radās lielas nepatīkšanas, jo zviedri nebija gatavi atzīties, bet tik un tā, tas papildina to, ko mēs te runājam.

K. Streips: Paldies, vēstnieka kungs! Mēs varētu lūgt klausītājus izteikties vai uzdot jautājumus, tikai, lūdzu, ja jūs runājat, tad paņemiet vienu no mikrofoniem, kas ir starp krēsliem, un piecelieties kājās. Tas nav tāpēc, ka mēs jūs nedzirdētu, bet tulki jūs nevarēs dzirdēt. Kamēr klausītāji domā jautājumus, lūdzu ...

S. Karaganovs: Es, protams, neiebilstu pret klausītāju jautājumiem, bet ļoti ātri vēlos komentēt nepieciešamību paplašināt NATO. Arī ņemot vērā to, ko iepriekš teicu par iespējamām šī procesa sekām, vēlos uzsvērt, ka Krievijā mēs nedomājam tik šauri, ka būtu gatavi likt visu uz spēles un pateikt – visu vai neko! Tā tas nav. Jūs jau teicāt, ka Krievija nav pilnīgi

atstāta aiz svītras. Mēs aktīvi sadarbojamies ar daudzām valstīm, ar kolēģiem Baltijas valstīs, Polijā, Zviedrijā, Amerikā, sevišķi Dānijā. Sadarbojamies ļoti daudz, esam iesaistīti šajā procesā. Domāju, ka tas ir ļoti svarīgi, jo vēlamies tur piedalīties, un būtu ļoti kaitīgi visām mūsu valstīm, ja mēs tiktu atraidīti. Tas slikti ietekmētu demokrātisko reformu procesu, varētu graut vispārējo uzticību rietumiem. Tātad ir iespējams piedalīties procesā, bet nepieprasīt tūlītēju iestāšanos aliansē. Tā, manuprāt, tas ir jādara.

K-H. Kamps: Protams, jautājums nav par to, ka vienu jauku rītu jūs pamodīsieties un paziņosiet: "No šodienas mēs būsīm droši!" Tā tas nenotiek. Runa ir par īstu drošību, un tas prasa ļoti nopietnu apņemšanos. Nepieciešams laiks un smags darbs. Es pilnīgi piekrītu, ka tas ir process. Nav jau svarīgi dokumenti. Svarīgi būt patiesi integrētai valstij, ar īstu apņemšanos. Valstij jābūt īstai partnervalstij. Tas nav vienvirziena ceļš. Jābūt plūsmai abos virzienos.

K. Streips: Lūdzu! Paņemiet mikrofonu.

R. Freudenšteins: Paldies! Mans vārds ir Rolands Freudenšteins. Esmu Konrāda Adenauera fonda pārstāvis Varšavā un tātad Apiņa kunga kolēģis. Paldies, ka mani ielūdzāt, un es noteikti atbildēšu ar to pašu. Manuprāt, debatēs līdz šim brīdim bijušas trīs veidu kļūdas, un vēlos par tām aizrādīt. Pirmkārt, neviens nav apstrīdējis mītu, ka NATO paplašināšana vājinās Krievijas demokrātus. Paplašināšana vēl nemaz nav notikusi, par to ļoti šaubās arī rietumu valstīs, bet tik un tā esam pieredzējuši, ka pēdējos pāris gados Krievijas demokrāti ir kļuvuši arvien vājāki. Vērojot politiku, kādu šodien īsteno Jeļcina kungs un Kozireva kungs, es neatpazīstu neko no tā, ko viņi teica pirms diviem vai trim gadiem. Vēl jākonstatē, ka

daudzās sabiedriskās aptaujās krievi ir teikuši, ka viņus nemaz neinteresē jautājums par NATO paplašināšanu vai nepaplašināšanu. To var saprast, jo krieviem ir citas raizes – darbs, ekonomika, inflācija, preču pieejamība un tā tālāk. Manuprāt, NATO paplašināšana ir jautājums, kas nodarbina tikai Krievijas politiķus, kas intelektuālā ziņā ierobežojusi sevi ar apgalvojumu, ka NATO paplašināšana ir bīstama un kaitīga demokrātiem. Tā ir viena lieta.

Otrs jautājums. Ir ļoti svarīgs iemesls NATO paplašināšanai – varbūt pat vissvarīgākais iemesls – par kuru neviens vēl nav runājis. Apmēram 200 gadu, ne tikai aukstā kara laikā, valstis no Tallinas līdz Tirānai ir bijušas sava veida otrās šķiras valstis, ciktāl runa bijusi par patstāvību un drošību. Ja runājam 20. gadsimta vārdiem, tad šīm valstīm bija samazināta patstāvība un ļoti ierobežota drošība. Tās bija kā spēļu laukums lielajām valstīm. Tās bija teritorijas, par kurām varēja cīnīties, ko varēja okupēt un reizēm arī aneksēt. Domāju, ka 1989. gada notikumi radīja vienreizēju iespēju atteikties no šī šķiru sadalījuma Eiropas drošības sistēmā. Krievija pati var tikt galā ar savu drošību, savu psiholoģisko drošības sajūtu. Bet šīm dziļi eiropiskām valstīm ir tiesības beidzot iekļūt, tā sakot, Eiropas drošības biznesa klasē. Domāju, ka tas var notikt tikai paplašinot NATO un Eiropas Savienību. Tiesa, tas neatrisinās visas šo valstu problēmas, tām tik un tā būs iekšēji nestabilitātes faktori, bet tā vismaz tiks atrisināta problēma par divu šķiru sistēmu Eiropas drošībā.

Trešais punkts. Varam cits citam stāstīt, cik ļoti grūta un sarežģīta ir šo divu organizāciju paplašināšana. Protams, tas ir sarežģīts un grūts jautājums. Tas kaut ko maksās, lai gan,

manuprāt, izmaksas nebūs tik lielas, kā dažs labs vēlas apgalvot. Bet tā vietā, lai viens otram stāstītu, cik tas viss būs sarežģīti, varbūt pievērsīsimies saviem tautiešiem un parlamentiem un pārliecināsim viņus, ka tie ir nepieciešami soļi. Manuprāt, nav nekādas jēgas atkārtot atkal un atkal, cik grūts būs šis process. Ja esam pārliecināti, ka šī ir pareiza rīcība, tad mūsu pienākums ir pārliecināt tos, kas par to šaubās. Tas ir uzdevums arī Krievijas kolēģiem. Viņiem ir jāpasaka saviem politiķiem, ka NATO paplašināšana nav drauds Krievijai, ka tas ir jautājums, kas ir jārisina NATO un Eiropas Savienības valstīm. Pateicos par uzmanību.

K. Streips: Paldies! Vēstnieka kungs?

R. Hanters: Paldies par ļoti interesantu komentāru. Runājot par jūsu otro punktu, ka nepieciešams atteikties no divu šķiru sistēmas drošībā – tieši tas bija viens no iemesliem, kāpēc tika izveidota Ziemeļatlantijas sadarbības padome un “Partnerattiecības mieram” programma, tas ir arī iemesls NATO paplašināšanai. Šīm valstīm ir tiesības būt drošām un nebūt lielākas sistēmas ķīlniecēm. Man grūti spriest, vai tas ir mīts, ka NATO paplašināšana ir saistīta ar Krievijas demokrātiem. Jūsu doma, ka tā ir problēma politiķiem, ir intriģējoša, bet es nedzīvoju Krievijā un nespēju par to spriest. Taču ir pilnīgi skaidrs, ja NATO paplašināšana palīdzēs sagādāt drošību Viduseiropai, bet Eiropas Savienības paplašināšana palīdzēs sagādāt labklājību, tad tas neizbēgami palīdzēs tiem, kas vēl Krievijai spožāku nākotni. Mēs ļoti cenšamies pārliecināt cilvēkus, ka NATO paplašināšana stiprinās arī Krievijas drošību. Godīgi sakot, pašai Krievijai to nav izdevies izdarīt Viduseiropā, kā redzējam pēdējos 50 gados.

Jūsu pēdējais jautājums ir vissarežģītākais. Nevēlos, lai mums būtu grūti pārliecināt savus parlamentus. Man kā Amerikas vēstniekam NATO tas šķiet problemātiski. Vispirms jāpārliecina visu 16 valstu iedzīvotāji, ka mūsu rīcība ir pareiza, ka tā uz ilgu laiku sagādās drošību visā Eiropā. Tas ir svarīgākais uzdevums, un es priecājos, ka jūs to pieminējat.

K. Streips: Arī es vēlos kaut ko piebilst klausītāja otrajam jautājumam, un vēlētos uzdot par to jautājumu profesoram Karaganovam. Patiesi, jau 200 gadu starp Tallinu un Tirānu, kā viņš teica, bijusi samazināta drošība. Ja runa ir par teritoriju starp Tallinu un Kauņu, tad tas noticis vienas valsts dēļ. Tas bija politiskās iekārtas, kas valdīja Krievijā, roku darbs. Man ir ļoti interesanti klausīties, kā cilvēki, tai skaitā vairāki šī semināra referenti, apgalvo, ka uzņemšana NATO Baltijas valstīm nav jautājums par aizsardzību pret iespējamo drošības problēmu no austrumiem, ka tas ir jautājums par iesaistīšanos Eiropā, par visu ko, tikai ne par bailēm. Manuprāt, tā nebūt nav taisnība.

S. Karaganovs: Paldies, ka ieminējāties par šo jautājumu, mani mazliet šokē tas, kā ievirzījušās debates. Mēs te iztirzājām politisku jautājumu, bet tad mūsu poļu draugs sāka runāt par krievu zaldātiem uz Baltkrievijas robežas un krievu zaldātiem uz Turcijas robežas. Mēs sākām runāt par to, kas un pret ko ir jāaizsargā. Ja te tiek pateikts, ka kāds ir jāaizsargā pret Krieviju, tad varu tikai pateikt "paldies"! Tas ir tieši tas, no kā es visvairāk baidos, ka alianse tomēr, pašiem paplašinātājiem to nevēloties, tiek veidota pret Krieviju. Boba Hantera teiktais pārstāv pašreizējās Amerikas valdības uzskatus, bet diemžēl šajā pasaules malā ne visi tam pievienojas. Baidos, ka NATO paplašināšana varētu no jauna saasināt militāro jautājumu, sākt

jaunas debates. Otra lieta, ko vēlos pateikt, ir mazliet skarba – piedodiet, bet esmu demokrāts, kas savulaik (atšķirībā no jums) uzņēmās ļoti lielu risku, sakot, ka valstis, kas atrodas mūsu kaimiņos, jāuzskata par draudzīgām valstīm. Taču šīs diskusijas ir notikušas Krievijas politiskajā klasē, ne plašākā sabiedrībā. Paldies dievam, iedzīvotājus maz interesē debates par NATO paplašināšanu, tāpat kā tas ir jūsu valstīs. Pie jums cilvēkiem tas ir vēl neinteresantāk kā Krievijā. Patiesais jautājums ir par mūsu jaunās, liberālās un kapitālistiskās politiskās šķiras izdzīvošanu. Tai par to tagad ir jācīnās. Ja runa ir par NATO paplašināšanu Polijā vai citur, tad šī lieta var viņus skart ļoti sāpīgi. Atceros, ka mēs kādreiz lūdzām Vācijas augstām amatpersonām izbraukt ārpus Maskavas un parunāt ar vietējiem ļaudīm. Kā viņiem tika iedzelts, kad viņi sāka aizstāvēt NATO paplašināšanu! Nevēlos, lai šis jautājums kļūtu par plašu politisku diskusiju objektu Krievijā, jo zinu kāda būs reakcija. Tā būs automātiska. Paldies dievam, šobrīd jautājumu risina tikai politiskajās aprindās, bet viegli varētu notikt tā, ka virsroku gūst spēki, kam ir ļoti polarizēti uzskati. Tā notiek demokrātijas apstākļos, bet vai tā ir labi?

K. Streips: Vārds kolēģim no Igaunijas.

Simmu Tiik: Domāju, ka te tomēr tiek runāts par bailēm. Nevarētu teikt, ka igauņi tik ļoti baidītos no krieviem, ka naktī nespēj gulēt. Tomēr igauņi ir norūpējušies, jo no Krievijas tiek saņemtas drūmas vēstis. Arī šodien dzirdējam nepatīkamas ziņas par Krievijas politiskās elites un sabiedrības psiholoģiskajām problēmām. Mēs guļam mierīgi, bet esam norūpējušies. Mēs esam reālisti, bet naktīs guļam, jo pa dienu ir jāstrādā. Paldies.

K. Streips: Profesor Kaminski?

A. Kaminskis: Ļaujiet uzsvērt, kā manis teiktais par Krievijas karaspēku uz Polijas Baltkrievijas robežas nebija saistīts ar bailēm par draudiem. Ļoti noteikti vēlos pateikt, ka Polija neparedz konfliktu ar Krieviju. Par šo lietu runāju tikai, lai akcentētu dubultstandartu Krievijas politikā, un tas nav viens un tas pats.

K. Streips: Profesor Hult?

B. Hults: Man ir kas sakāms par Freudenšteina kunga minēto trešo punktu. Viņš teica, ka mums esot jāpārlicina skeptiķi, ka paplašināšanas izmaksas varbūt tomēr nebūs tik lielas, ka par to esot jāpārlicina arī Bo Hults. Zināt, es jums pilnīgi piekrītu. Uzskatu, ka bez Eiropas Savienības paplašināšanas un padziļināšanas būs apdraudēta Eiropas, ko mēs pazīstam, ilgtermiņa izdzīvošana. Es tam ticu. Tāpēc jautājums, protams, nedrīkst būt par izmaksām, jo lieta ir pārāk svarīga. Bet jāatceras, ka mūsu valstu iedzīvotāji par to nav sevišķi pārliecināti. Tas sakāms arī par cilvēkiem, kas jūsu, manā un daudzās valstīs lems par paplašināšanu un padziļināšanu. Un tāpēc, par spīti tam, ka sēžu blakus Sergejam Karaganovam, es neuzskatu, ka Krievija ir visbīstamākais drauds, ar ko mums šobrīd jārēķinās. Daudz vairāk jābaidās no tā, ka varētu pārtrūkt Eiropas integrācijas process, jo tas varētu nozīmēt veidojuma, ko vēsturiski apzīmējam ar vārdu "rietumi", sabrukšanu. Tas nozīmētu arī Boba Hantera pārstāvēto valsti, Japānu un daudz ko citu. Tās, lūk, ir īstās briesmas! Sergeja valsts šajā stratēģiskajā jautājumā ir visnotaļ maznozīmīgs elements. Bet tieši tas arī apliecina jūsu teikto. Protams, mums par to ir jāpārlicina mūsu iedzīvotāji, tajā skaitā arī tādi, kam, mūsaprāt, vajadzētu būt prātīgākiem. Tas nebūs viegli, un mums tas jāapzinās. Paldies!

K. Streips: Es tomēr gribētu vēl jautāt "maznozīmīgajam elementam", jo, manuprāt, viņš tik "maznozīmīgs" tomēr nav. Jūsu apgalvojums, ka NATO paplašināšana jāveic ļoti uzmanīgi, lai neradītu politisku pretreakciju Krievijā, ir ļoti izdevīga Krievijai, sevišķi, ja par to var pārliecināt rietumu valstu parlamentus un iedzīvotājus, vai ne? Tas būtu ļoti viegls paņēmieni, kā pārtraukt procesu.

S. Karaganovs: Nu, jā. Mēs neesam tik stulbi kā varbūt izskatāmies.

R. Hanters: Jācer, ka mēs neviens tāds neesam.

K. Streips: Vēstnieka kungs, vai jums ir kas sakāms?

L. Napers: Jā. Lerijs Napers, ASV vēstnieks Latvijā. Es gribēju parunāt par izmaksām un tad uzdot jautājumu. Esam atklājuši gan Latvijā, gan pārējās Baltijas valstīs, ka ir iespējams paveikt ļoti daudz ar salīdzinoši maziem resursiem. Tas īpaši sakāms par darbību drošības jomā, un Karlsena kunga teiktais par Baltijas bataljonu to lieliski pierāda. Te paveikts ļoti liels darbs un izmantoti tikai mazi vairāku valstu drošības ieguldījumi. Domāju, ka tas ir paraugs, ko varētu izmantot arī citos jautājumos, jo mazs ieguldījums partnerattiecību kontekstā var daudz vairāk palielināt kopējo ieguldījumu. Man liekas, ka jautājums par izmaksām nav tik sareģīts, ja par to domājam tādā veidā.

Vēl vēlos pajautāt Karaganova kungam – mēs daudz esam runājuši par Krievijas attieksmi pret NATO paplašināšanu. Sakiet, vai jūs uzskatāt par iespējamu, ka šis viedoklis laika gaitā varētu mainīties? Piemēram, atceros laiku, kad krievi ļoti stingri pateica, ka viņi nekad nepieļaus Vācijas apvienošanu, taču tik un tā tas notika. Vai jūs domājat, ka, piemēram, Krievijas

karaspēka kopējais darbs Bosnijā varētu pierādīt, ka arī sarežģītos apstākļos var pastāvēt partnerattiecības starp Krieviju un NATO, ka tas varētu ietekmēt Krievijas politiku uzskatus par NATO? Galu galā, ja Krievija un NATO var būt partneres Bosnijā, kāpēc tām būtu jābūt pretiniecēm citur pasaulē?

S. Karaganovs: Es jums pilnīgi piekrišu un, paldies, ka devāt man iespēju par to runāt. Mēs Krievijā jau sen strādājam kopā ar draugiem no NATO, lai mainītu mūsu politiku un iedzīvotāju uzskatus par NATO. Darbs veicās ļoti labi, taču tad sākās runas par paplašināšanu. Tagad atkal esam tur, kur sākām, izņemot jautājumu par militārajiem draudiem. Ja mums izdosies izveidot plašas un draudzīgas attiecības ar NATO, stipras, divpusējas attiecības ar lielākajām un mazākajām NATO dalībvalstīm, tad, manuprāt, pēc pāris gadiem domāšana Krievijā būs citāda. Šobrīd problēma ir tā, ka mēs rīkojamies akli, un tādos apstākļos ir bīstami pieņemt svarīgus lēmumus. Nevaram zināt, kas notiks 2000. gadā, bet, ja mums līdz 2000. vai 1999. gadam izdosies radīt savstarpēju uzticību, ja šās uzticības pamatā būs kopēja politika, tad uzskati mainīsies. Ja arī jautājumu par NATO paplašināšanu risinās plašākā kontekstā, situācija būs cita.

K. Streips: Turpinot to pašu domu, profesor Karaganov, kā, jūsuprāt, šos uzskatus varētu ietekmēt gaidāmās parlamenta vēlēšanas Krievijā, kā arī prezidenta vēlēšanas? Protams, ir pārāgrī minēt, kas varētu būt nākamais Krievijas prezidents, bet priekšvēlēšanu kampaņā noteikti piedalīsies arī tādi cilvēki, kuru uzskati šajā lietā nav tik toleranti.

S. Karaganovs: Domāju, ka parlamenta vēlēšanās tas nebūs būtisks jautājums, bet prezidenta priekšvēlēšanu kampaņā

ārpolitika kopumā būs ļoti svarīga. Mēs zinām, ko plāno opozīcijas partijas, un, protams, tas būs pašreizējais prezidents, kam uzbruks. Kopējais efekts, diemžēl, būs uzskatu nocietināšana.

K. Streips: Hantera kungs?

R. Hanters: Vēl par paplašināšanas izmaksām. Tie, kas ir rūpīgi izlasījuši pētījumu par paplašināšanu, zina, ka NATO sagaida, lai katra jaunā dalībvalsts uzņemtos saistības par alianses kopējo drošību, taču NATO šobrīd neplāno jaunajās dalībvalstīs izvietot karaspēku, un uz nenoteiktu laiku esam pilnībā atteikušies no kodolieroču izvietojuma šajās valstīs. Pie tam šobrīd neuzskatām, ka būs nepieciešams izveidot jaunas militārās vadības struktūras. Šīs ir trīs lietas, tātad, kas maksās vai nu ļoti maz, vai neko. NATO vadības centrā būs nepieciešama pārkārtošana, organizācijā esošajām valstīm būs jāatkāpjas no dažādiem vadības posteņiem, lai tur varētu strādāt arī jauno valstu pārstāvji, bet tas neko daudz nemaksā. Manuprāt, ir svarīgi uzsvērt to, ko vēstnieks teica par valstīm, kas piedalās "Partnerattiecības mieram" programmā un vēlas kļūt par NATO dalībvalstīm. Mēs taču neprasām, lai šīs valstis pērk dārgus ieročus, lidmašīnas un tankus. Vēlamies, lai tās maina savu bruņoto spēku struktūru, izveido labu un drošu vadības sistēmu un lai to bruņotie spēki spētu strādāt kopā tādās vietās kā Bosnija. Tas ir salīdzinoši lēti, un varētu pat izrādīties, ka daudzām valstīm tādējādi izdosies ietaupīt līdzekļus.

Ja runa ir par uzskatu veidošanos Krievijā, tad es ļoti ceru, ka NATO rīcība, kas šobrīd nebūt nav draudoša, Krievijā tiks uztverta adekvāti. To nevar garantēt, bet tā tas notika Vācijas jautājumā. Mēs ceram arī, ka nākamā gada vēlēšanās Krievijā,

būtiskākais jautājums, runājot par NATO, būs tas, cik lielā mērā NATO, Krievija un citas valstis guvušas panākumus Bosnijā. Šādi panākumi kalpos ļoti daudziem cilvēkiem, tajā skaitā arī Krievijas politiķiem, kas vēlas izveidot labas attiecības ar rietumiem. Tam nav garantijas, bet mēs varam pēc tā tiekties.

K. Streips: Saprotot, ka ārpolitika nav primārais jautājums parlamenta vēlēšanās, vai tomēr vēlēšanu rezultātā varētu veidoties parlaments, kas spētu sarežģīt sadarbību Bosnijā vai pat to pārtraukt?

S. Karaganovs: Pārtraukt nē, jo mūsu konstitūcijā parlamentam nav paredzētas tādas tiesības. Taču parlaments varētu kavēt šo procesu, piemēram, neapstiprinot tā finansēšanu. Starp citu, tas ir risks, runājot par jebkuru parlamentu, jo visā pasaulē parlamentī meklē iespējas kā ietaupīt līdzekļus. Sevišķi Krievijā jebkuram parlamentam būtu grūti atrast nepieciešamos līdzekļus šāda veida pasākumam. Mums būs jāmeklē veids, kā to izdarīt.

K. Streips: Vai vēl kāds vēlas ko jautāt?

G. Štamers: Mans vārds ir Guntis Štamers, esmu pētnieks Latvijas Ārpolitikas institūtā un vēlos jautāt Karaganova kungam. Jūs mazliet runājāt par etnisko krievu minoritāti Baltijas valstīs. Ko jūs ar to domājat? Kāds kompromiss šajā jautājumā būtu pieņemams Krievijā?

S. Karaganovs: Runa nav par etniskajiem krieviem. Atceros, ko vienā no saviem darbiem ir rakstījis Jurijs Tenjarovs: "Krievijas impērijas kanclers ir Karls Ērihs Marija Ivans Vasiljevičs Nesaroda, viņa tēvs ir vācietis, viņa māte ir ebrejiete, un viņš piedzima spāņu kuģī, kas ceļoja no Londonas uz Duru." Lūk, kā var definēt krievu. Manas rūpes ir par minoritātēm

vispār un to tiesībām. Ja minoritātes ir apmierinātas, tad arī mēs esam apmierināti.

K. Streips: Varbūt parunāsim par Eiropas Savienību. Daudz esam runājuši par NATO, mazāk par Eiropas Savienību. Profesors Karaganovs teica, ka Krievija būtu stāvā sajūsmā, ja Baltijas valstis pievienotos Eiropas Savienībai, jo tādējādi Krievija robežotos ar pārtikušām valstīm. Man grūti noticēt, ka Krievijas valdībā par šo jautājumu valda vienprātība. Hulta kungs, vai jums par to būtu kas sakāms?

B. Hults: Pricējos, ka Sergejs to pateica, jo arī es esmu manījis, ka Krievijā ne visi ir sajūsmināti par šo domu. Manuprāt, Krievijā ir cilvēki, kas uzskata, ka pievienošanās Eiropas Savienībai ir tikai pirmais solis plašākā procesā, jo dalībvalsts Eiropas Savienībā nodibina attiecības arī ar Rietumeiropas savienību, un drīz vien sākas runas par NATO un tā tālāk. Es personīgi pievienojos Sergeja uzskatam. Krievijai par šo lietu jādomā racionāli un jāsaprot, ka Baltijas valstis, kam ir ciešas attiecības ar Eiropas Savienību, tiešām būs valstis, kas pie Krievijas robežas veidos pārticību un Eiropas civilizāciju. Šodien daudz esam runājuši par to, ka Eiropā veidojas civiļas starpvalstu attiecības un karš arvien vairāk tiek uzskatīts par neiespējamu. Man nāk prātā tas, ko savulaik izdarīja cars Pēteris Lielais. Viņš gan nebija labākais Zviedrijas draugs, taču viņš atvēra logu uz Eiropu. Manuprāt, ir loģiski, ka Krievijai jārikojas tikpat racionāli.

K. Streips: Tikai neaizmirstiet, kur cars Pēteris uzbūvēja šo savu logu uz Eiropu.

Simmu Tiik: Daži cilvēki labprātāk aizslēdz durvis kā atver logu.

K. Streips: Lūdzu?

P. Raudseps: Pauls Raudseps no laikraksta "Diena". Ja jau sākām runāt par krieviski runājošajām minoritātēm, tad, manuprāt, tas ir interesants jautājums arī NATO paplašināšanas kontekstā. Ir dzirdēts, ka ievērojamais krieviski runājošo skaits Baltijas valstīs varētu kavēt to uzņemšanu NATO. Gribētos uzzināt diskusijas dalībnieku viedokli šajā jautājumā, sevišķi vēstnieka Hantera viedokli.

R. Hanters: Mums tā nav problēma.

Simmu Tiik: Domāju, ka arī krieviem Igaunijā ir vajadzīga drošība. Taču ne mazāka drošība, kā kādreiz bija igauņiem.

K. Streips: Jūs [K.-H. Kamps] gan minējāt, ka Čehijas republikā tā tieši ir priekšrocība, ka tur nav etniskā jautājuma.

K.-H. Kamps: Es vēlējos papildināt Karlsena kunga teikto, un tādējādi atbildēšu arī uz jūsu jautājumu. Karlsena kungs teica gluži pareizi, ka Vācijas politiķi izteikuši plašu atbalstu Višegradas valstīm un vairāk vai mazāk ignorējuši Baltijas valstis. Divas piezīmes par to. Pirmkārt, ir ļoti dabiski, ka valstis nosaka savu interešu telpu. Vācija ir tuvu gan Ungārijai, gan Polijai, un tāpēc NATO paplašināšanas jautājums mums ir ļoti aktuāls. NATO ir arī valstis, kuras, mazliet pārspilējot, nemaz neinteresē Austrumeiropa. Spānijai, piemēram, Austrumeiropa ir bijusi nebijusi. Viņi pasaka, ka lielāka problēma ir Vidusjūras valstu apvienošanās, tāpēc vairāk būtu jārunā par to. Šo jautājumu nevar risināt, domājot tikai par to, kuras valstis varētu tikt izslēgtas, nevis uzņemtas. Nekad neesmu sapratis šos apgalvojumus, par kuriem jūs jautājāt, ka Baltijas valstu minoritāšu iedzīvotāji varētu traucēt Baltijas valstu uzņemšanu

NATO. Es to nekad neesmu sapratis. Tāpat neesmu spējis saprast ļoti bieži dzirdēto apgalvojumu, ka Baltijas valstis militāri nav aizstāvas. Tās ir muļķības. Berlīne, piemēram, nekad nav bijusi militāri aizstāvama.

E. Bajarūns: Es vēlējos izteikties par Krievijas un Sergeja Karaganova akceptu tam, ka Baltijas valstis iestājas Eiropas Savienībā. Domāju, tas ir jautājums, kurā Krievijas politiķi var rast saskaņu ar rietumu politiķiem, jo arī viņi mūs vedina domāt par neitralitāti un dalību nevis NATO, bet Eiropā. Tas tomēr nozīmē drošības jēdziena sadalīšanu vairākās daļās. Drošība nav dalāms jēdziens, un, ja Krievija un Karaganovs vēlas uzskatīt, ka Eiropas Savienība ir tikai ekonomiska organizācija, tad viņiem nav taisnība. Tā ir tikai viena Eiropas Savienības daļa. Tas varbūt ir mēģinājums atdalīt drošības ekonomiskos, politiskos un aizsardzības elementus. Nezinu, vai tā var kļūt par Krievijas oficiālo politiku, bet tas ir ļoti vienkāršots uzskats par to, kas ir NATO un kas ir Eiropas Savienība. Krievija uzskata, ka NATO ir aizsardzības alianse, bet Eiropas Savienība nav nekas cits kā ekonomisks klubs vai ekonomiska organizācija. Bet mēs visi redzam, ka gaidāmajā Eiropas Savienības konferencē viens no jautājumiem būs kopējas ārpolitikas un drošības politikas izveidošana. Nav paredzams, ka Eiropas Savienība aizvietos NATO aizsardzības jautājumus, bet vienalga tā pilnveidos savu aizsardzības funkciju. Domāju, ka tādā gadījumā Krievija vairs nebūs gatava pieļaut Baltijas valstu iestāšanos Eiropas Savienībā.

K. Streips: Karlsena kungs un tad Hantera kungs.

P. Karlsens: Es vēlētos papildināt to, ko teica kolēģis no Vācijas. Kad Dānija 1949. gadā iestājās NATO, daudzi cilvēki

teica, ka Dāniju nav iespējams aizsargāt. Ja aplūkojam tolaiku Eiropas karti, varam saprast, kāpēc daudzi tā domāja. Mums nekad nenācās pārbaudīt šo apgalvojumu, un tas ir ļabi. Bet tajā pašā laikā jāatceras, ka toreiz Dānijā dzīvoja apmēram 500 000 cilvēku liela, vāciski runājoša minoritāte, 200 gadu pirms Otrā pasaules kara Vācija bija Dānijas lielākā drošības problēma. Desmit gadus vēlāk arī Vācija iestājās NATO, un pirmo reizi pēc kara vācu zaldāti ieradās Dānijā. Pie mums toreiz notika plašas demonstrācijas. Bet tagad situācija ir mainījusies. Mēs esam gan Eiropas Savienībā, gan NATO un vairs neatceramies, ka šīs briesmu lietas notika tikai pirms 50 gadiem. Pirms mēneša mūsu ministrs devās uz dāņu un vāciešu NATO mītni, viņš helikopterī pievērsās man un jautāja: "Kam šobrīd ir vadība, dāņiem vai vāciešiem? Kurā valodā man būs jārunā?" Tas rāda, ka lietas mainās un tam tā ir jānotiek arī citur Eiropā.

K. Streips: Vēstnieka kungs?

R. Hanters: Es turpināšu iepriekšējo tematu. Mums skaidri jāsaprot, ka Latvija, Lietuva un Igaunija ir rietumu valstis. Tām ir tiesības būt rietumos un gādāt par savu drošību. Jautājums ir, kā vislabāk to izdarīt. Runājot par to, vai ir saistība starp NATO un Eiropas Savienības paplašināšanu – tiesa, NATO pētījumā tas ir mazliet komentēts. Teksts ar nolūku ir nedaudz "mīglā tīts", jo gan NATO, gan arī Eiropas Savienībā ir valstis, kas vēlas šos jautājumus saistīt, bet mēs, amerikāņi, ļoti noteikti uzskatām, ka NATO būtu jāpagaida, kamēr Eiropas Savienība lemj par paplašināšanos. Ja tas notiks laicīgi, tas būs lieliski. Ja nē, tad mēs virzīsimies tālāk. Mēs nesaskatām iemeslus šī procesa novilcināšanai.

K. Streips: Lūdzu?

Dž. Gunstaders: Mans vārds ir Džons Gunstaders, esmu Igaunijas, Latvijas un Lietuvas departamenta vadītājs ASV Valsts departamentā. Es vēlos izteikties par dažām lietām, kas te šodien ir izskanējušas. Man liekas, ka ir ļoti pareiza doma, ka Karaganovs, tik atklāti uzstājoties pret Baltijas valstu iestāšanos NATO, ļauj saprast, ka Krievija jau ir atzinusi, ka Viduseiropas valstis to izdarīs. Problēma ir, ka Karaganovs vēlas novilkt līniju pie Nīmenas upes vai Polijas robežas. Otrkārt, domāju, ka Kaminska kungs minēja ļoti nozīmīgus faktus par to, kas notiek Čečenijā un šī procesa ilgtermiņa sekām, kā arī Krievijas dubultstandartu. Domāju, mums jāsaprot, ka pat toreiz, kad tika veidota tā saucamā Neatkarīgo Valstu Savienība, pat 1991. gadā Jeļcins izveidoja šo organizāciju tā, ka bija jūtama viņa vēlme no tā panākt ne tikai ekonomisku sadarbību vien. Domāju, ka jau toreiz bija doma par līniju novilkšanu austrumos.

Vēlos atbalstīt Ronaldu Freudenšteinu un izteikt domu, ka runātāji šodien ir aizmirsuši kādu ļoti svarīgu elementu. Proti, turpinot Kaminska kunga domu, vēlos aizrādīt, ka mēs visi šodien runājam tā, it kā Krievija būtu vienota un sakarīga struktūra. Var jau loģiski teikt, ka Padomju Savienības sabrukuma sākums bija Gorbačova lēmums neļaut Baltijas valstīm de facto iegūt neatkarību un suverenitāti 80. gadu beigās.

Kāds runātājs: Sākšu savu jautājumu ar apgalvojumu, kam varat nepievienoties, bet uzskatu, ka Eiropas Savienībā nav neviena, kas nopietni domātu par kopējās agrārās politikas realizēšanu Polijā, Rumānijā, Bulgārijā, Lietuvā vai Latvijā, jo tas maksātu neticami dārgi. Ņemot to vērā, vai nav tā, ka mēs runājam nevis par to, ko tas maksātu nodokļu maksātājiem, bet gan, ko tas maksātu zināmām interešu grupām? Rietumu

nodokļu maksātāji Zviedrijā, Somijā un citur visumā tikai iegūtu, pateicoties brīvākai tirdzniecībai, lētākām precēm un kopējās agrārās politikas likvidēšanai, kas katram Rietumeiropas patērētājam, kas nav zemnieks, droši vien izmaksā daudzus tūkstošus. Vai nevarētu teikt, ka Eiropas Savienības valstis pašas sev ir radījušas neērtu situāciju politiskā dialoga ziņā, citējot to, ko pirms 30 gadiem teicis profesors Hajats, ka Rietumeiropā jautājumus risina, lemjot, kurš no diviem politiski iespējamiem, tomēr sliktiem, teiksim, lauksaimniecības politikas variantiem ir vissliktākais, un izvēloties to otru, nevis mēģinot atrast loģiskāko ekonomisko vai lauksaimniecisko risinājumu.

K. Streips: Profesor, vai jums ir kas sakāms?

B. Hults: Es, protams, piekrītu, ka vārdu "izmaksas" var skaidrot dažādi, un man ir mazliet žēl, ka šis jautājums par izmaksām te kļuvis tik būtisks. Es piekrītu, ka tiem, kas lemj šīs lietas Francijā, visvairāk jāreķinās ar to, ko domā francūži, kādas ir visu francūžu intereses, sākot ar sīkzemnieku un beidzot ar visaugstāko lēmēju šajā procesā. Mums jāsaprot, ka tas, ka šim procesam ir pievienojusies Vācija, ka visi ir nolēmuši, ka tāds būs šis process, nozīmē, ka ir iespējams būvēt šo milzīgo Eiropas monumentu. Ja mēs sāksim atkāpties ļoti principiālos jautājumos, vai tas būs loģiski? Manā valstī bija ļoti plaši protesti, jo nupat bija izdevies noņemt valdības kontroles slodzi no Zviedrijas lauksaimniekiem un tad bija no tā jāatkāpjas, jo mēs iestājāmies Eiropas Savienībā. Mūsu zemnieki par to sākumā ļoti šaubījās, bet ar laiku viņu atklāja, cik brīnišķīga pasaule ir atvērusies viņu priekšā.

K. Streips: Paldies. Lūdzu?

Nezināms: Es jau divus gadus strādāju Eiropas Komisijā,

un vēlos šo to piebilst. Domāju, ka šis jautājums ir ļoti svarīgs, jo lauksaimniecības politika dominē debatēs par savienības paplašināšanu uz austrumiem. Pirmkārt, mums jāatceras, ka bez kopējas lauksaimniecības politikas nebūtu notikusi Eiropas apvienošanās. Nebūtu radīta Eiropas Ekonomiskā savienība, nebūtu parakstīts Romas līgums. Tā toreiz bija apvienošanās cena. Reiz tas ir pateikts, es pilnīgi piekrītu, ka nepieciešama lauksaimniecības politikas reforma, bet te ir ļoti principiāls jautājums. Ir cilvēki, kas saka, ka iemesls, kāpēc nepieciešama lauksaimniecības politikas reforma, ir, ka Eiropas Savienību grasās paplašināt uz austrumiem. Es tam nepiekrītu. Arī bez šī faktora politikā būtu nepieciešamas reformas divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, Eiropas Savienība ir parakstījusi GATT noteikumus, kas pieprasa daudz nopietnāku reformu par to, kāda tika veikta 1991. un 1992. gadā. Savienība ir apņēmusies līdz 2000. gadam veikt daudz plašāku reformu. Otrkārt, ļoti pamatota ir doma, ka kopējās lauksaimniecības politikas reformēšana kalpos patērētāju un nodokļu maksātāju interesēm. Un tikai trešajā vietā var "ierindot" domu, ka politika jāpārkārto tāpēc, ka Eiropas Savienība tiks paplašināta uz austrumiem. Vēl pēdējā piezīme: Komisija par paplašināšanu austrumu virzienā nule kā ir izdevusi ziņojumu, kurā ir komentēti jautājumi par kopējo lauksaimniecības politiku. Pētījumu pēc pāris dienām oficiāli prezentēs Madridē, tā tēzes guvušas ļoti plašu atbalstu Viduseiropas asociētajās valstīs. Tas ir dokuments, kas "aiziet" vistālāk, lai pateiktu, – nepārspīlēsim paplašināšanas izmaksas. Šī pētījuma interesantākā tēze, ko nevienā citā pētījumā nav aplūkota, ir: "Ja mēs paplašināsimies, savienībā ienāks daudzas relatīvi nabadzīgas valstis, kam ir lielas problēmas

lauksaimniecības sektorā, kam ir liels skaits lauku iedzīvotāju un kurām tāpēc pienāksies subsīdijas. Bet jāatceras, ka subsīdijas ir pamatotas uz vidējiem rādītājiem, ko ievēro visā Eiropas Savienībā. Šie vidējie rādītāji mainīsies, ja notiks paplašināšana uz austrumiem. Citiem vārdiem sakot, visa sistēma būs jāmaina, pieņemot, ka netiks akceptēts Spānijas variants, ka neviens zemnieks nezaudēs ne *pesetu* paplašināšanas dēļ. Par to vēl ir jārunā, bet ir muļķīgi pieņemt, ka pašreizējā subsīdiju politika automātiski tiks attiecināta uz Austrumeiropas valstīm 2000. gadā un pēc tam. Paplašināšana prasīs pašas politikas maiņu. Pateicos par uzmanību!

K. Streips: Arī man liekas, ka šis jautājums guvis pārāk lielu uzmanību pat Baltijas valstīs un Austrumeiropā, jo lauksaimniecības pārkārtošana Austrumeiropā ir jautājums, kas tālu pārsniedz jautājumu par politikas saskaņošanu ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku. Lauksaimniecības reformu prasa pašreizējā globālā situācija. Atceros, ko ASV Valsts sekretārs Vorens Kristofers teica pirms pāris nedēļām kādā NATO sapulcē. Viņš slavēja to, ka vairākas valstis – šķiet, viņš minēja Poliju un Ungāriju – ir izveidojušas oficiālas iestādes, kas risina jautājumu par to, “kā mums iekļūt NATO un piemēroties NATO standartiem”. Daudzās Austrumeiropas valstīs ir izveidoti valdības departamenti, to mērķis ir atrast veidu, kā iekļauties Eiropas Savienībā. Lūdzu?

V. Hermanis: Mans vārds ir Voldemārs Hermanis, esmu žurnālists no “Neatkarīgās Cīņas”. Klausos šo ļoti interesantu sarunu, bet jūtu, ka gandrīz nekas nav pateikts par Rietumeiropas Savienību un to, cik lielā mērā tā spētu sagādāt aizstāvību un drošības sajūtu Baltijas valstīm. Vēlos jautāt vēstniekam

Hanteram, kā Amerika skatās uz iespēju, ka NATO paplašināšanas vietā varētu nevis paplašināt, bet stiprināt Rietumeiropas Savienību Baltijas valstu interesēs.

R. Hanteris: Pateicos par jautājumu! Aukstā kara laikā Amerikai bija ļoti pretrunīgi uzskati par Rietumeiropas Savienību. Vēlējāmies, lai eiropieši aktīvi piedalītos NATO, bet vēlējāmies arī, lai procesam būtu vienoti mērķi, jo toreiz bija jārisina ārkārtīgi svarīgi jautājumi par konfrontāciju ar PSRS, sevišķi, par iespējamu konfrontāciju ar kodolieročiem. Tāpēc mēs nekad nebijām īpaši pārliecināti par stipru Rietumeiropas Savienību. Šodien šaubu vairs nav, un mēs ļoti priecātos par stipru Rietumeiropas Savienību citu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tā liek Rietumeiropas valstīm nopietni domāt par drošību, un tas ir labi. Otrkārt, tā palīdz gādāt par drošības renacionalizāciju, kā mums patīk to saukt. Arī tas ir labi. Treškārt, tā ir adjunkts Eiropas Savienībai, kas šajā pasaules malā var veidot kontaktus ar Viduseiropas valstu militārajām iestādēm. Protams, tā ir vēl viena organizācija, kurā piedalās Vācija, to atbalsta visi, pirmām kārtām jau Vācija. Un pēdīgi tā ir sava veida apdrošināšana pret iespēju, ka Amerika kādu dienu varētu pacelt cepuri un doties mājās, lai gan mēs tā nedarīsim. Taču mums ir arī savi iebildumi. Pirmkārt, par spīti tam, ka mums visumā ir labvēlīgi uzskati par Rietumeiropas Savienību, mēs ļoti noteikti domājam, ka spēka un politikās gribas nepietiek, lai veidotu divas militāras institūcijas un divus dažādus spēkus. Mūsu uzskats ir, ka jāveido vienoti spēki un NATO ir pirmtiesības to izmantošanā. Tam visi ir piekrituši. Tāpat ir darījušas valstis, kas piedalās Eiropas korpusā – Vācija, Francija, Spānija, Luksemburga, Portugāle un Beļģija. Visas ir atzinušas, ka gadījumā, ja Eiropas korpusa spēki

būs vajadzīgi NATO aliansei, tad NATO būs tiesības to pieprasīt. Otrs, ko jautājām, ir, vai gadījumā, ja Rietumeiropas Savienība vēlas kaut ko darīt, nebūtu prātīgi vispirms par to pajautāt NATO, jo mēs droši vien vēlētos jebkurā tādā pasākumā iesaistīties. Treškārt, un tas papildina to, ko teica Bo Hults, mēs nevēlamies, lai valstis iekļūst NATO, tā sakot, pa sētas durvīm. Uzskatām, ka jebkurai valstij, kas ir pilntiesīga Rietumeiropas Savienības locekle, jābūt arī NATO locekļiem. Tas nozīmē, ka pirms kāda valsts tiek uzņemta Rietumeiropas Savienībā, mēs vēlētos, lai ar mums konsultējas, vai mēs tajā brīdī vēlamies to uzņemt arī NATO. Domāju, ka visi saprot, kāpēc mēs to vēlamies. Rietumeiropas Savienības saistības vismaz uz papīra ir vēl stingrākas par NATO saistībām. Nav iedomājams gadījums, kad kādā valstī notiktu kas tāds, kas prasītu šo saistību izpildi, bet neradītu ļoti nopietnas sekas arī NATO. Tāpēc uzskatām, ka NATO jābūt balsstiesīgai jautājumā par dalībvalsts statusa piešķiršanu Rietumeiropas Savienībā. Tādas ir mūsu rūpes.

K. Streips: Kampa kungs?

K-H. Kamps: Vēl viena piebilde. Jūs paudāt pārsteigumu, cik maza loma debatēs par NATO ir Rietumeiropas Savienībai. Pirms diviem gadiem arī daži Vācijas politiķi ieteica lai gadījumā, ja NATO paplašināšana izrādītos ļoti sarežģīta, austrumeiropiešiem varētu tā vietā ieteikt iestāties Rietumeiropas Savienībā. Iemesls, kāpēc šis ieteikums izrādījās nepieņemams, ir, ka tas nav tas, ko austrumeiropieši vēlas. Viņi vēlas būt organizācijā, kuras saistību izpildē piedalās arī Amerikas Savienotās Valstis. Atcerēsimies, ka toreiz, kad NATO piedāvāja "maksimālo" ideju, austrumeiropieši stāvēja garā rindā, lai tur pieteiktos. Taču dažus mēnešus vēlāk, kad

Rietumeiropas Savienība veidoja savu sadarbības padomi, ieradās ļoti maz Austrumeiropas valstu pārstāvju. Tas uzskatāmi rāda, kam tiek dota priekšroka.

V. Matīss: Vita Matīss, Sorosa Fonda-Latvija izpilddirektore. Šīs pēcpusdienas sarunas pamatā ir bijis pieņēmums, ka visas Baltijas valstis vēlas iestāties Eiropas Savienībā un NATO. Es vēlos norādīt uz fenomenu, kas ir veidojies pēdējos četros gados. Ja 1988., 1989. un 1990. gadā, kad Tautas frontēm bija ziedu laiki, ja arī 1991. gadā uz barikādēm cīņas sauciens bija "Atpakaļ uz Eiropu!", ja tas bija neatkarības kustības kaujas sauklis Latvijā un pārējās Baltijas valstīs, tad šodien, manuprāt, mēs piedzīvojam pretreakciju. Nesen notikušās vēlēšanas Latvijā ļoti skaidri rādīja, ka, sevišķi laukos, sāk skanēt cita dziesma, proti: "Ja mums bija jāpārdzīvo 50 gadu Maskavas okupācija, vai mums tagad ir vajadzīga Briseles okupācija?" Pirms četriem vai pieciem gadiem tas tā nebija, bet šodien Latvijā tas tā ir. Domāju, jāsaprot, ka lauku psiholoģijā ļoti svarīgs elements ir doma, ka zemnieks ir valsts mugurkauls. Tas ir tāpat kā Šveicē, kur šo jēdzienu lieto kā argumentu, kāpēc nebūtu labi iestāties Eiropas Savienībā. Tas pats notiek arī Latvijā. Tas lielā mērā ir mīts, bet ļoti svarīgi nenovērtēt pārāk zemu to, cik spēcīgi mīti var būt politiskajos procesos. Arī Zviedrijā nesēn notika pretreakcija pret iestāšanos Eiropas Savienībā, un domāju, tas rāda, ka šo procesu nedrīkst neņemt vērā. Blakus progresam, kas ir nepieciešams, lai Baltijas valstis izveidotu savas militārās struktūras, savu civilo sabiedrību, ir nepieciešams ļoti svarīgs psiholoģisks attīstības ceļš, lai Baltijas valstu iedzīvotāji varētu saprast, ko īsti nozīmē Eiropas Savienība un integrēšanās tajā. NATO ir vienkāršāks

jautājums, tur ir runa par seniem mītiem par Krievijas lāci, un Latvijas iedzīvotāji daudz labāk saprot priekšrocības, kādas rastos pēc iestāšanās NATO. Taču Eiropas Savienība ir daudz sarežģītāks jautājums nekā mēs reizēm iedomājamies.

K. Streips: Vai kādam būtu kas piebilstams? Nē? Vēl klausītāju jautājumi?

P. Karlsens: Ļaujiet ātri piebilst. Nedomāju, ka te ir runa par ielūgumu iestāties NATO. Jautājums ir par to, ka dažas valstis vēlas iestāties NATO un NATO lemj, vai alianse vēlas tās uzņemt. Katrai valstij pašai jāizlemj, vai tā vēlas lūgt uzņemšanu NATO, neviens tās nespiež. Runājot par Rietumeiropas Savienību, arī Dānijā, tāpat kā Zviedrijā, mums ir iebildumi pret pārāk lielu "stūrēšanu" no Briseles puses, ir bijis ļoti jānopūlas, lai pārliecinātu iedzīvotājus par eiropēisko sadarbību. Šie jautājumi katrai valstij jārisina atsevišķi. Baltijas valstīs, kā jau tika teikts, tagad notiek ļoti aktīvas diskusijas par šo tēmu, un mēs atbalstīsim Baltijas valstis jebkurā to lēmumā. Negrasāmie kādu kaut kur aizvest.

Simmu Tiik: Pirmkārt, par atgriešanos Eiropā. Jautāsim vienai kuram Tallinas iedzīvotājam: "Kur jūs esat?", viņš atbildēs: "Eiropā." Viņam nekur nav jāiet, lai "ieietu" Eiropā. Otrkārt, es Igaunijā neredzu nekādu pretreakciju pret to, kāda ekonomika mums būtu jāveido, nekādu pretreakciju pret Eiropas Savienību. Protams, vienmēr par šīm lietām būs jāraizējas, bet Igaunijā tie nav zemnieki, kas tik ļoti satraucas. Drīzāk tie ir cilvēki Tallinā, Tartu un citās lielākās pilsētās, jo viņi saprot, ka šobrīd mums ir pilnīgi brīva lauksaimnieciskā tirdzniecība, nav nekādu tarifu un barjeru, bet, ja mēs iestāsimies Eiropās Savienībā, tad būs jāizveido muitas barjeras, un sviests un maize

kļūs daudz dārgāki. Jautājums ir jāskata otrādi. Paldies!

K. Streips: Redzu, ka diskusiju dalībnieki un klausītāji pēc piecu stundu garām debatēm sāk nogurt. Vēstnieka kungs?

R. Hanter: Īsa piezīme par valstīm, kas vēlas iestāties NATO. Mēs rūpējamies par Latvijas, Lietuvas un Igaunijas brīvību un neatkarību, un tam nav nekāda sakara ar to, vai tās piesakās iestāties NATO. Tas nav izšķirošais.

K. Streips: Nupat ieradās daži klausītāji, kas priecāsies, uzzinot, ka mēs esam gandrīz beiguši. Vai kāds vēlas teikt pēdējos vārdus?

R. Hanter: Tikai kaut ko, ko vajadzēja pateikt jau ātrāk, kamēr Karaganova kungs vēl te bija. Mēs noteikti vēlamies Krieviju aktīvi iesaistīt ārpasaulē, un ļoti vēlamies, lai izdodas pašreizējais Krievijas eksperiments. Bet divos jautājumos es vēlos, lai visiem ir pilnīga skaidrība. Pirmkārt, NATO un noteikti arī Amerikas Savienotās Valstis nav slēgušas nekādas norunas ar Krieviju par to, ka NATO paplašināšana ir saistīta ar kaut ko citu. Nekādu norunu nav. Karaganova kungs minēja kaut kādu norunu par Vācijas apvienošanu. Es zinu, ka šādu norunu nebija. Mēs vēlamies palīdzēt Krievijai iesaistīties pasaules apritē, bet arī Krievijai ir jāuzņemas atbildība par savu rīcību, arī attiecībā uz savu kaimiņvalstu brīvības un neatkarības respektēšanu. Ja Krievija vēlas veidot lietišķas attiecības ar mums, tai ir jāatzīst, kas jūs esat, kas atrodaties šeit, kā arī vairākās citās valstīs. Krievijai jāpierāda sava apņemšanās šajā ziņā.

K. Streips: Paldies, vēstnieka kungs. Lūdzu?

E. Barajūns: Es vēlos pateikties institūtam par šī semināra sarīkošanu. Pirms mēneša Lietuvas Ārlietu ministrija kopā ar NATO informācijas dienestu rīkoja konferenci par NATO

paplašināšanu, kurā piedalījās 15 žurnālistu, ekspertu un politiķu no Krievijas, 10 no Baltkrievijas un 10 no Ukrainas. Atklājām, ka viņiem maz interesē jautājums par Baltijas valstīm. Uzskatām, ka mūsu uzdevums ir lūgt rietumu un krievu ekspertus izmantot Baltijas valstis kā vietu, kur var risināt šādas sarunas un rīkot sapulces. Paldies par iespēju ieteikt šādu ideju arī institūtam.

K. Streips: Ministra kungs?

P. Karlsens: Ja jau Hantera kungs runāja par norunām, tad jāatgādina, ka bija minētas sarunas Ukrainā. Varu teikt, ka arī tur nebūs nekādu norunu, bet mēs atbalstām Ukrainas aktīvu līdzdalību "Partnerattiecības mieram" programmā. Ukraiņi nav izteikuši vēlēšanos iestāties NATO, taču viņi ir izteikuši vēlmi sadarboties ar mums, tāpēc mēs sadarbosimies ar viņiem. Pateicos.

K. Streips: Vēl kāds?

A. Lejiņš: Pēdējie vārdi acīmredzot būs mani. Vēlos pateikties gan runātājiem, gan arī klausītājiem. Tā bija gara diena. Žēl, ka daži ievērojami Latvijas politiķi nevarēja piedalīties politiskās virtuves dēļ. Daži vispār atteicās, citi te bija kādu brīdi un tad aizgāja, bet, pateicoties žurnālistiem, kas pārstāv lielāko daļu Latvijas laikrakstu, par šo semināru uzzinās gan politiķi, gan arī sabiedrība. Domāju, ka tas ir ļoti svarīgi un ceru, ka mūsu draugi no Lietuvas un Igaunijas rakstīs par šo semināru savās valstīs. Paldies par piedalīšanos, un ceram jūs atkal sastapt Rīgā!